

9 Dic : Hæc dicit Dominus Deus : Ergo ne prosperabitur ? nonne radices ejus evellet, & fructus ejus distringet, & siccabit omnes palmites germinis ejus, & arescet : & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evellet eam radicitus ?

10 Ecce plantata est : ergone prosperabitur ? nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur, & in areis germinis sui arescet ?

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens :

12 Dic ad domum exasperantem : Nescitis quid ista significant ? Dic : ecce venit rex Babylonis in Ierusalem : & assumet regem, & principes ejus, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem.

13 Et tollet de semine regni, ferietque cum eo foedus : & ab eo accipiet iuramentum, sed & fortes terræ tollet.

14 Ut sit regnum humile, & non elevetur, sed custodiat pactum ejus, & servet illud.

15 Qui recedens ab eo misit nuntios ad Ægyptum, ut daret sibi equos, & populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem qui fecit hæc ? & qui dissolvit pactum, numquid effugiet ?

16 Vivo ego, dicit Dominus Deus : quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit irritum iuramentum & solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharaon prælium : in iactu aggeris & in extructione vallorum, ut interficiat animas multas.

18 Spreverat enim iuramentum ut solveret foelus, & ecce dedit manum suam : & cum omnia hæc fecerit, non effugiet.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Vivo ego, quoniam iuramentum quod sprevit, & foedus quod prævaricatus est, ponam in capite ejus.

† *Supra* 20 † Et expandam super eum rete meum, 22.13. & comprehendetur in fagina mea : & adducam eum in Babylonem, & iudicabo eum *infra* 32.3. ibi, in prævaricatione qua despexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum universo agmine suo, gladio cadent : residui autem in omnem ventum dispergentur : & scietis quia ego Dominus locutus sum.

22 Hæc dicit Dominus Deus : & sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam : de vertice ramorum ejus tenerum distringam, & plantabo super montem excelsum, & eminentem.

23 In monte sublimi Israel plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam : & habitabunt sub ea omnes volucres, & universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit.

24 Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile : & sicavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

C A P V T X V I I

Rejeda Iudæorum parabola, dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, non contra, sed quisque suam ipsius portabit : quod si impius penitentiam

agat, salvabitur : justus vero, si suam deserat justitiam, damnabitur : hortatur ergo Dominus ad penitentiam & cordis innovationem.

1 Et factum est sermo Domini ad me, edicens :

2 Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes : † Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obtupefuerunt ?

† *Ierem.*
31.29.

3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel.

4 Ecce omnes animæ, meæ sunt : ut anima patris, ita & anima filii mea est, anima quæ peccaverit, ipsa morietur.

5 Et vir si fuerit justus, & fecerit iudicium & justitiam.

6 In montibus non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel : & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruam non accesserit :

7 Et hominem non contristaverit : pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit : † panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento.

† *Isaia*
58.7.
Matth.
25.35.

8 Ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit : ab iniquitate averterit manum suam, & iudicium verum fecerit inter virum & virum :

9 In præceptis meis ambulaverit, & iudicia mea custodierit ut faciat veritatem : hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

10 Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis :

11 Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem.

12 Egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem :

13 Ad usuram dantem, & amplius accipientem : numquid vivet ? non vivet : cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

14 Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timebit, & non fecerit simile eis :

15 Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit :

16 Et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento :

17 A pauperis injuria averterit manum suam, usuram & superabundantiam non acceperit : iudicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit : hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.

18 Pater ejus quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

19 Et dicitis : Quare non portavit filius iniquitatem patris ? Videlicet, quia filius iudicium & justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, & fecit illa, vivet vita.

20 † Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur : filius non portabit iniquitatem patris, &

† *Deut.*
24.16.

4. Reg. & pater non portabit iniquitatem filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas impiorum erit super eum.

2. Par. 25.4. 21 Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam: vita vivet, & non morietur.

22 Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua, quam operatus est, vivet.

† Psal. 29.4. Infrā 33.11. 23 † Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis & vivat?

24 Si autem averterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes iustitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.

25 Et dixistis; Non est aqua via Domini. Audite ergo domus Israel: Numquid via mea non est aqua, & non magis viæ vestræ pravæ sunt?

26 Cum enim averterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniustitia, quam operatus est, morietur.

27 Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animam suam vivificabit.

28 Considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet: & non morietur.

29 Et dicunt filij Israel: Non est aqua via Domini. Numquid viæ meæ non sunt aquæ, domus Israel, & nō magis viæ vestræ pravæ?

30 Idcirco unumquemque juxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus.

† Mal. 3. 2. † Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.

31 Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?

† Supra 23. Infrā 33.11. 32 † Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite.

C A P V T X I X.

Parabola leana & leunculorum designat captivitatem regum loachaz & ioachim: item præsentem civitatis Ierusalem felicitatem describit, præsentemque calamitatem, sub parabola vineæ.

1 E T tu assume planctum super principes Israel.

2 Et dices: Quare mater tua leana inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit carulos suos?

3 Et eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est: & didicit capere prædam, hominemque comedere.

4 Et audierunt de eo gentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in terram Aegypti.

5 Quæ cum vidisset quoniam infirmata est, & perit expectatio ejus: tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum.

6 Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit prædam capere, & homines devorare:

7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius.

8 Et convenerunt adversus eum gentes undique de provincis, & expanderunt super eum rete suam, in vulneribus earum captus est.

9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.

10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11 Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptrum dominantium, & exaltata est statura ejus inter frondes: & vidit altitudinem suam in multitudine palmitum superum.

12 Et evulsa est in ira, in terramque projecta, † & ventus urens siccavit fructum ejus: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ coboris ejus: ignis comedit eam. † Osee 13. 15.

13 Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia & sitienti.

14 Et egressus est ignis de virga ramorum ejus, qui fructum ejus comedit: & non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, & erit in planctum.

C A P V T X X.

Dominus negat se filiis Israel responsurum, quia & in Aegypto & in deserto & in terra promissionis prævaricati sunt ipsius mandata, & idola coluerunt, quibus sæpe comminatus est mala, sed pepercit ne nomen ejus blasphemaretur inter gentes: nunc autem post hæc omnia dicit se eos revocaturum ad terram suam, in qua sibi servient: jubet etiam prophetare contra falsum meridianum.

1 E T factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis: venerunt viri de senioribus Israel, ut interrogarent Dominum, & sederunt coram me.

2 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

3 Fili hominis loquere senioribus Israel, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? vivo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus.

4 Si iudicas eos, si iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis.

5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel, & levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, & apparui eis in terra Aegypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vestester:

6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Aegypti, in terram, quam provideram eis, fluentem lacte & melle: quæ est egregia inter omnes terras.

7 Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, & in idolis Aegypti nolite pollui: ego Dominus Deus vestester.

8 Et irritaverunt me, nolueruntque me audire: unusquisque abominationes oculorum suorum non projecit, nec idola Aegypti reliquerunt: & dixi ut effunderem indignationem meam super eos, & implem iram meam in eis, in medio terræ Aegypti.

9 Et

9 Et feci propter nomen meum; ut non violaretur coram gentibus, in quarum medio erant, & inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Ægypti.

10 Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi eos in desertum.

Levit. 11 † Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea ostendi eis, quæ faciēs homo, viver in eis.

Num. 12 Insuper & sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me & eos: & scirent quia ego Dominus sanctificans eos.

Exod. 20 8. 13 Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt, quæ faciēs homo viver in eis; & sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos.

Deut. 5. 14 Et feci propter nomen meum ne violaretur coram gentibus, de quibus ejeci eos in conspectu earum.

15 Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram, quam dedi eis, fluentem lacte & melle, præcipuam terrarum omnium:

16 Quia judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt, & sabbata mea violaverunt: post idola enim cor eorum gradiebatur.

17 Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto.

18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec judicia eorum custoditis, nec in idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus vester, in præceptis meis ambulate, judicia mea custodite, & facite ea:

20 Et sabbata mea sanctificate, ut sint signum inter me & vos, & sciatis quia ego sum Dominus Deus vester.

21 Exacerbaverunt me filii: in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non custodierunt ut facerent ea: quæ cum fecerit homo, viver in eis: & sabbata mea violaverunt: & comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos, & implem iram meam in eis in deserto.

22 Averti autem manum meam, & feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23 Iterum levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes, & ventilarem in terras:

24 Eo quod judicia mea non fecissent, & præcepta mea reprobaissent, & sabbata mea violassent, & post idola patrum suorum fuissent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua: & scient quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Israel, filii hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevisent me contemnentes:

28 Et induxissent eos in terram, super

quam levavi manum meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum, & immolaverunt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem suavitatis suæ, & libaverunt libationes suas.

29 Et dixi ad eos: Quod est excelsum, ad quod vos ingredimini? & vocatum est nomen ejus excelsum usque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, & post offendicula eorum vos fornicamini:

31 Et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: & ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut gentes, & sicut cognationes terræ, ut colamus ligna & lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

34 Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

35 Et adducam vos in desertum populorū, & judicabo vobiscum ibi facie ad faciem.

36 Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terræ Ægypti, sic judicabo vos, dicit Dominus Deus.

37 Et subiciam vos scepro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38 Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Israel: hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & servite eis. Quod si & in hoc non audieritis me: & nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris, & in idolis vestris:

40 In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel: omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.

41 In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et scietis quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.

43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.

44 Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum

secundum scelera vestra pessima domus Israël, ait Dominus Deus.

45 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani.

47 Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non exstinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad aquilonem.

48 Et videbit universa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec exstinguetur.

49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste.

C A P V T XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon, à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam ad Ierusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israël.

3 Et dices terræ Israël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & efficiam gladium meum de vagina sua, & occidam in te justum & impium.

4 Pro eo autem quod occidi in te justum & impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem:

5 Vt sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem.

6 Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis.

7 Cumque dixerunt ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & rabescet omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est, & limatus.

10 Ut cadat victimas exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui movet sceptrum filii mei, succidisti omne lignum,

11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius & iste limatus est, ut sit in manu interficientis.

12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israël qui fugerunt: gladio traditi sunt cum populo meo, idcirco plaudes super femur,

13 Quia probatus est: & hoc, cum sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius: ac triplicetur gladius interfecto-

rum: hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit,

15 Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.

16 Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuæ est appetitus.

17 Quia & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus sum.

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens,

19 Et tu fili hominis pone tibi duas vias ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conijciat.

20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad Iudam in Ierusalem munitissimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem querens, commiscens sagittas: interrogavit idola, exta consuluit.

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululam, ut ponat arietes contra portas, ut comporet aggerem, ut ædificet munitiones.

23 Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestræ, & revelastis prævaricationes vestras, & appauperunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo inquam, quod recordati estis, manu capiementini.

25 Tu autem profane, impie dux Israël, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfixita:

26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublinem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum est, donec veniret cujus est iudicium, & tradam ei.

28 Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,

29 Cum tibi viderentur vana, & divina- rentur mendacia: ut dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis præfixita.

30 Revertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es in terra nativitatis tuæ iudicabo te.

31 Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni traderis, quia ego Dominus locutus sum.

C A P V T XXII.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit se super eos effusurum indignationem suam.

suam : narratque scelera sacerdotum , principum , pseudoprophetarum , ac populi terræ , ut nullus inveniret qui pro avertendo furore Domini se opponeret.

1 Et factum est verbum Domini ad me , dicens :

2 Et tu fili hominis nonne judicas , nonne judicas civitatem sanguinem ?

3 Et ostendes ei omnes abominationes suas , & dices : hæc dicit Dominus Deus : Civitas effundens sanguinem in medio sui , ut veniat tempus ejus : & quæ fecit idola contra semetipsam , ut pollueretur.

4 In sanguine tuo , qui à te effusus est , deliquisti : & in idolis tuis , quæ fecisti polluta es : & appropinquare fecisti dies tuos , & adduxisti tempus annorum tuorum : propterea dedi te opprobrium gentibus , & irrisiōnem universis terris.

5 Quæ juxta sunt , & quæ procul à te , triumphabunt de te : sordida nobilis , grandis interitu.

6 Ecce principes Israël singuli in brachio suo fuerunt in te , ad effundendum sanguinem.

7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in te , advenam calumniati sunt in medio tui , pupillum & viduam contristaverunt apud te :

8 Sanctuaria mea spreveristi , & sabbata mea polluisti .

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem , & super montes comederunt in te , scelus operati sunt in medio tui.

10 Verecundiora patris discooperuerunt in te , immunditiam menstruata humiliaverunt in te :

† Jere. 5. 7. **11** † Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem , & focerunt suam polluit nefarie , frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te.

12 Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem : usuram & superabundantiam accepisti , & avare proximos tuos calumniabaris : meique oblita es : ait Dominus Deus.

13 Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam , quam fecisti : & super sanguinem , qui effusus est in medio tui.

14 Numquid sustinebit cor tuum , aut prævalebunt manus tuæ , in diebus quos ego faciam tibi ? ego Dominus locutus sum , & faciam.

15 Et dispergam te in nationes , & ventila bo te in terra , & deficere faciam immunditiam tuam à te.

16 Et possidebo te in conspectu gentium : & scies quia ego Dominus.

17 Et factum est verbum Domini ad me : dicens :

18 Fili hominis , versa est mihi domus Israel in scoriam : omnes isti æs , & stannum , & ferrum , & plumbum in medio fornacis : scoria argenti facti sunt.

19 Propterea hæc dicit Dñs Deus : Eo quod versi estis omnes in scoriam : propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem ,

20 Congregatione argenti , & æris , & stanni , & ferri , & plumbi in medio fornacis : ut succendam in ea ignem ad conflandum , sic congregabo in furore meo , & in ira mea , & requiescam : & conflabo vos ,

21 Et congregabo vos , & succendam vos in igne furoris mei , & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis , sic eritis in medio ejus : & scietis quia ego Dominus , cum effuderim indignationem meam super vos.

23 Et factum est verbum Domini ad me , dicens :

24 Fili hominis , dic ei : Tu es terra immunda , & non completa in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus , sicut leo rugiens , rapientque prædam , animas devoraverunt , opes & pretium acceperunt : viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempserunt legem meam , & polluerunt sanctuaria mea : inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam : & inter pollutum & mundum non intellexerunt : & à sabbatis meis averterunt oculos suos , & coinquinabar in medio eorum .

27 † Principes ejus in medio illius , quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem , & ad perdendas animas , & avare ad sectanda lucra.

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos absque temperamento , videntes vana , & divinantes eis mendacium , dicentes : Hæc dicit Dominus Deus , cum Dominus non sit locutus .

29 Populi terræ calumniabantur calumniam , & rapiebant violenter : egenum & pauperem affligebant : & advenam opprimebant calumnia absque judicio.

30 Et quasi vi de eis virum , qui interponeret sepem , & staret oppositus contra me pro terra , ne dissiparem eam : & non inveni .

31 Et effudi super eos indignationem meam , in igne iræ meæ consumpsi eos : viam eorum in caput eorum reddidi , ait Dominus Deus .

C A P V T XXIII.

Sub figura multiplicium stuprorum duarum metreticum Oolla & Ooliba ac punctionis earum , ostendit Dominus variam idololatriam Samaria & Ierusalem , propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus , quorum sunt idololatriam imitati.

1 Et factus est sermo Domini ad me , dicens :

2 Fili hominis : duæ mulieres filia matris unius fuerunt :

3 Et fornicatæ sunt in Ægypto , in adolescentia sua fornicatæ sunt : ibi subactæ sunt ubera earum , & fractæ sunt mammae pubertatis earum .

4 Nomina autem earum , Oolla major , & Ooliba soror ejus minor : & habui eas , & pepererunt filios & filias . Porro earum nomina , Samaria Oolla , & Ierusalem Ooliba :

5 Fornicata est igitur super me Oolla , & insanivit in amatores suos , in Assyrios propinquantem .

6 Vestitos hyacintho , principes , & magistratus , juvenes cupidinis , universos equites , ascensores equorum .

7 Et dedit fornicationes suas super eos electos , filios Assyriorum universos : & in omnibus in quos insanivit , in immunditiis eorum polluta est .

8 Insupes

† Mic.
3. 12.
Soph. 3.

3.

8 Insupet & fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem suam super eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum: in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine.

† *Supr.* 16.37. 10 Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus, filios & filias ejus tulerunt, & ipsam occiderunt gladio: & factæ sunt famosæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11 Quod cum vidisset soror ejus Ooliba, plusquam illa insanivit libidine: & fornicationem suam super fornicationem sororis suæ,

12 Ad filios Assyriorum præbuit impudenter, ducibus & magistratibus, ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, & adolescentibus forma cunctis egregia.

13 Et vidi quod polluta esset via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras rinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti sunt,

16 Insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuncios ad eos in Chaldæam.

17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, & polluta est ab eis, & saturata est anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes suas, & discooperuit ignominiam suam: & recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea à sorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiæ suæ, quibus fornicata est in terra Ægypti.

20 Et insanivit libidine super concubitum eorum: quorum carnes sunt ut carnes asinorum: & sicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Ægypto ubera tua, & confractæ sunt mammarum pubertatis tuæ.

22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua: & congregabo eos adversum te in circuitu;

23 Filios Babylonis, & universos Chaldæos nobiles, tyrannosque & principes, omnes filios Assyriorum, juvenes forma egregia, duces & magistratus universos, principes principum, & nominatos ascensores equorum.

24 Et venient super te instructi curru & rota, multitudo populorum: & lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis suis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanserint, gladio concident; ipsi filios tuos, & filias

tuas capient, & novissimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te vestimentis tuis, & tollent vasa gloriæ tuæ.

27 Et requiescere faciam scelus tuum de te, & fornicationem tuam de terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordaberis amplius.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odisti: in manus, de quibus satiata est anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum, & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum: eris in derisum, & in subfannationem, quæ est capacissima.

33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœoris, & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum, & epotabis usque ad fæces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei: & projecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum, & fornicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annuntias eis scelera earum?

37 Quia adulteratæ sunt, & sanguis in manibus earum, & cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper & filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabbata mea profanaverunt.

39 Cumque immolarent filios suos idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40 Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miserant: itaque ecce venerunt quibus te lavasti, & circumlinisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri,

41 Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te: thymiama meum, & unguentum meum posuisti super eam,

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum.

43 Et dixi ei, quæ attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc.

44 Et ingressi sunt ad eam, quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo justi sunt: hi judicabunt eas iudicio.

judicio adulterarum, & judicio effundentium sanguinem: quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus earum.

46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam.

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios & filias eorum interficient, & domos earum igne succendent.

48 Et auferam scelus de terra: & discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum.

49 Et dabunt scelus vestrum super vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis, quia ego Dominus Deus.

C A P V T XXIV.

Sub figura ollæ, electioribus carniū partibus ac ossibus plena: ignique admota, & sub figura mortis uxoris Ezechielis pro qua jussus est nullum facere luctum, significat Dominus domum Israel in exitum tradendam filiosque ejus trucidandos, nullo sequente luctu præ animi stupore.

1 Et factum est verbum Domini ad me, in anno nono: in mense decimo, decima die mensis, dicens:

2 Fili hominis scribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Ierusalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere frusta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & ossibus plena.

5 Pinguissimum pecus assume, compone quoque strues ossium sub ea: effervuit coctio ejus, & discocta sunt ossa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea est, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes & per partes suas ejice eam, non cecidit super eam fors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus est super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere.

8 Ut superinducerem indignationem meam, & vindicta ulciscerer: dedi sanguinem ejus super petram limpidissimam ne operiretur.

9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

10 Congere ossa, quæ igne succendam: consumantur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent.

11 Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalcescat, & liquefiat æs ejus, & confletur in medio ejus inquinamentum ejus, & consumatur rubigo ejus:

12 Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis: sed nec mundaberis prius: donec quiescere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus sum: Veniet, & faciam; non transeam, nec parcam.

nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga, & non planges neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ,

17 Ingemisce tacens: mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus sum ergo ad populum mane, & mortua est uxor mea vespere: fecique mane sicut præceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid ista significant, quæ tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me dicens:

21 Loquere domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluiam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, & desiderabile oculorum vestrorum, & super quo pavet anima vestra, filii vestri, & filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent.

22 Et facietis sicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23 Coronas habebitis in capitibus vestris, & calceamenta in pedibus: non plangeris neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, unusquisque gemet ad fratrem suum.

24 Eritque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit: facietis cum venerit istud; & scietis quia ego Dominus Deus.

25 Et tu fili hominis, ecce in die, quæ tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eorum, filios & filias eorum.

26 In die illa cum venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur ostium cum eo qui fugit: & loqueris, & non silebis ultra: erisque eis in portentum, & scietis quia ego Dominus.

C A P V T XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ, & Palestina minatur Dominus exitum, eo quod filios Israel afflixerint, & de ipsorum afflictione exultaverint.

1 Et factum est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge, super sanctuarium meum, quia pollutum est, & super terram Israel, quoniam desolata est, & super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captivitatem.

4 Idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, collocabunt caulas suas inter te, & ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas: & ipsi bibent lac tuum.

5 Daboque Rabbath in habitaculum caprom, & filios Ammon in cubile pecorum; & scietis quia ego Dominus.

Quia

† Nah.
3. 1.
Hab. 2.
12.

6 Quia hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod plauisti manu , & percussisti pede , & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſraël :
7 Idcirco ecce ego extendam manum meam ſuper te , & tradam te in direptionem gentium , & interficiam te de populis , & perdam de terris , & conieram , & ſcies quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod dixerunt Moab & Seir : Ecce ſicut omnes gentes , domus Iuda :

9 Idcirco ecce ego aperiam humerū Moab de civitatibus , de civitatibus , inquam , ejus , & de finibus ejus , inclytas terræ Bethieſi-
mo h , & Beelmeon , & Chariathaim ;

10 Filiis orientis cum filiis Ammon , & dabo eam in hæreditatem : ut non ſit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia : & ſcient quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecit Idumæa ultionem ut ſe vindicaret de filiis Iuda , peccavitque delinquens , & vindictam expetivit de eis ;

13 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : Extendam manum meam ſuper Idumæam , & auferam de ea hominem & jumentum , & faciam eam deſertam ab Austro : & qui ſunt in Dedan , gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam per manum populi mei Iſraël : & facient in Edom juxta iram meam , & furorem meum : & ſcient vindictam meam , dicit Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecerunt Palæſtini vindictam , & uli ſunt toto animo , interficientes , & implentes inimicitias veteres.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos , & interficiam interfectores , & perdam reliquias maritimæ regionis :

17 Faciamque in eis ultiones magnas arguēs in furore : & ſcient quia ego Dominus , cum dederō vindictam meam ſuper eos.

CAP V T XXVI.

Tyri inclita urbis prædicat Dominus everſionem , & quod ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

1 **E**T factum eſt in undecimo anno , prima menſis , factus eſt ſermo Domini ad me , dicens :

2 Fili hominis , pro eo quod dixit Tyrus de Jeruſalem : Euge confractæ ſunt portæ populorum , converſa eſt ad me : implebor , deſerta eſt.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ſuper te Tyre , & ascendere faciam a te gentes multas , ſicut aſcendit mare fluctuans.

4 Et diſſipabunt muros Tyri , & deſtruent turres ejus : & radam pulverem ejus de ea , & dabo eam in limpidiſſimam petram.

5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris , quia ego locutus ſum , ait Dominus Deus : & erit in direptionem gentibus.

6 Filiz quoque ejus , quæ ſunt in agro , gladio interficientur : & ſcient quia ego Dominus.

7 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor

regem Babyſonis ab Aquilone , regem regum , cum equis , & curribus , & equitibus , & cœtu , populoque magno.

8 Filias tuas , quæ ſunt in agro , gladio interficiet : & circumdabit te munitionibus , & comportabit aggerem in gyro : & elevari contra te clypeum.

9 Et vineas , & arietes temperabit in muros tuos , & turres tuas deſtruet in armatura ſua.

10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum : à ſonitu equitum , & rotarum , & currum , movebuntur muri tui , cum ingreſſus fueris portas tuas quaſi per introitum urbis diſſipatæ.

11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit omnes plateas tuas : populum tuum gladio cædet , & ſtatuz tuæ nobiles in terram corruent.

12 Vaſtabunt opes tuas , diripient negotiationes tuas : & deſtinent muros tuos , & domos tuas præclaras ſubvertent : & lapides tuos , & ligna tua , & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

13 **†** Et quieſcere faciam multitudinem canticorum tuorum , & ſonitus cithararum tuarum non audietur amplius. † ſer. 7. 34.

14 Et dabo te in limpidiſſimam petram , ſiccatio ſagenarum eris , nec ædificaberis ultra : quia ego locutus ſum , ait Dñs Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro : Numquid non à ſonitu ruinæ tuæ , & gemitu interfectorum tuorum , cum occiſi fuerint in medio tui , commovebuntur inſulæ ?

16 Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes principes maris : & auferent exuvias ſuas , & veſtimenta ſua varia abjicient , & induentur ſtupore : in terra ſedebunt , & attoniti ſuper repentino caſu tuo admirabuntur.

17 Et aſſumentes ſuper te lamentum , dicent tibi : Quomodo periſti , quæ habitas in mari , urbs inclyta , quæ fuiſti fortis in mari cum habitatoribus tuis , quos formidabant univerſi ?

18 Nunc ſtupébunt naves in die pavoris tui : & turbabuntur inſulæ in mari , eo quod nullus egrediatur ex te.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus : Cum dederō te urbem deſolatam , ſicut civitates quæ non habitantur : & adduxero ſuper te abyſſum , & operuerint te aquæ multæ.

20 Et detraxero te cum his qui deſcendunt in lacum ad populum ſempiternum , & collocavero te in terra noviffima ſicut ſolitudines veteres , cum his qui deducuntur in lacum , ut non habiteris : porro cum dederō gloriam in terra viventium ,

21 In nihilum redigam te , & non eris , & requiſita non invenieris ultra in ſempiternum , dicit Dominus Deus.

CAP V T XXVII.

Tyri urbis maritima ac opulentiſſima ruina deſcribitur , enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam deſerri ſolent.

1 **E**T factum eſt verbum Domini ad meſ Edice is.

2 Tu ergo fili hominis aſſume ſuper Tyrum lamentum :

3 Et dices Tyro , quæ habitat in introitu maris , negotiationi populorum ad inſulas multas : Hæc dicit Dominus Deus : Q

Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,

4 Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te edificaverunt, impleverunt decorē tuum:

5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabularis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.

6 Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos: & transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italiæ.

7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de insulis Elifa facta sunt operimentum tuum.

8 Habitatores Sidonis & Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui.

9 Senes Giblii, & prudentes ejus, habuerunt nautas ad ministerium variæ suppellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ eam fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10 Persæ, & Lydii, & Lybies erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo.

11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

12 Carthaginenses negotiatores tui, à multitudine cunctarum divitiarum: argento, ferro, stanno, plumboque, repleverunt nundinas tuas.

13 Græcia, Thubal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa ærea advexerunt populo tuo.

14 De domo Thogorma, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

15 Filii Dedan negotiatores tui: insulæ multæ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebeninos, commutaverunt in pretio tuo.

16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo.

17 Iuda & terra Israël ipsi institores tui in fumento primo, balsamum, & mel, & oleum, & resinam proposuerunt in nundinis tuis.

18 Damasce nus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.

19 Dan, & Græcia, & Mosel, in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte & calamus in negotiatione tua.

20 Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum.

21 Arabia, & universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

22 Venditores Saba, & Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis primis aromatis, & lapide pretioso, & auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.

23 Haran, & Chene, & Eden, & negotiatores tui: Saba, Assur, & Chelmad, venditores tui.

24 Ipsi negotiatores tui multifariam in-

volucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque pretiosarum, quæ obvolvunt & astrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.

25 Naves maris, principes tui in negotiatione tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde maris.

26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris.

27 Divitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, & populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui: cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.

28 A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes.

29 Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum: nautæ & universi gubernatores maris in terra stabunt:

30 Et ejulabunt super te voce magna, & clamabunt amare: & superjacent pulverem capitibus suis, & cinere conspergentur.

31 Et radent super te calvitium, & accingentur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo.

32 Et assument super te carmen lugubre, & plangent te: Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?

33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum, ditasti reges terræ.

34 Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tuæ quæ erat in medio tui, ceciderunt.

35 Universi habitatores insularum obstupuerunt super te: & reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus.

36 Negotiatores populorum sibilaverunt super te: ad nihilum deducta es, & non eris usque in perpetuum.

C A P V T XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam insur superbiā aliasque iniquitates similiter & vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israël in terram suam, vastatio ipsorum inimicū.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, edicens:

2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eò quod elevatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, & non Deus, & dixisti cor tuum quasi cor Dei.

3 Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum à te.

4 In sapientia & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum & argentum in thesauris tuis.

5 In multitudine sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & elevatum est cor tuum in robore tuo.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei:

7 Idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos gentium: & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ

sapientie tue, & polluent decorem tuum.

8 Interficiet, & detrahent te: & morieris in interitu occisorum in corde maris.

9 Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te: cum sis homo, & non Deus, in manu occidentium te?

10 Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

11 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis leva planctum super regem Tyri:

12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis: plenus sapientia, & perfectus decore,

13 In deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolys, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua, in die qua conditus es, præparata sunt.

14 Tu cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti.

15 Perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te.

16 In multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate, peccasti: & ejeci te de monte Dei, & perdidisti te, & cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.

17 Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projecisti te: ante faciem regum dedi te ut cernerent te.

18 In multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tue, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te.

19 Omnes qui viderint te in gentibus, obstupescunt super te: nihili factus es, & non eris in perpetuum.

20 Et factus est sermo Dñi ad me dicens:

21 Fili hominis pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea.

22 Et dices: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient quia ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, & sanctificatus fuero in ea.

23 Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & scient quia ego Dominus.

24 Et non erit ultra domui Israel offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adversantur eis: & scient quia ego Dominus Deus.

25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus: & habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Iacob.

26 Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per cir-

cuitum: & scient quia ego Dominus Deus eorum.

C A P V T X X I X.

Adversus regem Aegypti ac regnum ejus in solitudinem redigendum, post 40. tamen annos revocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Aegypti datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu laboraverit devastando Tyrum.

1 IN anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Aegypti, & prophetabis de eo, & de Aegypto universa.

3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharaon rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluvius, & ego feci memetipsum.

4 Et ponam fœnum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhærebunt.

5 Et projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestiis terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devorandum.

6 Et scient omnes habitatores Aegypti quia ego Dominus: † pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel.

† 1/47.
39. 8.

7 Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & lacerasti omnem hominem eorum: innitentibus eis super te, comminutus es, & dissolvisti omnes reges eorum.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium: & interficiam de te hominem, & jumentum.

9 Et erit terra Aegypti in desertum, & in solitudinem: & scient quia ego Dominus: pro eo quod dixeris: Fluvius meus est, & ego feci eum.

10 Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque terram Aegypti in solitudines, gladio dissiparam, à turre Syenes, usque ad terminos Aethiopiæ:

11 Non pertransibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis.

12 Daboque terram Aegypti desertam in medio terrarum desertarum, & civitates ejus in medio urbium subversarum, & erunt desolatæ quadraginta annis: & dispergam Aegyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Aegyptum de populis, in quibus dispersi fuerant.

14 Et reducam captivitatem Aegypti, & collocabo eos in terra Phathures, in terra nativitatis suæ: & erunt ibi in regnum humile.

15 Inter cetera regna erit humillima, & non elevabitur ultra super nationes, & imminuam eos ne imperent gentibus.

16 Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & sequantur eos: & scient, quia ego Dominus Deus.

17 Et factum est in vigesimo & septimo anno, in primo, in una mensis: factum est Verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum: omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus est: & merces non est reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro servitute qua servivit mihi adversus eam.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Ægypti: & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet spolia ejus: & erit merces exercitui illius,

20 Et operi, quo servivit adversus eam: dedi ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu Domini Israel, & tibi dabo apertum os in medio eorum: & scient quia ego Dominus.

C A P V T XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vastabuntur.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Vlulate, vā, vā diei.

3 Quia juxta est dies, & appropinquat dies Domini: dies nubis: tempus gentium erit.

4 Et veniet gladius in Ægyptum: & erit pavor in Æthiopia: cum ceciderint vulnerati in Ægypto, & ablata fuerit multitudo illius, & destructa fundamenta ejus.

5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne reliquum, vulgus, & Chub, & filii terræ fœderis, cum eis gladio cadent.

6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent fulciantes Ægyptum, & destruetur superbia imperii ejus: à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum.

7 Et dissipabuntur in medio terrarum desolataram, & urbes ejus in medio civitatum desertarum erunt:

8 Et scient quia ego Dominus: cum dederò ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxiliares ejus.

9 In die illa egredientur nuntii à facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam, & erit vapor in eis in die Ægypti, quia absque dubio veniet.

10 Hæc dicit Dominus Deus: Cessare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.

11 Ipse & populus ejus cum eo, fortissimi gentium, adducuntur ad disperdendam terram: & evaginabunt gladios suos super Ægyptum: & implebunt terram interfectis.

12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manu pessimorum: & dissipabo terram & plenitudinem ejus manu alienorum, ego Dominus locutus sum.

† *Zach.* 13. 1. Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, & cessare faciam idola de Memphis: & dux de terra Ægypti non erit amplius: & dabo terrorem in terra Ægypti.

14 Et disperdam terram Phathures, &

dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15 Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ,

16 Et dabo ignem in Ægypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dissipata, & in Memphis angustia quotidiana.

17 Juvenes Heliopoleos, & Bubasti gladio cadent, & ipsæ captivæ ducentur.

18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum cōtrivēro ibi sceptrum Ægypti, & defecerit in ea superbia potentia ejus: ipsam nubes operiet, filia autem ejus in captivitatem ducentur.

19 Et judicia faciam in Ægypto: & scient quia ego Dominus.

20 Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, & fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium.

22 Propterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium ejus forte, sed contractum: & dejiciam gladium de manu ejus:

23 Et dispergam Ægyptum in gentibus, & ventilabo eos in terris.

24 Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis, & gement gemitibus interfecti coram facie ejus.

25 Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & scient quia ego Dominus, cum dederò gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum super terram Ægypti.

26 Et dispergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & scient quia ego Dominus.

C A P V T XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Assur comparat, & utriusque similem prædicat interitum.

ET factum est in anno undecimo, tertio mense, una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui similis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes elevatum est cacumen ejus.

4 Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos suos emisit ad universa ligna regionis.

5 Propterea elevata est altitudo ejus super omnia ligna regionis: & multiplicata sunt arbuta ejus, & elevati sunt rami ejus præ aquis multis.

6 Cumque extendisset umbram suam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæli, & sub frondibus ejus genuerunt omnes bestia saluum, & sub umbraculo illius habitabat cætus gentium plurimarum.

7 Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, & in dilatazione arbutorum suorum:

erat

erat enim radix illius juxta aquas multas.

8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summities ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini ejus.

9 Quoniam speciosum feci eum, & multis condensisque frondibus: & æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus: Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atque condensam, & elevatum est cor ejus in altitudine sua.

11 Tradidi eum in manu fortissimi gentium, faciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum.

12 Et succident eum alieni, & crudelissimi nationum, & projicient eum super montes, & in cunctis convallibus corruent rami ejus, & confringentur arbuta ejus in universis rupibus terræ: & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cæli, & in ramis ejus fuerunt universæ bestię regionis.

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quando descendit ad inferos, induxi luctum, & operui eum abyssu: & prohibui flumina ejus, & coërcui aquas multas: & contristatus est super eum Libanus, & omnia ligna concussa sunt.

16 A sonitu ruinae ejus commovi gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in lacum: & consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, universa quæ irrigabantur aquis.

17 Nam & ipsi cum eo descendunt in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in medio nationum.

18 Cui assimilatus es o inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio: ipse est Pharaon, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

C A P V T XXXII.

Pharaon quantumvis sublimis conterendus est à rege Babylonis, cujus vastatione plurimi reges obstupescunt, pluresque nationes cum eo in abyssum detrahentur.

1 Et factum est, duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis assume lamentum super Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, & draconi

qui est in mari, & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: † Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in fagina mea, † *Supra 12. 13.*

4 Et projiciam te in terram, super faciem agri abjiciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia cæli, & saturabo de te bestias universæ terræ. † *17.*

5 Et dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua.

6 Et irrigabo terram foetore sanguinis tui super montes, & valles implebuntur ex te.

7 † Et operiam, cum extinctus fueris, cælum, & nigrescere faciam stellas ejus: solem † *Isaia 13. 10.* nube tegam, & luna non dabit lumen suum. † *Joel 2.*

8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam super te: & dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus. † *Mat. 24. 29.*

9 Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis.

10 Et stupefcere faciam super te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare cœperit gladius meus super facies eorum: & obstupescant repente singuli pro anima sua in die ruinae tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,

12 In gladiis forium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes gentes hæ: & vastabunt superbiam Ægypti, & dissipabitur multitudo ejus.

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc purissimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus.

15 Cum dederò terram Ægypti desolatam: deferetur autem terra à plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores ejus: & scient quia ego Dominus.

16 Planctus est, & plangent eum: filiae gentium plangent eum: super Ægyptum, & super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17 Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis cane lugubre super multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipsam, & filias gentium robustarum, ad terram ultimam: cum his qui descendunt in lacum.

19 Quo pulchrior es? descende, & dormi cum incircumcisis.

20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21 Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, & dormierunt incircumcisi, interfecti gladio.

22 Ibi Assur, & omnis multitudo ejus, in

circuitu illius sepulchra ejus : & omnes interfecti , & qui ceciderunt gladio .

23. Quorum data sunt sepulchra in novissimis lacis : & facta est multitudo ejus per gyrum sepulchri ejus : universi interfecti , cadentesque gladio , qui dederunt quondam formidinem in terra viventium .

24. Ibi Aiam , & omnis multitudo ejus per gyrum sepulchri sui , omnes hi interfecti , ruentesque gladio : qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam : qui posuerunt terrorem suum in terra viventium , & portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum .

25. In medio interfectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus : in circuitu ejus sepulchrum illius : omnes hi incircumcisi , interfectique gladio : dederunt enim terrorem suum in terra viventium , & portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum : in medio interfectorum positi sunt .

26. Ibi Mosoch , & Thubal , & omnis multitudo ejus : in circuitu ejus sepulchra illius : omnes hi incircumcisi interfectique & cadentes gladio : quia dederunt formidinem suam in terra viventium .

27. Et non dormient cum fortibus , cadentibusque & incircumcisis , qui descenderunt ad infernum cum armis suis , & posuerunt gladios suos sub capitibus suis , & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum : quia terror fortium facti sunt in terra viventium .

28. Et tu ergo in medio incircumcisorum cotereris , & dormies cum interfectis gladio .

29. Ibi Idumæa , & reges ejus , & omnes duces ejus , qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio : & qui cum incircumcisis dormierunt , & cum his qui descendunt in lacum .

30. Ibi principes Aquilonis omnes , & universi venatores : qui deducti sunt cum interfectis , paventes , & in sua fortitudine confusi : qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio , & portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum .

31. Vidite eos Pharao , & consolatus est super universa multitudo sua , quæ interfecta est gladio : Pharao , & omnis exercitus ejus : ait Dominus Deus :

32. Quia dedi terrorem meum in terra viventium , & dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio : Pharao , & omnis multitudo ejus , ait Dominus Deus .

C A P V T XXXIII.

Si speculator visum imminens malum non annuntiaverit , reus erit pereuntium : quod si annuntiaverit , solus is qui sibi non cavet reus erit . Justus quoque si suam deserat justitiam , damnabitur , & impius si convertatur , salvabitur . Nec cessant de terra sibi data in possessionem , quoniam propter suas iniquitates perdentur , & terra in solitudinem redigetur .

ET factum est verbum Domini ad me dicens :

2. Fili hominis loquere ad filios populi tui , & dices ad eos : Terra cum induxero super eam gladium , & tulerit populus vestre vitæ novum de novissimis suis , &

constituerit cum super se speculatorem :

3. Et ille viderit gladium venientem super terram , & cecinerit buccina , & annuntiaverit populo .

4. Audiens autem , quisquis ille est , sonitum buccinæ , & non se observaverit , veneritque gladius , & tulerit eum : sanguis ipsius super caput ejus erit .

5. Sonum buccinæ audivit , & non se observavit , sanguis ejus in ipso erit , si autem se custodierit , animam suam salvabit .

6. Quod si speculator viderit gladium venientem , & non insonuerit buccina : & populus se non custodierit , veneritque gladius , & tulerit de eis animam : ille quidem in iniquitate sua captus est , sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram ,

7. † Et tu fili hominis , speculatorem dedi te domui Israel : audiens ergo ex ore meo sermonem , annuntiabis eis ex me . † Supra 3. 17.

8. Si me dicente ad impium : Impie , morte morieris : non fueris locutus ut se custodiat impius à via sua : ipse impius in iniquitate sua morietur , sanguinem autem ejus de manu tua requiram .

9. Si autem annuntiante te ad impium ut à viis suis convertatur , non fuerit conversus à via sua : ipse in iniquitate sua morietur : porro tu animam tuam liberaisti .

10. Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel : Sic locuti estis , dicentes : Iniquitates nostræ , & peccata nostra super nos sunt , & in ipsis nos tabescimus : quomodo ergo vivere poterimus ?

11. † Dic ad nos , Vivo ego , dicit Dominus Deus : nolo mortem impij , sed ut convertatur impius à via sua , & vivat . Convertimini , convertimini à viis vestris pessimis : & quare moriemini domus Israel ? † Supra 18. 23.

12. Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui : Justitia justus non liberabit eum in quacumque die peccaverit : & impietas impij non nocebit ei , in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua : & justus non poterit vivere in justitia sua , in quacumque die peccaverit .

13. Eriam si dixerò justo quod vita vivat , & confusus in justitia sua fecerit iniquitatem : omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur : & in iniquitate sua , quam operatus est , in ipsa morietur .

14. Si autem dixerò impio : Morte morieris , & egerit poenitentiam à peccato suo , feceritque judicium & justitiam .

15. Et pigrius restituerit ille impius , rapinamque reddiderit , in mandatis viæ ambulaverit , nec fecerit quidquam injustum : vita vivet , & non morietur ,

16. Omnia peccata ejus , quæ peccavit , non imputabuntur ei : judicium & justitiam fecit , vita vivet .

17. Et dixerunt filii populi tui : Non est æqui ponderis via Domini : & ipsorum via injusta est .

18. Cum enim recesserit justus à justitia sua , feceritque iniquitates , morietur in eis ,

19. Et cum recesserit impius ab impietate sua , feceritque judicium & justitiam , viveret in eis .

20. Et dicitis : Non est recta via Domini : † Supra 18. 45.

Vnum

J

Vnumquemque iuxta vias suas iudicabo de vobis, domus Israël.

21 Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me qui fugerat de Ierusalem, dicens: Vastata est civitas.

22 Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, antequam veniret qui fugerat: aperuitque os meum, donec veniret ad me mane, & aperto ore meo non silui amplius.

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israël, loquentes aiunt: Vnus erat Abraham, & hæreditate possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem.

25 Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculos vestros levatis ad immunditias vestras, & sanguinem funditis: numquid terram hæreditate possidebitis?

26 Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, & unusquisque uxorem proximi sui polluit: & terram hereditate possidebitis?

27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dñs Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis habitant, gladio cadent: & qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum: qui autem in præsiidiis & speluncis sunt, peste morientur.

28 Et dabo terram in solitudinem, & in desertum, & deficiet superba fortitudo ejus: & desolabuntur montes Israël, eo quod nullus sit qui per eos transeat.

29 Et scient quia ego Dominus, cum dero terram eorum desolatam, & desertam, propter universas abominationes suas, quas operati sunt.

30 Et filii hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in ostiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediens à Domino.

31 Et veniant ad te, quasi si ingrediantur populus, & sedent coram te populus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor eorum.

32 Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.

33 Et cum venerit quod prædictum est (ecce enim venit) tunc scient quod propheta fuerit inter eos.

C A P V T XXXIV.

Ex manibus pastorum, qui neglecto grege satum quæ sua sunt quarunt, dicit Dominus se oves suas liberaturum: quodque eas in iudicio pascet, suscitaturus super eas servum suum David, sub quo in omni terra ubertate securè pascantur: ostenditque gregem suum esse populum Israël, & se Deum ipsorum.

qui pascebant semetipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur?

3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum, non pascebatis.

4 Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, & quod abjectum est non reduxistis, & quod perierat non quæstistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.

5 Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor: & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri & dispersæ sunt.

6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelsio: & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.

7 Propterea pastores audite verbum Domini.

8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant:

9 Propterea pastores audite verbum Domini:

10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas.

12 Sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis & caliginis.

13 Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus Israël, in rivis, & in cunctis sedibus terræ.

14 In pascuis uberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israël erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascuntur super montes Israël.

15 Ego pascam oves meas, & ego eas acubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat requiram, & quod abjectum erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo, & quod pingue & forte custodiam: & pascam illas in iudicio.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus & pecus, arietum & hircorum.

18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: & cum purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabatis.

19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: & quæ pe-

† Iere.

23.1.

Supra

23.3.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis propheta de pastoribus Israël: propheta, & dices pastoribus. Hæc

dicit Dominus Deus: † Væ pastoribus Israël

des vestri turbaverant, hæc bibebant.

20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum:

21 Pro eo quod lateribus & humeris impingebatis, & cornibus vestris vengilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras.

22 Salvabo gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus.

† Ioan. 1.45. 23 † ET SVSCITABO SVPER
10. cat eas, servum meum David: ipse pascet
11. eas, & ipse erit eis in pastorem.

† Ia. 40. 24 Ego autem Dominus ero eis in Deum:
11. & servus meus David princeps in medio
12. eorum: ego Dominus locutus sum.

† 25 Et faciam cum eis pactam pacis, & cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui habitant in deserto, securi dormient in salibus.

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore suo: pluvie benedictionis erunt.

27 Et dabit lignum agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua absque timore: & scient quia ego Dominus, cum contrivero catenas jugi eorum, & ervero eos de manu imperantium sibi.

28 Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestie terræ devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque ullo terrore.

29 Et suscitabo eis germen nominatum: & non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.

30 Et scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus domus Israël: ait Dominus Deus.

† Ioan. 30.11. 31 † Vos autem greges mei, greges pascue meæ, homines estis: & ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

C A P V T XXXV.

Montis Seir sive Idumæorum futura vastatio, eo quod populum Dei affligerint.

1 ET factus est sermo Domini ad me, Edicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam adversum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatum atque desertum.

4 Urbes tuas demoliar, & tu desertus eris: & scies quia ego Dominus.

5 Eo quod fueris inimicus sempiternus, & conculceris filios Israël in manus gladii in tempore afflictionis, in tempore iniquitatis extremæ.

6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam sanguini tradam te, & sanguis te persequetur: & cum sanguinem videris, sanguis persequetur te.

7 Et dabo montem Seir desolatum atque desertum: & auferam de eo euntem, & redeuntem.

8 Et implebo montes eius occisorum suorum: in collibus tuis & in vallibus tuis atque in torrentibus interfecti gladio cadent.

9 In solitudines sempiternas tradam te, & civitates tuæ non habitabuntur: & scietur quia ego Dominus Deus.

10 Eo quod dixeris: Dux gentes, & dux terræ meæ erunt, & hæreditate possidebo eas: cum Dominus esset ibi:

11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: & notus efficiar per eos cum te iudicavero.

12 Et scies quia ego Dominus audiui universa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israël, dicens: Deserti, nobis ad devorandum dati sunt.

13 Et insurrexistis super me ore vestro, & derogastis adversum me verba vestra: ego audiui.

14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante universa terra, in solitudinem te redigam.

15 Sicuti gavisus es super hæreditatem domus Israël, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: & scient quia ego Dominus.

C A P V T XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium gentibus, eo quod propter sua peccata dispersi essent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, sed propter se reducitur eum in terram suam; quodque super ipsum effundet aquam mundam, faciens eum in suis præceptis ambulare, magnæque frui felicitate.

1 TV autem fili hominis propheta super montes Israël, & dices: † Montes Israël audite verbum Domini:

2 Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternæ in hæreditatem datæ sunt nobis:

3 Propterea vaticinare: & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis, & conculcati per circuitum, & facti in hæreditatem reliquis gentibus, & ascendistis super labium linguæ, & opprobrium populi:

4 Propterea montes Israël audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibusque, & desertis, parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ sunt, & subannatæ à reliquis gentibus per circuitum.

5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, & de Idumæa universa, quæ dederunt terram meam sibi in hæreditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & eiecerunt eam ut vastarent:

6 Idcirco vaticinare super humum Israël, & dices montibus & collibus, & jugis & vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustineritis.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suam portent.

8 Vos autem montes Israël ramos vestros germinetis, & fructum vestrum afferatis populo meo Israël: propè enim est ut veniat.

9 Quia

9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis sementem. 10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Israël: & habitabuntur civitates, & ruinosa instaurabuntur.

11 Et replebo vos hominibus, & jumentis: & multiplicabuntur, & crescent: & habitare vos faciam sicut à principio, bonisque donabo majoribus, quam habuistis ab initio: & scietis quia ego Dominus.

12 Et adducam super vos homines, populum meum Israël, & hereditate possidebunt te, & eris eis in hereditatem, & non addes ultra ut absque eis sis.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, & suffocans gentem tuam:

14 Propterea homines non comedes amplius, & gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus Deus:

15 Nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes amplius: ait Dominus Deus.

16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

17 Fili hominis, domus Israël habitaverunt in humo suo, & polluerunt eam in viis suis, & in studiis suis, juxta immunditiam mentis: & facta est via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine, quem fuderunt super terram, & in idolis suis polluerunt eam.

19 Et dispersi eos in gentes, & ventilati sunt in terras: juxta vias eorum, & ad inventiones eorum judicavi eos.

20 † Et ingressi sunt ad gentes, ad quas introierunt, & polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iste, & de terra ejus egressi sunt.

21 Et peperi nomini sancto meo, quod polluerat domus Israël in gentibus, ad quas ingressi sunt.

22 Idcirco dices domui Israël: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Israël, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus, ad quas intrastis.

23 Et sanctificabo nomen meum magnū, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant gentes quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de universis terris, & adducam vos in terram vestram.

25 Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos.

† *Supra* 26 † Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

27 Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis & operemini.

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deus.

29 Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & gementina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus.

31 Et recordamini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates vestre, & scelera vestra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini, & erubescite super viis vestris, domus Israël.

33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, quam mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitati fecero urbes, & instauravero ruinosa.

34 Et terra deserta fuerit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis omnis viatoris,

35 Dicent: terra illa inculta, facta est ut hortus voluptatis: & civitates desertæ, & destitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt.

36 Et scient gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavi que inculta, ego Dominus locutus sum, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israël, ut faciam eis: multiplicabo eos sicut gregem hominum,

38 Ut gregem sanctum, ut gregem Jerusalem in solemnitatibus ejus: Sic erunt civitates desertæ plenæ gregibus hominum: & scient qui ego Dominus.

C A P V T XXXVII.

In figura aridorum ossium reviviscentium, designat filios israel qui de omni prosperitate desperant, reducidos in terram suam: & per duo ligna conjuncta significat unum fore regnum iuda & israel, qui sub uno rege ac pastore David observaturi sint mandata Domini, qui cum iis fecit pactum fœderis sempiternum.

1 Facta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini: & dimisit in medio campi, qui erat plenus ossibus:

2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis: & dices eis: Ossa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis.

6 Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & vivetis, & scietis quia ego Dominus.

7 Et prophetavi sicut præceperat mihi: factus est autem sonitus, prophetante me, & ecce commotio: & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.

8 Et vidi, & ecce super ea nervi & carnes ascenderunt: & extenta est in eis cutis desuper, & spiritum non habebant.

9 Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant.

10 Et prophetavi sicut præceperat mihi: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde.

11 Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israël est: ipsi dicunt: Averterunt ossa nostra, & perii spes nostra, & abscissi sumus.

12 Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, & reducam vos de sepulchris vestris, populus meus: & inducam vos in terram Israël.

13 Et scietis quia ego Dominus, cum aperuerò sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris, popule meus:

14 Et dederò spiritum meum in vobis, & vixeritis, & requiescere vos faciam super humum vestram: & scietis quia ego Dominus locutus sum, & feci, ait Dominus Deus.

15 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

16 Et tu fili hominis sume tibi lignum unum: & scribe super illud: Iudæ, & filiorum Israël sociorum ejus: & tolle lignum alterum, & scribe super illud: Ioseph ligno Ephraim, & cunctæ domui Israël, sociorumque ejus.

17 Et adijunge illa, unum ad alterum tibi in lignum unum: & erunt in unionem in manu tua.

18 Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis quid in his tibi velis?

19 Loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam lignum Ioseph, quod est in manu Ephraim, & tribus Israël, quæ sunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Iudæ, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna, super quæ scripseris in manu tua, in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam filios Israël de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum suam.

† Ioan. 30, 16. 22 † Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Israël, & rex unus erit omnibus imperans, & non erunt ultra duæ gentes, nec dividuntur amplius in duo regna.

23 Neque polluentur ultra in idolis suis, & abominationibus suis, & cunctis iniquitatibus suis: & salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.

† Supra 34-23. 24 † Et servus meus David rex super eos, & pastor unus erit omnium eorum: in iudiciis meis ambulabunt, &

mandata mea custodient, & facient ea. *Isaie*

25 Et habitabunt super terram, quam dedi servo meo Iacob, in qua habitaverunt patres vestri: & habitabunt super eam ipsi, & filii eorum: & filii filiorum eorum, usque in sempiternum: & David servus meus princeps eorum in perpetuum. *40, 11; Ierem. 23, 5; Dan. 9, 24; † Ioan. 12, 34; Psal. 109, 4; & 116, 2.*

26 † Et percutiam illis foedus pacis, pactum sempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum.

27 Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus.

28 Et scient gentes quia ego Dominus sanctificator Israël, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

C A P V T XXXVIII.

Habitantibus post reditum captivitatem securè filiis Israël in oppidum suis, adducet Dominus in novissimis diebus contra eor Gog cum ingenti exercitu: sed & hunc cum suo exercitu multum cladibus postea consumet.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens. *Infr. 39, 1.*

2 Fili hominis pone faciem tuam contra Gog, terram Magog principem capitis Mosoch & Thubal: & vaticinare de eo. *Apo. 20, 7.*

3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Mosoch & Thubal,

4 Et circumagam te, & ponam frænum in maxillis tuis: & educam te, & omnem exercitum tuum, equos & equites vestitos loriceis universos, multitudinem magnam, hastam & clypeum arripientium & gladium.

5 Persæ, Æthiopes & Libyes cum eis, omnes securati & galeati.

6 Gomer, & universa agmina ejus, domus Thogorma, latera aquilonis, & totum robur ejus, populi que multi tecum.

7 Præpara, & instrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata est ad te: & esto eis in præceptum.

8 Post dies multos visitaberis: in novissimo annorum venies ad terram, quæ reversa est à gladio, & congregata est de populis multis ad montes Israël, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populis educta est, & habitabunt in ea confidenter universi.

9 Ascendens autem quasi tempestas venies, & quasi nubes, ut operias terram tuam, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.

10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, & cogitabis cogitationem pessimam:

11 Et dices: Ascendam ad terram absque muro: veniam ad quiescentes, habitantesque securè: hi omnes habitant sine muro, vestes & portæ non sunt eis:

12 Ut diripias spolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam super eos, qui deserti fuerant, & postea restituri, & super populum, qui est congregatus ex gentibus, qui possidere coepit, & esse habitator umbilici terræ.

13 Saba, & Dedan, & negotiatores Thar-sis, & omnes leones ejus dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum & aurum &

& auferas suppellectilem, atque substantiam, & diripies manubias infinitas.

14 Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies?

15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tuæ, & populi multi tecum, ascensores equorum universi, cœtus magnus, & exercitus vehemens.

16 Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, & adducam te super terram meam: ut sciant gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog.

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis, in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos.

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ais Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel:

†*Matth.* 20 † Et commovebuntur à facie mea pisces maris, & volucres cæli, & bestię agri, & omne reptile quod movetur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terræ: & subvertentur montes, & cadent sepes, & omnis murus corruet in terram.

21 Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur.

22 Et iudicabo eum peste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis: ignem & sulphur pluam super eum, & super exercitum ejus, & super populos multos, qui sunt cum eo.

23 Et magnificabor, & sanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus.

C A P V T XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Israel, sed ipsum eum toto ejus exercitu ibi perdet: in cuius sepultura septem mensibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Israel propter peccata ipsorum tradidit in captivitatem, sed reducet eos in terram suam ad nominis sui glorificationem.

1 **T**V autem fili hominis vaticinare adversum Gog, & dices Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch & Thubal:

2 Et circumagam te, & educam te, & ascendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te super montes Israel.

3 Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4 Super montes Israel cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & bestiis terræ, dedi te ad devorandum.

5 Super faciem agri cades: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

6 Et immittam ignem in Magog, & in his

qui habitant in insulis confidenter: & scient quia ego Dominus.

7 Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, & non polluam nomen sanctum meum amplius: & scient gentes quia ego Dominus sanctus Israel.

8 Ecce venit, & factum est, ait Dominus Deus: hæc est dies, de qua locutus sum.

9 Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, & succendent, & comburent arma, clypeum, & hastas, arcum, & sagittas, & baculos manuum, & contos: & succendent ea igni septem annis.

10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus: quoniam arma succendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vastatores suos, ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel: vallem viatorum ad orientem maris, quæ obstupescere faciet prætereuntes: & sepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12 Et sepelient eos domus Israel, ut mundent terram septem mensibus.

13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus.

14 Et viros jugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant & requirant eos qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam: post menses autem septem quærere incipient.

15 Et circuibunt peragranter terram: cum, quæ viderint os hominis, statuent juxta illud titulum, donec sepeliant illud polioctores in valle multitudinis Gog.

16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.

17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucrī, & universis avibus, cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel: ut comedatis carnem, & bibatis sanguinem.

18 Carnes fortium comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumque & altilium, & pinguium omnium.

19 Et comedetis adipem in saturitatem, & bibetis sanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:

20 Et saturabimini super mensam meam de equo, & equite forti, & de universis viri bellatoribus, ait Dominus Deus.

21 Et ponam gloriam meam in gentibus: & videbunt omnes gentes iudicium meum, quod fecerim: & manum meam, quam posuerim super eos.

22 Et scient domus Israel, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.

23 Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus, eo quod dereliquerint me, & absconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manu hostium, & ceciderint in gladio universi.

24 Juxta immunditiam eorum & scelus feci

feci eis, & abscondi faciem meam ab illis,

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Nunc reducam captivitatem Iacob, & miserebor omnis domus Israel ; & assumam zelum pro nomine sancto meo.

26 Et portabunt confusionem suam, & omnem pravaricationem, qua pravaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes :

27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum suorum, & sanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

† *Supr* 28 † Et scient quia ego Dominus Deus eorum, eo quod transfulerim eos in nationes, & congregaverim eos super terram suam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi.

29 Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

C A P V T X L.

Propheta ostenditur futura reedificatio civitatis, cum mensura in longitudine, latitudine & altitudine singularum domus portarum, thalamorum, frontium, fenestrarum, vestibulorum, cubiculorum & graduum : item mensuratio quatuor mensarum ad immolanda sacrificia : rursum gazophylacium cantorum & sacerdotum, ac vestibula templi.

1 IN vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas : in ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.

2 In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis : super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.

3 Et introduxit me illuc : Et ecce vir, cujus erat species quasi species æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus : stabat autem in porta.

4 Et locutus est ad me idem vir : Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi, quia ut ostendantur tibi adductus es huc : annuntia omnia, quæ tu vides, domui Israel.

5 Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus mensura sex cubitorum, & palmo : & mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

6 Et venit ad portam, quæ respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus : & mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine :

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum : & inter thalamos, quinque cubitos :

8 Et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.

9 Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis : vestibulum autem portæ erat intrinsecus.

10 Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde : mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte.

11 Et mensus est latitudinem liminis portæ, decem cubitorum : & longitudinem portæ, tredecim cubitorum :

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius : & cubitus unus finis utrimque : thalami autem sex cubitorum erant hinc & inde.

13 Et mensus est portam à tecto thalami, usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum : ostium contra ostium.

14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos : & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

16 Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum : similiter autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum : triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.

18 Et pavimentum in fronte portarum, secundum longitudinem portarum erat inferius.

19 Et mensus est latitudinem à facie portæ inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde : & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

22 Fenestræ autem ejus, & vestibulum, & sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem : & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.

23 Et porta atrii interioris contra portam aquilonis, & orientalem : & mensus est à porta usque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam australem, & ecce porta, quæ respiciebat ad austrum : & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus, juxta mensuras superiores.

25 Et fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras : quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.

26 Et in gradibus septem ascendebatur ad eam : & vestibulum ante fores ejus : & cælaræ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrii interioris in via australi : & mensus est à porta usque ad portam in via australi, centum cubitos.

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam australem : & mensus est portam juxta mensuras superiores.

29 Thala

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, eisdem mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos.

30 Et vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et vestibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte: & octo gradus erant, quibus ascendebatur per eam.

32 Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

34 Et vestibulum ejus, id est atrii exterioris: & palmarum cælarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ respiciebat ad aquilonem: & mensus est secundum mensuras superiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

37 Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium exterius: cælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

38 Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum: ibi lavabant holocaustum.

39 Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ,

41 Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde: per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant.

42 Quatuor autem mensæ ad holocaustum: de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidii: & latitudine cubiti unius & dimidii: & altitudine cubiti unius: super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum: super mensas autem carnes oblationis.

44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad aquilonem: & facies eorum contra viam australem, una ex latere portæ orientalis, quæ respiciebat ad viam aquilonis.

45 Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam meridianam: sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi.

46 Porro gazophylacium, quod respicit ad viam aquilonis, sacerdotum erit, qui

excubant ad ministerium altaris, isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.

47 Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc: & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

C A P V T X L I.

Dispositio reedificandi templi juxta partes singulas.

1 **E**T introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos: & portam, sex cubitorum: & latitudinem portæ, septem cubitorum.

4 Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus, viginti cubitorum ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc est Sanctum sanctorum.

5 Et mensus est parietem domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cochleam, & in coenaculum templi deferabat per gyrum: idcirco latius erat templum in superioribus: & sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatium:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique.

11 Et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam aquilonis, & ostium unum ad viam australem, & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium, quod erat separatum, versumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum. Paries autem ædificii quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: & quod separatum, erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus quod erat separatum contra orientem, centum cubitorum.

15 Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum, ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & vestibula atrii.

16 Limina, & fenestras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, & fenestras clausæ super ostia.

17 Et usque ad domum interiorum, & forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus, & forinsecus ad mensuram.

18 Et fabrefacta cherubim & palmæ, & palma inter cherub, & cherub, duasque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu.

20 De terra usque ad superiora portæ, cherubim & palmæ cælatæ erant in pariete templi.

21 Limen quadrangulum, & facies sanctuarii, aspectus contra aspectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino.

23 Et duo ostia erant, in templo, & in sanctuario.

24 Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quæ in se invicem placcabantur: bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum.

25 Et cælatæ erant in ipsis ostiis templi cherubim, & sculpturæ palmarum, sicut in parietibus quoque expressæ erant: quam ob rem & grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus.

26 Super quæ fenestras obliquas, & similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus, latitudinemque parietum.

C A P V T X L I I.

De gazophylaciis: cæterisque quæ ad sacrorum usum pertinent reedificandis.

1 **E**T eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra separatum ædificium, & contra ædem vergentem ad aquilonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos ostii aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos.

3 Contra viginti cubitos atrii interioris, & contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem.

5 Vbi erant gazophylacia in superioribus humiliora: quia supportabant porticus, quæ ex illis eminebant de interioribus, & de mediis ædificiis.

6 Tristega enim erant, & non habebant columnas, sicut erant columnæ atriorum: propterea eminebant de interioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior, secundum gazophylacia: quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

9 Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

10 In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam orientalem, in faciem ædificii separati & erant ante ædificium gazophylacia.

11 Et via ante faciem eorum, juxta similitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via aquilonis: secundum longitudinem eorum, sic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & similitudines & ostia eorum.

12 Secundum ostia gazophylaciorum, quæ erant in via respiciente ad Notum: ostium in capite viæ: quæ via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis, & gazophylacia austri, quæ sunt ante ædificium separatum: hæc sunt gazophylacia sancta: in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum: ibi ponent sancta sanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim sanctus est.

14 Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius: & ibi reponent vestimenta sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad populum.

15 Cumque compleffet mensuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ respiciebat ad viam orientalem: & mensus est eam undique per circuitum.

16 Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensuræ, quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

17 Et mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos in calamo mensuræ per gyrum.

18 Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

19 Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ.

20 Per quatuor ventos mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividens inter sanctuarium & vulgi locum.

C A P V T

CAP V T XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta quod filii Israel non amplius polluent nomen Domini, & quæ sint mensuræ altaris, ad sacrificia ad ipsum septem diebus expiandum.

ET duxit me ad portam, quæ respiciebat ad viam orientalem.

2 Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem: & vox erat ei quasi vox aquarum multarum, & terra splendebat à maiestate ejus.

† Supr. 9. 1. **3** *† Supr. 8. 1.* Et vidi visionem, secundum speciem, quam videram, quando venit ut disperderet civitatem: & species secundum aspectum, quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi super faciem meam.

4 Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portæ, quæ respiciebat ad orientem.

5 Et elevavit me spiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audiui loquentem ad me de domo, & vir qui stabat juxta me,

7 Dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei, & locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum: & non polluent ultra domus Israël nomen sanctum meum: ipsi & reges eorum in fornicationibus suis, & in ruinis regum suorum, & in excelsis.

8 Qui fabricati sunt limen suum juxta limen meum, & postes suos juxta postes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea:

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem suam, & ruinas regum suorum à me: & habitabo in medio eorum semper.

10 Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & meriantur fabricam:

11 Et erubescant ex omnibus quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem descriptionem ejus, & universa præcepta ejus, cunctumque ordinem ejus, & omnes leges ejus ostende eis, & scribes in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.

12 Ista est lex domus in summitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, sanctum sanctorum est: hæc est ergo lex domus.

13 Iste autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum & palmum: in sinu ejus erat cubitus & cubitus in latitudine, & definitio ejus usque ad labium ejus, & in circuitu, palmus unus. Hæc quoque erat fossa altaris.

14 Et de sinu terræ usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, & latitudo, cubiti unius: & à crepidine minore usque ad crepidinem majorem quatuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

15 Ipse autem Ariel quatuor cubitorum: & ab Ariel usque ad sursum, cornua quatuor.

16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangularum æquis lateribus.

17 Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis, per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidii cubiti, & finis ejus unius cubiti per circumum: gradus autem ejus versi ad Orientem.

18 Et dixit ad me: Fili hominis: hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris, in quacumque die fuerit fabricatum: ut offeratur super illud holocaustum, & effundatur sanguis.

19 Et dabis sacerdotibus, & Levitis, qui sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato.

20 Et assumens de sanguine ejus, pones super quatuor cornua ejus, & super quatuor angulos crepidinis, & super coronam in circuitu: & mundabis illud, & expiabis.

21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato: & combures eum in separato loco domus extra sanctuarium.

22 Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato: & expiabunt altare, sicut expiaverunt in vitulo.

23 Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, & arietem de grege immaculatum.

24 Et offeres eos in conspectu Domini: & mittent sacerdotes super eos sal, & offerent eos in holocaustum Domino.

25 Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulum de armento, & arietem de pecoribus, immaculatos offerent.

26 Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum ejus.

27 Expletis autem diebus, in die octava & ultra, facient sacerdotes super altare holocausta vestra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAP V T XLIV.

Porta sanctuarii clausa, qua solus Deus ingreditur: incircumcisi carnis & corde non ingredientur sanctuarium, nec Leviti qui idola secuti sunt, sed hi ministri domus erunt: filii autem Sadoc sacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

1 **E**T convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad Orientem: & erat clausa.

2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa.

3 Principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ vestibuli ingreditur, & per viam ejus egredietur.

4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exiis sanctuarii.

6 Et

6 Et dices ad exasperantem me domum Israel : Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiant vobis omnia scelera vestra domus Israel :

7 Eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, & polluant domum meam : & offeritis panes meos, adipem, & sanguinem : & dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris.

8 Et non servastis præcepta sanctuarii mei : & posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis.

9 Hæc dicit Dominus Deus : Omnis alienigena incircumcisos corde, & incircumcisos carne, non ingredietur sanctuarium meum, filius alienus qui est in medio filiorum Israël.

10 Sed & Levitæ, qui longe recesserunt à me in errore filiorum Israël, & erraverunt à me post idola sua, & portaverunt iniquitatem suam.

11 Erunt in sanctuario meo æditui, & janitores portarum domus, & ministri domus : ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi : & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.

12 Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israël in offendiculum iniquitatis : idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem suam :

13 Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur mihi : neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta Sancta sanctorum : sed portabunt confusionem suam, & scelera sua quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, & in universis quæ fient in ea.

15 Sacerdotes autem & Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israël à me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi : & stabunt in conspectu meo ut offerant mihi adipem, & sanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipsi ingredientur sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent mihi, & custodiant ceremonias meas.

17 Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur : nec ascendet super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris & intrinsecus.

18 Vittæ lineæ erunt in caputibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in sudore.

19 Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministraverant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii, & vestient se vestimentis aliis : & non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20 Caput autem suum non radent, neque comam nudent : sed tondentes attondent capita sua.

21 Et vinum non biber omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius.

22 Et viduam & repudiaram non accipient uxores, sed virgines de semine domus

Israel : sed & viduam, quæ fuerit vidua à sacerdote, accipient.

23 Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutum, & inter mundum & immundum ostendent eis.

24 Et cum fuerit contraversia, stabunt in judiciis meis, & judicabunt : leges meas, & præcepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient, & Sabbata mea sanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem & matrem : & filium & filiam, & fratrem & sororem, quæ alterum virum non habuerit in quibus contaminabuntur.

26 Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministrent mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.

28 Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum : & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum.

29 Victimam & pro peccato & pro delicto ipsi comedent : & omne votum in Israel ipsorum erit.

30 Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur, sacerdotum erunt : & primitiva ciborum vestrorum debitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

31 Omne morticinum, & captum à bestia de avibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

C A P V T XLV.

In terra divisione, separatim Dominus primitias assignanda est certa portio sacerdotibus, Levitis, civitati, ac principi : servandaque æquitas in ponderibus, mensuris, primitiis & sacrificiis, quæ sacrificia offerentur primo ac septimo die primimensis, & in solemnitatibus Pascha ac Tabernaculorum.

1 Cumque coeperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, & latitudine decem millia : sanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum : & quinquaginta cubitis in suburbana ejus per gyrum.

3 Et à mensura ista mensurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipso erit templum, sanctumque sanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini : & erit eis locus in domos, & in sanctuarium sanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis, erunt Levitis, qui ministrant domui : ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6 Et possessionem civitatis dabitis quinquaginta millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, secundum separationem sanctuarii, omni domui Israël.

7 Principi quoque hinc & inde in separationem

† Deut.
18. 1.
Num.
18. 20.

† Exod.
22. 29.

† Levit.
22. 8.

† Levit.
21. 14.

rationem sanctuarii, & in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, & contra faciem possessionis urbis: à latere Maris usque ad Mare, & à latere orientis usque ad orientem: Longitudinis autem iuxta unamquamque partem à termino occidentali usque ad terminum orientalem.

8 De terra erit ei possessio in Israel: & non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israël secundum tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israël: iniquitatem & rapinas intermittere, & iudicium & iustitiam facite, separate confinia vestra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera iusta, & ephi iustum, & batus iustus erit vobis.

11 Ephi & batus æqualia, & unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

† Ekod. 30.13. Porro viginti sicli, & vigintiquinque sicli, & quindecim sicli, unam faciunt.

Levit. 27.25. 13 Et hæc sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei.

Num. 3.47. 14 Mensura quoque olei, batus olei, decima pars cori est, & decem bati eorum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Israël in sacrificium, & in holocaustum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Israël.

17 Et super principem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in solemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in universis solemnitatibus domus Israël: ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica ad expiandum pro domo Israël.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, sumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium.

19 Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato: & ponet in postibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & postibus portæ atrii interioris.

20 Et sic facies in septima mensis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus est, & expiabis pro domo.

21 In primo mense, quatuordecima die mensis, erit vobis Paschæ solemnitas: septem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro se, & pro universo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in septem dierum solemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum capratam quotidie.

24 Et sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per singula ephi.

25 Septimo mense, quinquadecima die

mensis, in solemnitate, faciet sicut supra dicta sunt per septem dies, tam pro peccato, quam pro holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta solis Sabbatis ac Calendis aperienda, & qua holocausta his diebus offeret princeps, quæ per portam ipse aut populus templum ingreditur, vel egreditur: de spontaneo & quotidiano principis holocausto: de ipsius dono filiis aut servis dato: loca in quibus sacerdotes coquent sacrificia & ministri victimas populi.

1 Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus sit: die autem Sabbati aperietur, sed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, & habit in limine portæ: & facient sacerdotes holocaustum ejus, & pacifica ejus: & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur usque ad vespeream.

3 Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

4 Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & sex agni & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

8 Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingreditur, & per eandem viam exeat.

9 Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egredietur per viam portæ meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egredietur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed è regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egredietur.

11 Et in nudinis, & in solemnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

12 Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica voluntaria Domino: aperietur ei porta quæ respicit ad orientem, & faciet holocaustum suum, & pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbati: & egredietur, claudeturque porta postquam exierit.

13 Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino: semper per mane faciet illud.

14 Et faciet sacrificium super eo cata mang

mane sextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut misceatur similæ: sacrificium Domino legitimum, iuge atque perpetuum.

15 Faciet agnum, & sacrificium & oleum cata mane mane: holocaustum sempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis: hæreditas ejus, filiorum suorum erit, possidebunt eam hæreditarie.

17 Si autem dederit legatum de hæreditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus, filiis ejus erit.

18 Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de possessione eorum: sed de possessione sua hæreditatem dabit filiis suis: ut non dispergatur populus meus unusquisque à possessione sua.

19 Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophilacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad occidentem.

20 Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, & sanctificetur populus.

21 Et eduxit me in atrium exterius: & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii.

22 In quatuor angulis atrii atriola disposita, quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: mensuræ unius quatuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me: Hæc est domus culinæ, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

C A P V T XLVII.

*Aqua subter limen domus egredientes, & in la-
tus templi dextrum descendentes, efficiuntur torrentes
qui tandem non potest transvadari, & sanat om-
nia ad qua pertigerit, habens pisces & arbores
fructiferas: termini terræ sanctæ, quæ duodecim
tribubus Israël & advenis dividenda est.*

ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad orientem: facies enim domus respiciebat ad orientem: aquæ autem descendebant in laus templi dextrum ad meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem: & ecce aquæ redundantes à latere dextro.

3 Cum egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos: & traduxit me per aquam usque ad talos.

4 Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua:

5 Et mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potuit pertransire: quoniam innumuerant aquæ profan-

di torrentis, qui non potest transvadari:

6 Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

7 Cumque me convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8 Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exhibunt, & sanabuntur aquæ.

9 Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrentis, viveret: & erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aquæ istæ, & sanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit torrentis.

10 Et stabunt super illas piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagnarum erit: plurimæ species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magni, multitudinis nimis:

11 In littoribus autem ejus, & in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur.

12 Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per singulos menses afferet primitiva, quia aquæ ejus de sanctuario egredientur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel: quia Ioseph duplicem funiculum habet,

14 Possidebitis autem eam singuli æque ut frater suus: super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris: & cadet terra hæc vobis in possessionem.

15 Hæc est autem terminus terræ: ad plagam septentrionalem, à mari magno via Hethalon, venientibus Sedaba,

16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ est inter terminum Damasci & confinium Emath, domus Tichon, quæ est juxta terminum Auran.

17 Et erit terminus à mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga septentrionalis.

18 Porro plaga orientalis de medio Auran, & de medio Damasci, & de medio Galaad, & de medio terræ Israël, Iordanis determinans ad mare orientale, metiemini etiam plagam orientalem.

19 Plaga autem australis meridiana, à Themar usque ad aquas contradictionis Cades: & torrentis usque ad mare magnum & hæc est plaga ad meridiem australis.

20 Et plaga maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga maris.

21 Et dividetis terram istam vobis per tribus Israël:

22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, & advenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum: & erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israël: vobiscum dividens possessionem in medio tribuum Israël.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAPUT XLVIII.

Divisio terra sancta in duodecim tribus ubi sunt primitiæ & sanctuarium: locus sacerdotum ac Levitarum: mensura civitatis in quadrum cum suburbanis: possessio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

1 ET hæc nomina tribuum à finibus aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga orientalis mare, Dan una,

2 Et super terminum Dan, à plaga orientali usque ad plagam maris, Aser una.

3 Et super terminum Aser, à plaga orientali usque ad plagam maris, Nephthali una.

4 Et super terminum Nephthali, à plaga orientali usque ad plagam maris, Manasse una.

5 Et super terminum Manasse, à plaga orientali usque ad plagam maris, Ephraim una.

6 Et super terminum Ephraim, à plaga orientali usque ad plagam maris, Ruben una.

7 Et super terminum Ruben, à plaga orientali usque ad plagam maris, Iuda una.

8 Et super terminum Iuda, à plaga orientali usque ad plagam maris, erunt primitiæ, quas separabis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, sicut singulæ partes à plaga orientali usque ad plagam maris: & erit sanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ, quas separabis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

10 Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacerdotum: ad aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad mare latitudinis decem millia, sed & ad orientem latitudinis decem millia, & ad meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & erit sanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoc, qui custodierunt ceremonias meas, & non erraverunt cum errarent filii Israël, sicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ Sanctum sanctorum, juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis similiter juxta fines sacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium & latitudo decem millium.

14 Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domino.

15 Quinque millia autem quæ supersunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in suburbana: & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæc mensuræ ejus: ad plagam septentrionalem quingenta & quatuor millia: & ad plagam meridianam, quingenta & quatuor millia: & ad plagam orientalem, quingenta & quatuor millia: & ad plagam occidentalem, quingenta & quatuor millia.

17 Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta & ad meridiem ducenta quinquaginta, & ad orientem ducenta quinquaginta, & ad mare ducenta quinquaginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in orientem, & decem millia in occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his qui serviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Israël.

20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarii, & in possessionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii, & possessionis civitatis & regione vigintiquinque millium primitiarum usque ad terminum orientalem: sed & ad mare, & regione vigintiquinque millium usque ad terminum maris, similiter in partibus principis erit: & erunt primitiæ sanctuarii, & sanctuarium templi in medio ejus.

22 De possessione autem Levitarum, & de possessione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Iuda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga orientali usque ad plagam occidentalem Benjamin una.

24 Et contra terminum Benjamin, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem Simeon una.

25 Et super terminum Simeonis, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem Issachar una.

26 Et super terminum Issachar, à plaga orientali usque ad plagam occidentalem Zabulon una:

27 Et super terminum Zabulon, à plaga orientali usque ad plagam maris, Gad una.

28 Et super terminum Gad, ad plagam Austri in Meridie: & erit finis de Thanac usque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas contra mare magnum.

29 Hæc est terra, quam mittetis in sortem tribubus Israël: & hæc partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egressus civitatis: A plaga septentrionali quingentos & quatuor millia mensurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israël portæ tres à septentrione, porta Ruben una, porta Iuda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam orientalem, quingentos & quatuor millia: & portæ tres, porta Ioseph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam meridianam, quingentos & quatuor millia merieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam occidentalem, quingentos & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum decem & octo millia : & nomen civitatis ex illa die , Dominus ibidem.

PROPHEETIA

DANIELIS.

CAPUT I.

Daniel, Ananias, Misael & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldaeorum astarent regi : mutati quoque ipsorum nominibus, obtinent à præposito eunuchorum ut solis vescantur leguminibus, aquam bibentes : quo facto, facies ipsorum corpulentiores erant quam illorum qui cibo regio vescebantur : quibus Deus sapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam somniorum.

I Nno tertio regni Ioakim regis Iuda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Ierusalem, & obsedit eam :

2 Et tradit Dominus in manu ejus Ioakim regem Iuda & partem vasorum domus Dei : & asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, & vasa intulit in domum thesauri dei sui.

3 Et ait rex Asphenez præposito Eunuchorum, ut introduceret de filiis Israël, & de femine regio & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cantos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldaeorum.

5 Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis,

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Iuda, Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.

7 Et imposuit eis præpositus eunuchorum, nomina, Danieli, Baltassar; Ananiæ, Sidrach; Misaeli, Misach; & Azariæ, Abdenago.

8 Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus : & rogavit eunuchorum præpositum ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam & misericordiam in conspectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Daniellem : Timeo ego dominum meum regem qui constituit vobis cibum & potum : qui si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescentibus coævis vestris, condemnabit caput meum regi.

11 Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Azariam.

12 Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum :

13 Et contemplare vultus nostros, & vultus puerorum qui vescuntur cibo regio : & sicut videris, facies cum servis tuis.

14 Qui, audito sermone huiusmodi, tentavit eos diebus decem.

15 Post dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ

omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio :

16 Porro Malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum : dabatque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus scientiam & disciplinam, in omni libro & sapientia : Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.

18 Completis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur : introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.

19 Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael, & Azarias : & steterunt in conspectu regis.

20 Et omne verbum sapientiæ & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum, super cunctos ariolos & magos, qui erant in universo regno ejus.

21 † Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

CAPUT II.

Cum sapientes Chaldaei somnium Nabuchodonosor conjectare non potentes, juberentur omnes interire, oranti Danieli revelatum est mysterium, quod regi aperit somnium ipsius de magna quadam statua, ejusque declarationem de quatuor regnis : quo facto Nabuchodonosor Danielem adoravit, & hostias ac incensum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

I N Anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium, & contritus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo.

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldaei, ut indicarent regi somnia sua : qui cum venissent, steterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex : vidi somnium ; & mente confusus ignoro quid viderim,

4 Responderuntque Chaldaei regi Syriace : Rex in sempiternum vive : dic somnium servis tuis : & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et respondens rex ait Chaldaeis : Sermo recessit à me : nisi indicaveritis mihi somnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus vestra publicabuntur.

6 Si autem somnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis a me : somnium igitur, & interpretationem ejus indicare mihi.

7 Responderunt secundo, atque dixerunt : Rex somnium dicat servis suis, & interpretationem illius indicabimus.

8 Respondit rex, & ait : Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit me sermo.

9 Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretatione quoque ejus veram loquamini.

10 Respondentes ergo Chaldaei coram rege, dixerunt : Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere : sed neque regum quisquam magnus & potens verbum huiusmodi sciscitatur ab

ab omni ariolo, & magno, & Chaldaeo.

11 Sermo enim, quem tu quæris, rex gravis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis: exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.

12 Quo audito, rex in furore & in ira magna præcepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis.

13 Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel & socii ejus, ut perirent.

14 Tunc Daniel requisivit de lege atque sententia, ab Arioch principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui à rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia à facie regis esset egressa, cum ergo rem indicasset Arioch Danieli,

16 Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi.

17 Et ingressus est domum suam, Ananiæque & Misaeli & Azariæ sociis suis indicavit negotium:

18 Ut quærerent misericordiam à facie Dei cæli super sacramento isto, & non perirent Daniel & socii ejus cum cæteris sapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: & benedixit Daniel Deum cæli.

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à sæculo & usque in sæculum: quia sapientia & fortitudo ejus sunt.

21 Et ipse mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam:

22 Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux cum eo est.

23 Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, teque laudo, quia sapientiam & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi quæ rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

24 Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas: introduce me in conspectu regis, & solutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: inveni hominem de filiis transmigrationis Iuda, qui solutionem regi annuntiet.

26 Respondit rex, & dixit Danieli, cuius nomen erat Balthassar: Purasne vere potes mihi indicare somnium, quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare regi.

28 Sed est Deus in cælo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum, & visiones capitis tui in cubili tuo hujuscemodi sunt:

29 Tu rex cogitare cœpisti in strato tuo

quid esset futurum post hæc: & qui revelat mysteria ostendit tibi quæ ventura sunt.

30 Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est: sed ut interpretatio regi manifesta fieret, & cogitationes mentis tuæ fires.

31 Tu rex videbas, & ecce quasi statua una grandis: statua illa magna, & statua sublimis stabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter & femora ex ære.

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: & percussit statuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ aræ, quæ rapta sunt vento: nullusque locus inventus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam: factus est mons magnus, & implevit universam terram.

36 Hoc est somnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37 Tu rex regumes: & Deus cæli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi:

38 Et omnia in quibus habitant filii hominum, & bestię agri: volucres quoque cæli dedit in manu tua, & sub ditione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum.

39 Et post te consurget regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud æreum, quod imperabit universæ ferræ.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum, quomodo ferrum comminuit & domavit omnia, sic comminuet & conteret omnia hæc.

41 Porro quia vidisti pedum, & digitorum partem testæ figuli, & partem ferream: regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex luto.

42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, & ex parte contritum.

43 Quod autem vidisti ferrum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhærebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest testæ.

44 In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet universa regna hæc: & ipsum stabit in æternum.

45 Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus ostendit regi quæ ventura sunt postea, & verum est somnium, & fidelis interpretatio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Danielem adoravit, & hostias & incensum præcepit ut sacrificarent ei.

47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, & Dominus regum, & relevans mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum.

48 Tunc rex Daniele in sublime extulit, & munera multa & magna dedit ei: & constituit eum principem super omnes provincias Babylonis, & præfectum magistratum super cunctos sapientes Babylonis.

49 Daniel autem postulavit à rege, & constituit super opera provinciarum Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: ipse autem Daniel erat in foribus regis.

C A P V T III.

Ananias, Misach, & Azarias nolentes adorare statuam quam rex Nabuchodonosor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illi remanentes consentiunt Domino, quod propter peccata sua gratis, paterentur afflictiones: & potentes ejus misericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonosor animadvertens obsepuuit, & illis de fornace egressis benedixit Deum ipsorum, jubens ut occidatur quisquis ipsum blasphemaverit.

1 Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, & statuit eam in campo Dura provinciarum Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex.

3 Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, & iudices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in potestatibus constituti, & universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex, stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex:

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, sambucæ & psalterii, & symphoniarum, & universi generis musicorum, cadentes adorete statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex.

6 Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Post hæc igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniarum, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex.

8 Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaei accusaverunt Iudæos:

9 Dixeruntque Nabuchodonosor Regi: Rex in æternum vive:

10 Tu rex posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniarum, & universi generis musicorum, prosterneret se, & adoret statuam auream:

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12 Sunt ergo viri Iudæi, quos constituit super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: viri isti contempserunt, rex decretum tuum: deos tuos non colunt, & statuam auream, quam erexisti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonosor in furore & in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis.

14 Pronuntiansque Nabuchodonosor rex ait eis: Verene Sidrach, Misach, & Abdenago, deos meos non colitis, & statuam auream, quam constitui non adoratis?

15 Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, psalterii, & symphoniarum, omnisque generis musicorum, prosternite vos, & adorete statuam quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittimini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.

17 Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex, liberare.

18 Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago, & præcepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat.

20 Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

21 Et confestim viri illi vincti, cum bracciis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam jussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in Hebraeis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum nomen tuum in sæcula:

27 Quia iustus es in omnibus quæ fecisti nobis, & universa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera.

28 Iudicia enim vera fecisti, juxta omnia quæ induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem: quia in veritate, & in iudicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.

29 Pecca

29 Peccavimus enim, & inique egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus:

30 Et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas nobis ut bene nobis esset.

31 Omnia ergo, quæ induxisti super nos, & universa, quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti.

32 Et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, & pessimorum, prævaricatorumque, & regi injusto & pessimo ultra omnem terram.

33 Et nunc non possumus aperire os: confusio, & opprobrium facti sumus servis tuis, & his qui colunt te.

34 Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum:

35 Neque auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israël sanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas cæli, & sicut arenam quæ est in littore maris:

37 Quia Domine imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra.

38 Et non est in tempore hoc princeps, & dux & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium: neque oblatio: neque incensum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut possimus invenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur,

40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus in te.

41 Et nunc sequimur te in toto corde, & cinemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam: & secundum multitudinem misericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:

44 Et confundantur omnes, qui ostendunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et sciant quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum.

46 Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem, naphtha, & stipula, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

49 Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & sociis ejus, in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quasi ventum toris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.

51 Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es Domine Deus patrum

nostrorum: & laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in sæcula, & benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum: & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis,

53 Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ: & superlaudabilis, & supergloriosus in sæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui: & superlaudabilis, & superexaltatus in sæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyssos, & sedes super cherubin: & laudabilis, & superexaltatus in sæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli, & laudabilis & gloriosus in sæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

59 Benedicite cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula. † Psal. 148.4

60 Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt, Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

62 Benedicite sol & luna Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

63 Benedicite stellæ cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

64 Benedicite omnis in ber & ros Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

65 Benedicite omnes spiritus Dei Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

66 Benedicite ignis & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

67 Benedicite frigus & æstus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

68 Benedicite rores & pruina Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

69 Benedicite gelu & frigus Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

70 Benedicite glacies & nives Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

71 Benedicite noctes & dies Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

72 Benedicite lux & tenebræ Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

73 Benedicite fulgura & nubes Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet & superexaltet eum in sæcula.

75 Benedicite montes & colles Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

76 Benedicite universa germinantia in terra Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

78 Benedicite maria & flumina Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

79 Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

81 Benedicite omnes bestię, & pecora Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

82 Benedicite filii hominum Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.

83 Benedicat Israel Dominum ; laudet & superexaltet eum in sæcula.

84 Benedicite sacerdotes Domini Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula :

85 Benedicite servi Domini Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.

86 Benedicite spiritus & animæ iustorum Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.

87 Benedicite sancti & humiles corde Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.

88 Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula.

Quia eruit nos de inferno, & salvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89 Confitemini Domino, quoniam bonus; quoniam in sæculum misericordia ejus.

90 Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum; laudate & confitemini ei, quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, & surrexit prope, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere rex.

92 Respondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.

93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, & Misach, & Abdenago, servi Dei excelsi, ingredimini, & venite, Statimque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati satrapæ, & magistratus, & iudices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, & sarabala eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit angelum suum, & eruit servos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora sua ne servirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo.

96 A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus & lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, disperdat, & domus ejus vastetur; neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Misach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 NABUCHODONOSOR rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare

100 Signa ejus, quia magna sunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum sempiternum, & potestas ejus in generationem & generationem.

C A P V T I V.

Somnium regis Nabuchodonosor de excelsa arbor prædicta solum Daniel interpretatur, quod ipse regis pulsus ad septem annos cum bestiis ageret: hortatur igitur ut elemosynis suis redimat peccata: sed completur nihilominus somnium propter illius superbiam, donec Deum cali recognovit, & tunc in suum regnum restituitur.

1 EGO Nabuchodonosor quierus eram in domo mea, & florens in palatio meo.

2 Somnium vidi, quod perterritum me: & cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei, conturbaverunt me.

3 Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, & ut solutionem somnii indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldaei, & aruspices, & somnium narraui in conspectu eorum: & solutionem ejus non indicaverunt mihi.

5 Donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: & somnium coram ipso locutus sum.

6 Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, & omne sacramentum non est impossibile tibi: visiones somniorum meorum, quas vidi, & solutionem earum narra.

7 Visio capitis mei in cubili meo: videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.

8 Magna arbor & fortis: & proceritas ejus contingens cælum: aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia & bestię, & in ramis ejus conversabantur volucres cæli: & ex ea vescebatur omnis caro.

10 Videbam in visione capitis mei super stratum meum, ecce vigil & sanctus de cælo descendit.

11 Clamavit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus: fugiant bestię quæ subter eam sunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra sinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo, in herbis quæ foris sunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tempora mutantur super eum.

14 In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & peritio: donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum: & cuicumque voluerit.

ait, dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum.

15 Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex: tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltassar, cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora: & cogitationes ejus conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium & interpretatio ejus non conturbent te. Respondit Baltassar, & dixit: Domine mi, somnium his qui te oderunt, & interpretatio ejus hostibus tuis sit.

17 Arborem quam vidisti sublimem atque robustam, cujus altitudo perringit ad cælum, & aspectus illius in omnem terram.

18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiae agri, & in ramis ejus commorantes aves cæli.

19 Tu es rex qui magnificatus es, & invaluisti: & magnitudo tua crevit, & pervenit usque ad cælum, & potestas tua in terminos universæ terræ.

20 Quod autem vidit rex vigilem & sanctum descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam, aramen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciat ferreo & ære in herbis foris, & rore cæli conspergatur, & cum feris sit pabulum ejus, donec septem tempora mutentur super eum.

21 Hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem.

† *Infrā* 22 Ejicient te ab hominibus, & cum bestiis ferisque erit habitatio tua, & † *scæ-* num ut bos comedes, & rore cæli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuiusque voluerit, det illud.

23 Quod autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id est arboris: regnum tuum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cælestem:

† *Eccli.* 24 Quam ob rem rex consilium meum placeat tibi, † & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscat delictis tuis.

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem.

26 Post finem mensium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

27 Responditque rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?

28 Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit à te.

29 Et ab hominibus ejicient te & cum bestiis & feris erit habitatio tua. scænum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuiusque voluerit, det illud.

30 Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abjectus est, & scænum ut bos comedit, & rore cæli corpus ejus infectum est: donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium.

31 Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi: & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi: † Quia potestas ejus potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem. † *Supra* 3. 100.

32 Et omnes habitatores terræ apud eum, in nihilum reputati sunt: juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli quam in habitatoribus terræ: & non est qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti?

33 In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, & ad honorem regni mei decorumque perveni: & figura mea reversa est ad me: & optimates mei, & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum: & magnificentia amplior addita est mihi.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in superbia potest humiliare.

CAPUT V.

Postquam Baltassar in convivio bibit cum suis, in vasis templi Domini, laudando idola sua, vidit digitorum in pariete scribentes: quam scripturam solus Daniel legere posuit & interpretari, nempe quod quia secutus ipsum Nabuchodonosor elevareris cor suum contra Deum laudans idola, similiter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, successit Darius Medus.

1 Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: unusquisque secundum suam bibebat ætatem.

2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinae.

3 Tunc allata sunt vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Ierusalem: & biberunt in eis rex & optimates ejus, uxores & concubinae illius.

4 Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque & lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra cancellabrum in superficie parietis aulae regiae: & rex aspiciebat articulos manus scribentis.

6 Tunc facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldaeos, & aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus

Babylonis : Quicumque legerit scripturam hanc , & interpretationem ejus manifestam mihi fecerit , purpura vestietur , & torquem auream habebit in collo , & tertius in regno meo erit .

8 Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere , nec interpretationem indicare regi .

9 Unde rex Baltassar satis conturbatus est , & vultus illius immutatus est : sed & optimates ejus turbabantur .

10 Regina autem , pro re quæ acciderat regi , & optimatibus ejus , domum convivii ingressa est : & proloquens ait : Rex in æternum vive : non te conturbent cogitationes tuæ , neque facies tua immutetur .

11 Est vir in regno tuo , qui spiritum deorum sanctorum habet in se : & in diebus patris tui scientia & sapientia inventæ sunt in eo : nam & rex Nabuchodonosor pater tuus , principem magnorum , incantatorum , Chaldæorum , & aruspicum constituit eum , pater , inquam , tuus , o rex :

12 Quia spiritus amplior , & prudentia , intelligentiaque & interpretatio somniorum , & ostensio secretorum , ac solutio ligatorum , inventæ sunt in eo , hoc est in Daniele : cui rex posuit nomen Baltassar : nunc itaque Daniel vocetur , & interpretationem narrabit .

13 Igitur introductus est Daniel coram rege . Ad quem præfatus rex ait : Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudæ , quem adduxit pater meus rex de Iudæa ?

14 Audi de te , quoniam spiritum deorum habeas : & scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventæ sunt in te .

15 Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi , ut scripturam hanc legerent , & interpretationem ejus indicarent mihi : & nequiverunt sensum hujus sermonis edicere .

16 Porro ego audi de te , quod possis obscura interpretari , & ligata dissolvere : si ergo vales scripturam legere , & interpretationem ejus indicare mihi , purpura vestieris , & torquem auream circa collum tuum habebis , & tertius in regno meo princeps eris .

17 Ad quæ respondens Daniel , ait coram rege : Munera tua sint tibi , & dona domus tuæ alteri da : scripturam autem legam tibi , rex , & interpretationem ejus ostendam tibi .

18 O rex , Deus Altissimus , regnum & magnificentiam , gloriam & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo .

19 Et propter magnificentiam quam dederat ei , universi populi , tribus , & linguæ , tremebant & metuebant eum : quos volebat , interficiebat : & quos volebat , percutiebat : & quos volebat , exaltabat : & quos volebat , humiliabat .

20 Quando autem elevatum est cor ejus , & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam depositus est de folio regni sui , & gloria ejus ablata est :

† *Supra* 21 † Et a filiis hominum ejectus est , sed & cor ejus cum bestiis positum est , & cum onagris erat habitatio ejus : fœnum quoque

ut bos comedebat , & rore cœli corpus ejus infectum est donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum : & quemcumque voluerit , suscitabit super illud .

22 Tu quoque filius ejus Baltassar , non humiliasti cor tuum , cum scires hæc omnia :

23 Sed adversum Dominatorem cœli elevatus es : & vasa domus ejus allata sunt coram te : & tu , & optimates tui , & uxores , & concubinae tuæ , vinum bibistis in eis , deos quoque argenteos , & aureos , & æreos , ferreos , lineosque & lapideos , qui non vident , neque audiunt , neque sentiunt , laudasti : porro Deum qui habet statum tuum in manu sua , & omnes vias tuas , non glorificasti .

24 Idcirco ab eo missus est articulus manus , quæ scripsit hoc , quod exaratum est .

25 Hæc est autem scriptura , quæ digesta est : M A N E , T H E C E L , P H A R E S .

26 Et hæc est interpretatio sermonis , M A N E : numeravit Deus regnum tuum , & complevit illud .

27 T H E C E L : appensus es in statera , & inventus es minus habens .

28 P H A R E S : divisum est regnum tuum , & datum est Medis & Persis .

29 Tunc jubente rege indutus est Daniel purpura , & circumdata est torques aurea collo ejus : & prædicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo .

30 Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus .

31 Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexagintaduos .

C A P V T V I .

Daniel supra satrapas regni constituitur , & accusatus quod regis edictum non servasset , quia Deum cœli orabat , missus est in lacum leonum : sequenti- que die illasus eductus , immixtis ac subito dilaniatis ejus accusatoribus : qua re motus rex , in suis provinciis Deum ejus timendum præcepit .

1 **P**lacuit Dario , & constituit super regnum satrapas centum viginti , ut essent in toto regno suo .

2 Et super eos principes tres , ex quibus Daniel unus erat : ut satrapæ illis redderent rationem , & rex non sustineret molestiam .

3 Igitur Daniel superabat omnes principes & satrapas : quia spiritus Dei amplior erat in illo .

4 Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum : unde principes & satrapæ quærebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis : nullamque causam & suspicionem reperire potuerunt , eo quod fidelis esset , & omnis culpa & suspicio non inveniretur in eo .

5 Dixerunt ergo viri illi : Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem , nisi forte in lege Dei sui .

6 Tunc principes & satrapæ surripuerunt regi , & sic locuti sunt ei : Dari rex in æternum vive :

7 Consilium inierunt omnes principes regni tui , magistratus , & satrapæ , senatores , & iudices , ut decretum imperatorum exeat , & edictum : Ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo & homine

homine, usque ad triginta dies, nisi à te rex mitigatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque rex confirma sententiam, & scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est à Medis & Persis, nec pravaricari cuiquam liceat.

9 Porro rex Darius proposuit edictum, & statuit.

10 Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in coenaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueverat.

11 Viri ergo illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielelem orantem & obsecrantem Deum suum,

12 Et accedentes locuti sunt regi, super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis & hominibus, usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo, iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod pravaricari non licet.

13 Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda, non curavit de lege tua, & de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.

14 Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: & pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, & usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum.

15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari.

16 Tunc rex præcepit; & adduxerunt Danielelem, & miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.

17 Allatusque est lapis unus, & positus est super os laci: quem obsignavit rex anulo suo, & anulo optimarum suorum, ne quid fieret contra Danielelem.

18 Et abiit rex in domum suam, & dormivit incognatus, cibi que non sunt allati coram eo, insuper & somnus recessit ab eo.

19 Tunc rex primo diluculo confurgens, festinus ad lacum leonum perrexit.

20 Appropinquansque lacui, Danielelem voce lacrymabili inclamavit, & affatus est eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare à leonibus?

21 Et Daniel regi respondens ait: Rex in æternum vive.

22 † Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed & coram te, rex, delictum non feci.

23 Tunc vehementer rex gavisus est super eo, & Danielelem præcepit educi de lacu:eductusque est Daniel de lacu, & nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.

24 Iubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielelem, & in la-

cum leonum missi sunt ipsi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.

25 Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in universa terra: PAX vobis multiplicetur.

26 A me constitutum est decretum, ut in universo imperio & regno meo, tremiscant & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & æternus in sæcula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in æternum.

27 Ipse liberator, atque salvator, faciens signa & mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Danielelem de lacu leonum.

28 † Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ. † Supra I. 21.

CAPUT VII.

Visio Danielis de quatuor bestiis quatuor regna designantibus: de antiquo dierum & throno ejus ac ministris, quo judicante perierunt bestie: ad hunc accedens filius hominis accipit potestatem æternam & incorruptibile regnum: declarantur regna per bestias designata, & maxime qua per quartam bestiam & ejus cornua designentur, qua regnabit usque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

1 Anno primo Baltassar regis Babylo-nis, Daniel somnium vidit: visio autem capitis ejus in cubili suo: & somnium scribens, brevi sermone comprehendit: summamque perstringens, ait:

2 Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno.

3 Et quatuor bestie grandes ascendebant de mari diversæ inter se.

4 Prima quasi læna, & alas habebat aquilæ: aspiciebam donec evulsa sunt alæ ejus, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei.

5 Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas.

6 Post hæc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat quasi avis, quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei.

7 Post hæc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

8 Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis evulsa sunt à facie ejus: & ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.

9 Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accensus.

10 † Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus: millia millium ministrabant. † Apoc. 5. 11.

† 1. Ma.
phab. I.
60.

bant ei, & decies millies centena millia assistebant ei, iudicium sedit, & libri aperti sunt.

11 Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur: & vidi quoniam interfecta esset bestia, & perisset corpus ejus, & traditum esset ad comburendum igni:

12 Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, & tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus & tempus.

13 Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit: & in conspectu ejus obtulerunt eum.

14 Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: & potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus, quod non corrumpetur.

† Luc. 1. 32. Mich. 4. 7. Supr. 3. 100. 15 Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in his, & visiones capitis mei conturbaverunt me.

16 Accessi ad unum de assistentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, & docuit me:

17 Hæ quatuor bestię magnæ, quatuor sunt regna, quæ confurgent de terra.

18 Suscipiens autem regnum sancti Dei altissimi: & obtinebunt regnum usque in sæculum, & sæculum sæculorum.

19 Post hoc volui diligenter dicere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, & terribilis nimis: dentes & ungues ejus ferrei, comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus suis conculcabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris.

21 Aspiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, & prævalebat eis,

22 Donec venit antiquus dierum, & iudicium dedit sanctis excelsi, & tempus advenit, & regnum obtinuerunt sancti.

23 Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, & devorabit universam terram, & conculcabit, & comminuet eam.

24 Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt: & alius confurget post eos, & ipse potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.

25 Et sermones contra Excelsam loquentur, & sanctos Altissimi conteret: & putabit quod possit mutare tempora, & leges, & tradentur in manu ejus usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

26 Et iudicium sedebit, ut auferatur potentia, & conteratur, & dispareat usque in finem.

27 Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, datur populo sanctorum Altissimi: cujus regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges servient ei, & obedient.

28 Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.

C A P V T V I I I.

Visio de ariete duorum cornuum, & hircos unius ac postmodum quatuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum ac Persarum designat, hic autem regem Græcorum; additur prophetia de rege impudente, ipsiusque tyrannide dolo & superbia, qui sine manu conteretur.

1 Anno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod videram in principio.

2 Vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione: vidi autem in visione esse me super portam Vlai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, & unum excelsius alteto atque succrescens. Postea.

4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra Occidentem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes bestię non poterant resistere ei; neque liberari de manu ejus: fecitque secundum voluntatem suam, & magnificatus est.

5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, & non tangebatur terram: porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos.

6 Et venit usque ad arietem illud cornuum, quem videram stantem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ.

7 Cumque appropinquasset propè arietem, efferatus est in eum, & percussit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries resistere ei: cumque eum misisset in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis: cumque crevisset, fractum est cornu magnum, & orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: & factum est grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & de stellis, & conculcavit eas.

11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est: & ab eo tulit iuge sacrificium, & dejecit locum sanctificationis ejus.

12 Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata: & prosterneatur veritas in terra, & faciet & prosperabitur.

13 Et audiivi unum de sanctis loquentem: & dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, & iuge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est: & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?

14 Et dixit ei: Usque ad vesperam & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur sanctuarium.

25 Pa&am

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, & quarentem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri.

16 Et audiui vocem viri inter Vlai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere istum visionem.

17 Et venit, & stetit iuxta ubi ego stabam, cumque venisset: pavens corruui in faciem meam, & ait ad me: intellige fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me collapsus sum pronus in terram: & tetigit me, & statuit me in gradu meo,

19 Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo maledictionis quoniam habet tempus finem suum.

20 Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum.

21 Porro hircus caprarum, rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.

22 Quod autem factum illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente ejus consurgent, sed non in fortitudine ejus.

23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, & intelligens propositiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis: & supra quam credi potest universa vastabit & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, & populum sanctorum.

25 Secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos: & contra principem principum consurget, & sine manu conteretur.

26 Et visio vespere & mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

27 Et ego Daniel languui, & ægrotavi per dies: cumque surrexissem, faciebam opera regis, & stupebam ad visionem, & non erat qui interpretaretur.

C A P V T IX

Post orationem Danielis, qua confiteretur Iudaos propter sua & patrum peccata venisse in magnam afflictionem, petens Dei misericordiam erga populum suum, fit ipsi revelatio, de 70. hebdomadibus usque ad unctiōnem Sancti sanctorum, & de Christi morte, populoque ejus perdendo, & abominatione desolationis in templo.

1 IN anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum qui imperavit super regnum Chaldæorum.

2 Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam propheta, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni.

3 Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniiis, sacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: Obsecro Domine Deus magne & terribilis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua.

5 Peccavimus, iniquitatem fecimus, im-

pie egimus, & recessimus, & declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis.

6 Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ.

7 Tibi Domine justitia: nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iudæ, & habitatoribus Ierusalem, & omni Israel, his qui prope sunt, & his qui procul, in universis terris ad quas ejecisti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine nobis confusio faciei, regibus nostris principibus nostris, & patribus nostris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambulares in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas.

11 Et omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & stillavit super nos maledictio, & detestatio, quæ scripta est in libro Moyse servi Dei, quia peccavimus ei.

12 Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos, & super principes nostros, qui judicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni cælo, secundum quod factum est in Ierusalem.

13 Sicut scriptum est in lege Moyse, omne malum hoc venit super nos: & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus veritatem tuam.

14 Et vigilavit Dominus super malitiam, & adduxit eam super nos: justus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ fecit: non enim audivimus vocem ejus.

15 Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de Terra Aegypti in manu forti, & fecisti tibi nomen secundum diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus.

16 Domine in omnem justitiam tuam averratur obsecro ira tua, & furor tuus, à civitate tua Ierusalem, & monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.

17 Nunc ergo exaudi Deus noster orationem servi tui, & preces ejus: & ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est, propter temetipsum.

18 Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos: & vide desolationem nostram, & civitatem, super quam invocatum est nomen tuum: neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

19 Exaudi Domine, placare Domine, attende & fac: ne morearis propter temetipsum Deus meus: quia nomen tuum invocatum est super civitatem, & super populum tuum.

20 Cum

† Deut.
27.14.

† Bar.
2. 11.
† Exod.
15.14.

20 Cumque adhuc loquerer, & orarem & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Israel, & prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei.

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione à principio, citò volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini.

22 Et docuit me, & locutus est mihi, dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo animadverte sermonem, & intellige visionem.

24 Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummeretur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & ungatur Sanctus sanctorum.

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Ierusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum.

26 Et post hebdomades sexaginta duas occideretur Christus: & non erit ejus populus, qui cum negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio.

Matth. 24. 15. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet holocausta & sacrificium: & tunc erit in templo abominatio desolationis: & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio.

C A P V T X.

Ubi se afflixisset Daniel, videt virum lineis vestitum qui hic describitur, & territus ac tremens confortatur semel & iterum: de resistente principe regni Persarum, de principe Græcorum, & de Michael principe Iudeorum qui solus auxiliatur.

1 Anno tertio Cyri regis Persarum, Verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque sermonem: intelligentia enim est opus in visione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus.

3 Panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigesima & quarta mensis primi, eram juxta fluvium magnum qui est Tygris.

5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus vestitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo.

6 Et corpus ejus quasi chrysolithus, & facies ejus velut species fulguris, & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candentis: & vox sermonum ejus ut vox multitudinis.

7 Vidi autem ego Daniel solus visionem: porro viri, qui erant mecum, non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt in absconditum.

8 Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc: & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me: & emarcui, nec habui quidquam virium.

9 Et audiivi vocem sermonum ejus: & audiens jacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea & super articulos manuum mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens.

12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua: & ego veni propter sermones tuos.

13 Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi juxta regem Persarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

15 Cumque loqueretur mihi hujusmodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

16 Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus sum, & dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, & nihil in me remansi virium.

17 Et quomodo poterit servus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed & habitus meus intercluditur.

18 Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere vir desideriorum: pax tibi: confortare, & esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, & dixi: Loquere Domine mi, quia confortasti me.

20 Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? & nunc revertar ut præliar adversum principem Persarum, cum ego egrederer: apparuit princeps Græcorum veniens.

21 Veruntamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis: & nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester.

C A P V T XI.

Participium de regibus Persarum & rege Græcorum: de bellis ac insidiis inter reges Aethi & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, sed plurima adversus ipsum loquetur: & quæ provincia ab illo evadent, quibus se dominabitur.

1 Ego autem ab anno primo Darii Medici stabam ut confortaretur, & roboraretur.

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perfide, & quartus dirabitur opibus nimis super omnes: & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ.

3 Surget verò rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei.

4 Et cum steterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos cæli; sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est; lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex Austri: & de Principibus ejus prævalebit super eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6 Et post finem annorum fœderabuntur: filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus: & tradetur ipsa, & qui adduxerunt eam, adolescentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7 Et stabit de germine radicum ejus plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.

8 Insuper & deos eorum, & sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipse prævalebit adversus regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Austri, & revertetur ad terram suam.

10 Filii autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congregietur cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Austri egredietur, & pugnabit adversus regem Aquilonis, & præparabit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor ejus, & dejiciet multa millia, sed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multo majorem quam prius: & in fine temporum annorumque, veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimis.

† *Isaia* 14 † Et in temporibus illis multi confurgent adversus regem Austri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitissimas: & brachia Austri non sustinebunt, & confurgent electi ejus ad resistendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, & non erit qui stet contra faciem ejus: & stabit in terra inclyta, & consumetur in manu.

17 Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: & non stabit, nec illius erit.

18 Et convertet faciem suam ad insulas, & capiet multas: & cessare faciet principem opprobrii sui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

19 Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et stabit in loco ejus vilissimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et stabit in loco ejus despectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et Brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: insuper & dux fœderis.

23 Et post amicitias, cum eo faciet dolum: & ascendet, & superabit in modico populo.

24 Et abundantes & nberes urbes ingreditur: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias eorum dissipabit, & contra firmissimas cogitationes inibit: & hoc usque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adversum regem Austri in exercitu magno: & rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia.

26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur, & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit ut mellefaciant, & ad mensam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram suam cum opibus multis: & cor ejus adversus testamentum sanctum, & faciet, & revertetur in terram suam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Austrum: & non erit priori simile novissimum.

30 Et venient super eum Trieres & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra testamentum sanctuarium & faciet: reverteturque & cogitabit adversum eos, qui dereliquerunt testamentum sanctuarium.

31 Et brachia ex eo stabunt, & polluent sanctuarium fortitudinis, & auferent jure sacrificium: & dabunt abominationem in defolationem.

32 Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem sciens Deum suum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut consensur, & elegantur, & dealbentur usque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem suam rex, & elevabitur, & magnificabitur adversus omnem

omnem deum; & adversus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio.

37 Et Deum patrum suorum non reputabit; & erit in concupiscentiis feminarum. nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa confurget.

38 Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: & deum, quem ignoraverunt patres ejus, coler auro, & argento, & lapide pretioso, rebusque pretiosis.

39 Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam: & dabit eis potestatem in multis, & terram dividet gratuito.

40 Et in tempore præfinito præliabitur adversus eum rex Auri, & quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equibus, & in classe magna, & ingredietur terras, & conteret & pertransiet.

41 Et introibit in terram gloriosam, & multæ corruent: hæ autem solæ salvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum suam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur thesaurorum auri & argenti, & in omnibus pretiosis Ægypti: per Lybiam quoque & Æthiopiam transibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna ut conterat & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclitum & sanctum: & veniet usque ad summitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

C A P V T X I I.

Post magnam afflictionem tandem salvabuntur reliquie Iudeorum, & ex mortuis quidam resurgens ad vitam, & quidam ad oprobrium; docti vero ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis stantibus, & viro lineis vestito, qui temporis aperit determinationem: & de completionem hujus prophetia post statutum tempus.

I N tempore autem illo confurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro.

2 Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: & alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper.

3 Quia autem docti fuerint, & fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

4 Tu autem Daniel claudere sermones, & signa librum, usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia.

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.

6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui

staba super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium.

7 Et audiivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, & cum elevasset dexteram & sinistram suam in cælum, & jurasset per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc.

8 Et ego audiivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc?

9 Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones, usque ad præfinitum tempus.

10 Eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur multi: & impii agent impii, neque intelligent omnes impii, potius docti intelligent.

11 Et à tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.

12 Beatus, qui expectat, & pervenit usque ad dies mille trecenos trigintaquinque.

13 Tu autem vade ad præfinitum: & requiesces, & stabis in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

C A P V T X I I I.

Castissimam Susannam in iudici Presbyteri, cum ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accusant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos senes, jure salionis populus interimit.

1 E R A T vir habitans in Babylone, & nomen ejus Ioakim:

2 Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helcia, pulchram nimis, & timentem Deum:

3 Parentes enim illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moyse.

4 E R A T autem Ioakim dives valde, & erat ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ipsum confluebant Iudei, eo quod esset honorabilior omnium.

5 Et constituti sunt de populo suo duo senes iudices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone à senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum.

6 Isti frequentabant domum Ioakim, & veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia.

7 Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui.

8 Et videbant eam senes quo idie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam ejus:

9 Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos ut non viderent cælum: neque recordarentur iudiciorum justorum.

10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum:

11 Erubescabant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea:

† Matt.
25.46.
† Sap.
3.7.

12 Et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum :

13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt à se.

14 Cumque revertissent, venerunt in unum, & sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam : & tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

15 Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri & nudius tertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario : æstus quippe erat.

16 Et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos, & contemplantes eam.

17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii claudite, ut laver.

18 Et fecerunt sicut præceperat: clausuruntque ostia pomarii, & egressæ sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat: nesciebantque senes intus esse absconditos.

19 Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt.

20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt: & nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, & commiscere nobiscum.

21 Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.

22 Ingemuit Susanna, & ait: Angustia sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.

23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Susanna: exclamaverunt autem & senes adversus eam.

25 Et cucurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit.

26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset.

27 Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujusmodi de Susanna. Et facta est dies crastina.

28 Cumque venisset populus ad Ioakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciae uxorem Ioakim. Et statim miserunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis.

31 Porro Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie.

32 At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur decore ejus.

33 Elebant igitur, sui, & omnes qui venerant eam.

34 Confurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus.

35 Quæ flens suspexit ad cælum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus puellis: & clausit ostia pomarii & dimisit à se puellas:

37 Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea.

38 Porro nos cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commisceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis ostiis exilivit:

40 Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, & noluit indicare nobis: hujus rei testes sumus.

41 Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Susanna, & dixit: Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant.

43 Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum à sanguine hujus.

47 Et conversus omnis populus ad eum, dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es?

48 Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui filii Israël, non judicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israël?

49 Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.

50 Reversus est ergo populus cum festinatione, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in medio nostrum, & iudica nobis: quia tibi Deus dedit honorem senectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Invenite dies malorum, nunc veniunt peccata tua, quæ operabaris prius:

53 Iudicans iudicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino: † Innocentem & justum non interficies.

54 Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes tibi. Qui ait: Sub schino.

55 Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium.

56 Et, amoto eo, iussit venire alium, & dixit ei, Semen Chanaan, & non Iuda, species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.

57 Sic faciebaris filiabus Israël, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia

Iuda non sustinuit iniquitatem vestram.

58 Nunc ergo dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes tibi. Qui ait : Sub prino.

59 Dixit autem ei Daniel : Recte mentitus es & tu in caput tuum : manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut faciat te medium : & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.

61 Et consurrexerunt adversus duos presbyeros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium) feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum.

† Deut. 19.18. 62 † Vt facerent secundum legem Moyse : & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa.

63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Ioa-kim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.

64 Daniel autem factus est magnus in conspectu populi, à die illa, & deinceps.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

C A P V T XIV.

Fraudes sacerdotum idoli Bel, qui appositos illi cibos occulte auferbant, regi per Daniele detecta sunt; ipsique interemptis, idolum una cum templo suo eversum est: similiter & draconem, quem colebant Babylonii injecta in os massa ex pice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter instantibus Babylonii missus est in lacum leonum, illasusque servatus, alato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Iudæa: quod videns rex, adversariis illius à Leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 **E**Rat autem Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus.

2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel : & impendebantur in eo per dies singulos similæ arabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ sex.

3 Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: quare non adoras Bel?

4 Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cælum & terram, & habet potestatem omnis carnis.

5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat & bibat quotidie?

6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex, iste enim intrinsecus luteus est, & forinsecus æreus, neque comedit aliquando.

7 Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini:

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.

9 Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, &

filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10 Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone escas, & vinum misce, & claude ostium, & signa annulo tuo:

11 Et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversum nos.

12 Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea.

13 Factum est igitur postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum templum coram rege: & egressi clausurunt ostium & signantes annulo regis abierunt.

14 Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, & uxores, & filii eorum; & comederunt omnia, & biberunt.

15 Surrexit autem rex primo diluculo & Daniel cum eo.

16 Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex.

17 Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, & non est apud te dolus quisquam.

18 Et risit Daniel: & tenuit regem ne ingrederetur intro, & dixit: Ecce pavimentum: animadverte cujus vestigia sunt hæc.

19 Et dixit rex: Video vestigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus est rex.

20 Tunc apprehendit sacerdotes, & uxores, & filios eorum: & ostenderunt ei abscondita ostiola, per quæ ingrediebantur, & consumeabant quæ erant super mensam.

21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum, & templum ejus.

22 Eterat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii.

23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vivens: adora ergo eum.

24 Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia iste est Deus vivens: iste autem non est Deus vivens.

25 Tu autem rex da mihi potestatem, & interficiam draconem absque gladio & fuste. Et ait rex: Do tibi.

26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecitque massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

27 Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: & congregati adversum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex; Bel destruxit: draconem interfecit, & sacerdotes occidit.

28 Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Daniele, alioquin interficiemus te, & domum tuam.

29 Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis Daniele.

30 Qui

30 Qui miserunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus sex.

31 Porro in lacu erant leones septem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielelem.

32 Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipse coxerat pulmentum, & intrinverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret messoribus.

33 Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylo-nem Danieli, qui est in lacu leonum.

34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylo-nem non vidi, & lacum nescio.

† Eze. 8. 3. 35 † Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo cipitis sui: posuitque eum in Babylo-ne supra lacum in impetu spiritus sui,

36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus.

37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquisti diligentes te.

38 Surgensque Daniel comedit. Porro Angelus Domini restituit Habacuc confectum in loco suo.

39 Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielelem: & venit ad lacum, & introspexit, & ecce Daniel sedens in medio leonum.

40 Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porro illos qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, faciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielelem de lacu leonum.

PROPHETIA

O S E E.

CAPUT PRIMVM.

Quo tempore Osee prophetauerit, qui iussus fornicariam accipere uxorem, duos filios unamque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus quos Dominus in populo suo decreverat inducere: de Gentium conversione, & futuro eodem capite filiorum Iuda & Israel.

Verbum Domini quod factum est ad Osee filium Beer, in diebus Ozia, Ioahab, Achaz, Ezechia, regum Iuda, & in diebus Ieroboam filii Joas regis Israel.

1 Principium loquendi Domino in Osee: & dixit Dominus ad Osee: Vade: sume tibi uxorem fornicationum: & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

2 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

3 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Iezrahel: quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel su-

per domum Iehu, & quiescere faciam regnum domus Israel.

4 Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel.

5 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Absque misericordia: quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum.

6 Et domui Iuda miserebor, & salvabo eos in Domino Deo suo: & non salvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

7 Et ablactavit eam, quæ erat Absque misericordia: Et concepit, & peperit filium.

8 Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero vester.

9 Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur. † Et erit in loco ubi dicitur eis: Non populus meus vos: dicitur eis: Filii Dei viventis.

10 Et congregabuntur filii Iuda, & filii Israel pariter: & ponent sibi met caput unum, & ascendent de terra: quia magnus dies Iezrahel.

CAPUT II.

Minatur Dominus Israeli tamquam uxori adulteræ repudium, & sepit vias ejus spinis ut ad vitrum suum revertatur: cumque non advertat à quo habeat honorum abundantiam, ablaturum se ab ea dicit cuncta in quibus delectatur: sicque ipsum tandem ad se rediturum, magnaue felicitate donaturum: & de Gentium vocatione.

Dicite fratribus vestris; Populus meus: & sorori vestræ; Misericordiam consecuta.

1 Iudicate matrem vestram, judicate: quoniam ipsa non uxor mea, & ego non vir ejus, auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio uberum suorum.

2 Ne forte expoliam eam nudam, & statuam eam secundum diem nativitatis suæ: & ponam eam quasi solitudinem, & statuam eam velut terram inviam, & interficiam eam siti.

3 Et filiorum illius non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt.

4 Quia fornicata est mater eorum, confusa est quæ concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas: lanam meam, & linum meum, oleum meum, & porum meum.

5 Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet.

6 Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad vitrum meum priorem: quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.

7 Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum: & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.

8 Idcirco convertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus.

9 Et nunc revelabo stultitiam ejus in

† Rom. 9. 26.

oculis amatorum ejus : & vir non eruet eam de manu mea.

11 Et cessare faciam omne gaudium ejus , solemnitatem ejus , neomeniam ejus , sabbatum ejus , & omnia festa tempora ejus.

12 Et corrumpam vineam ejus , & ficum ejus : de quibus dixit : Mercedem hanc , merces sunt , quas dederunt mihi amatores mei : & ponam eam in saltum , & comedet eam bestia agri.

13 Et visitabo super eam dies Baalim , quibus accendebat incensum , & ornabatur in aure sua , & monili suo , & ibat post amatores suos , & mei obliviscebatur , dicit Dominus.

14 Propter hoc , ecce ego lactabo eam , & ducam eam in solitudinem : & loquar ad cor ejus.

15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco , & vallem Achor ad aperendam spem : & canet ibi juxta dies juventutis suae , & juxta dies ascensionis suae de terra Aegypti.

16 Et erit in die illa , ait Dominus : vocabitur me : Vir meus : & non vocabitur ultra , Baali.

17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus , & non recordabitur ultra nominis eorum.

18 Et percutiam cum eis foedus in die illa , cum bestia agri , & cum volucre caeli , & cum reptili terrae : & arcum , & gladium , & bellum conteram de terra : & dormire eos faciam fiducialiter.

19 Et sponsabo te mihi in sempiternum : & sponsabo te mihi in justitia , & judicio , & in misericordia , & in miserationibus.

20 Et sponsabo te mihi in fide : & scies quia ego Dominus.

21 Et erit in die illa : Exaudiam , dicit Dominus , exaudiam caelos , & illi exaudient terram ,

22 Et terra exaudiet triticum , & vinum , & oleum : & haec exaudient Iezrahel.

23 Et seminabo eam mihi in terra , & miserebor ejus , quae fuit Absque misericordia.

† Rom. 9. 25. 1. Petr. 2. 10. **†** Et dicam non populo meo : Populus meus es tu : & ipse dicet : Deus meus es tu.

CAPVT III.

Rursum jubetur Propheta diligere adulteram , quam tamen multis diebus illum expectat , quia filios Israel multis diebus sine rege & sacrificio sedentes , tandem ad Dominum dicis reversuros.

ET dixit Dominus ad me : Adhuc evade , & dilige mulierem dilectam amico & adulteram : sicut diligit Dominus filios Israel , & ipsi respiciunt ad deos alienos , & diligunt vinacia uvarum.

2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis , & coro hordei , & dimidio coro hordei.

3 Et dixi ad eam : Dies multos expectabis me : non fornicaberis , & non eris viro : sed & ego spectabo te.

4 Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege , & sine principe , & sine sacrificio , & sine altari , & sine ephod , & sine theraphim.

† Ezec. 34. 23. **†** Et post haec revertentur filii Israel , & quarent Dominum Deum suum , & David regem suum : & pavebunt ad Dominum , & ad bonum ejus , in novissimo dierum.

Minatur terra Israel , propter multa populi peccata , qui & scientiam repulit , & idololatria fuit deditus : dicit se relicturnm Israel in peccatis suis , cupiens ne Iuda ipsum imitetur.

Avdite verbum Domini filii Israel , quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae : non est enim veritas , & non est misericordia , & non est scientia Dei in terra.

2 Maledictum , & mendacium , & homicidium , & furtum , & adulterium inunda-verunt , & sanguis sanguinem tetigit.

3 Propter hoc lugebit terra , & infirmabitur omnis qui habitat in ea , in bestia agri , & in volucre caeli : sed & pisces maris congregabuntur.

4 Verumtamen unusquisque non iudicet : & non arguatur vir : populus enim tuus , sicut hi qui contradicunt sacerdoti.

5 Et corruet hodie , & corruet etiam propheta tecum : nocte tacere feci matrem tuam.

6 Conticuit populus meus , eo quod non habuerit scientiam : quia tu scientiam repulisti , repellam te , ne sacerdotio fungaris mihi : & oblita es legis Dei tui , obliviscar filiorum tuorum & ego.

7 Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi : in gloriam eorum in ignominiam commutabo.

8 Peccata populi mei comedens , & ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.

† 9 Et erit sicut populus , sic sacerdos : & visitabo super eum vias ejus , & cogitationes ejus reddam ei.

10 Et comedent , & non saturabuntur : fornicati sunt , & non cessaverunt : quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.

11 Fornicatio , & vinum , & ebrietas auferunt cor.

12 Populus meus in ligno suo interrogavit , & baculus ejus annuntiavit ei : spiritus enim fornicationum decepit eos , & fornicati sunt à Deo suo.

13 Super capita montium sacrificabant , & super colles accendebant thymiana : subtus quercum , & populum , & terebinthum , quia bona erat umbra ejus : ideo fornicabuntur filiae vestrae , & sponsae vestrae adulterae erunt.

14 Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae , & super sponsas vestras cum adulteraverint : quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur , & cum effeminatis sacrificabant , & populus non intelligens vapulabit.

15 Si fornicaris tu Israel , non delinquat saltem Iuda : & nolite ingredi in Galgala , & ne ascenderitis in Bethaven , neque juraveritis : Vivit Dominus.

16 Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel : nunc pascet eos Dominus , quasi agnum in latitudine.

17 Particeps idolorum Ephraim , dimitte eum.

18 Separatum est convivium eorum , fornicatione fornicati sunt : dilexerunt afferre ignominiam projectores ejus.

19 Ligavit eum spiritus in alis suis , & confundentur à sacrificiis suis.

CAPUT V.

Minatur Dominus se puniendum Israel propter peccata sua similiter & Iudam: nec proderit huic auxilium, cum Dominus ei aduersetur.

1 Audite hoc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus regis auctoritate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.

2 Et victimas declinastis in profundum: & ego eruditor omnium eorum.

3 Ego scio Ephraim, & Israel non est absconditus à me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.

4 Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt:

5 Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus: & Israel & Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis.

6 In gregibus suis, & in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablatus est ab eis.

7 In Dominum prævaricati sunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos mensis cum partibus suis.

8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven post tergum tuum Benjamin.

9 Ephraim in desolatione erit in die correctionis: in tribubus Israel ostendi fidem.

10 Facti sunt Principes Iuda quasi assumentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.

11 Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam coepit abire post sordes.

12 Et ego quasi tinea Ephraim: & quasi putredo domui Iuda.

13 Et vidit Ephraim languorem suum, & Iuda vinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad regem Vltorem: & ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit à vobis vinculum.

14 Quoniam ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non est qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quærares faciem meam.

CAPUT VI.

Reversi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia salutem sibi ab eo promittunt: exprobat Dominus cum Israel & Iuda, quod neque beneficiis neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliisque iniquitatibus sint revocati, quum præferat misericordiam sacrificio.

1 In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, & revertamur ad Dominum.

2 Quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3 Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serorinus terræ.

4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nubes

matutina, & quasi ros mane pertransiens.

5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & iudicia tua quasi lux egredientur.

6 Quia misericordiam volui, & non sacrificium: & scientiam Dei, plusquam holocausta.

7 Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me.

8 Galaad civitas operantium idolum, superplantata sanguine.

9 Et quasi fauces viarum latronum, princeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt.

10 In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel.

11 Sed & Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cum sanaturus esset Dominus Israel, obstiterunt iniquitates eorum: consentientes enim regum suorum malitia, omnes in idololatriam vehementer exarserunt: Dominusque relicto, conversi ad Aegypti auxilium, translati sunt in Assyrios.

1 Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium: & fur ingressus est spolians, latrunculus foris.

2 Et ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt.

3 In malitia sua lætificaverunt regem: & in mendaciis suis principes.

4 Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente: quievit paululum civitas à commitione fermenti, donec fermentaretur totum.

5 Dies regis nostri: coeperunt principes furere à vino: extendit manum suam cum illusoribus.

6 Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis, tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & devoraverunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcineritius panis, qui non revertatur.

9 Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.

10 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, & non quæsierunt eum in omnibus his.

11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt.

12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem celi detraham eos, & cadam eos secundum auditionem cætus eorum.

13 Væ eis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me: ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me.

15 Et ego erudivi eos: & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reversi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadent, in gladio principes eorum, à furore linguæ suæ. Ista subfannatio eorum in terra Ægypti.

C A P V T V I I I.

Samaritam prædicat cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, propter idololatricam; nec ipsorum hostia suscipiuntur, civitates autem Iudæ etiam concremabuntur.

1 **I**N gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini: pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, & legem meam prævaricati sunt.

2 Me invocabunt. Deus meus cognovimus te Israël.

3 Projecit Israël bonum, inimicus persequetur eum.

4 Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum suum & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent:

5 Projectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in epos, usquequo non poterunt emundari?

6 Quia ex Israël, & ipse est: artifex fecit illum, & non est Deus: quoniam in araneorum telas erit vitulus Samaritarum.

7 Quia ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eam.

8 Devoratus est Israël: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum.

9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi; Ephraim munera dederunt amatoribus.

10 Sed & cum mercede conduxerint nationes: nunc congregabo eos: & quiescent paulisper ab onere regis, & principum:

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictum.

12 Si ribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.

13 Hostias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum: ipsi in Ægyptum convertentur.

14 Et oblitus est Israël factoris sui, & ædificavit delubra: & Iudas multiplicavit urbes munitas: & mirram ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

C A P V T I X.

Dominus in populum Israël famem & captivitatem propter ipsius peccata immetet: nec grata ipsi erunt eorum sacrificia: & quia in peccatis perseverant, perpetuo ejus à Domino permanent, vagi inter nationes.

1 **N**oli lætari Israël, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas ritici.

2 Area & torcular non pascet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini: reversus est Ephraim in Ægyptum, & in Assyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei, sacrificia eorum quasi panis lugentium omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die solemni, in die festivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti sunt à vastitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israël stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentitiæ.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias ejus, infamia in domo Dei ejus.

9 † Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum. † Iudæ 19.25.

10 Quasi uvæ in deserto, inveni Israël: quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus, vidi patres eorum: ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusionem, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.

11 Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quod & si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed & vix eis cum recessero ab eis.

13 Ephraim, ut vidit, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectorem filios suos.

14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, & ubera arentia.

15 † Omnes nequitie eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes. † I. Regum 8. 9.

16 Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient, Quod & si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

C A P V T X.

Propter idololatricam Israel traditur Assyriis: & cum à Domino revocati ad iustitiam, pergant sequi vias suas, omnes eorum munitiones vastabuntur.

1 **V**itis frondosa Israël, fructus adæquatus est ei: secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulachris.

2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulachra eorum: depopulabuntur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non est rex nobis: non enim timemus Dominum, & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba visionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.

† Vaccas

5 Vacas Bethaven coluerunt habitatores Samaria: quia luxit super eum populus ejus, & ædificavit ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migrabit ab eo.

6 Siquidem & ipse in Assur delatus est, munus regi ultori: confusio Ephraim capiet, & confunderetur Israel in voluntate sua.

7 Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ.

8 Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: lappa & tribulus ascendet super aras eorum: & dicent montibus: † Operite nos; & collibus: Cadite super nos.

† *Isaia* 9 † Et diebus Gabaa, peccavit Israël, ibi 3. 19. steterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis.

6. 16. 10 Iuxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.

† *Iud.* 11 Ephraim vitula docta diligere tritum, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim, arabit Iuda, confringet sibi sulcos Iacob.

† *Ier.* 12 † Seminate vobis in iustitia, & metite 4. 3. in ore misericordiarum, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos iustitiam.

13 Arastis impietatem, iniquitatem confuistis, comedistis frugem mendacii: quia confusus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14 Consurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vastatus est Salmana à domo ejus † qui 8. 12. judicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa.

15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiarum nequitiarum vestrarum.

C A P V T X I.

Beneficiis ostendit Dominus se diligere populum Israël: sed propter illius scelera tradidit eum Assyriis: atque propter suam misericordiam reducit eos, ut in terra sua serviant Domino, una cum Gentibus ad Deum conversis.

1 Sicut mane transit, pertransit rex Israël. Quia puer Israel, & dilexi eum: & † ex Ægypto vocavi filium meum.

† *Matth.* 2. 15. 2 Vocaverunt eos, sic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & simulacris sacrificabant.

3 Et ego quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & nescierunt quod curarem eos.

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum: & declinavi ad eum ut vesceretur.

5 Non revertetur in terra Ægypti, & Assur ipse rex ejus: quoniam noluerunt converti. 6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & consumer electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israël? quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est peccanudo mea.

9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut disperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui sanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris.

11 Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum: & collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

12 Circūdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Israel: Iudas autem testis descendit cum Deo, & cum sanctis fidelis.

C A P V T X I I.

Vanè fudit Israel in Ægypto, ut ab Assur liberetur: sed tam ipsi quam Iuda reddet Dominus iuxta merita ipsorum, qui immemores beneficiorum Iacob patriarcha præstitorum, declinaverunt in avaritiam, quibus tamen pacem offert: carpens potissimum idololatriam Galaad.

1 Ephraim pascit ventum, & sequitur æstus: tota die mendacium & vastitatem multiplicat: & fœdus cum Assyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.

2 Iudicium ergo Domini cum Iuda, & visitatio super Iacob: iuxta vias ejus, & iuxta adinventiones ejus reddet ei.

3 † In utero supplantavit fratrem suum: & † *Gen.* in fortitudine sua directus est cum angelo. 25. 25.

4 † Et invaluit ad angelum, & confortatus est: flevit, & rogavit eum: in Bethel 32. 24. invenit eum, & ibi locutus est nobiscum.

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6 Et tu ad Deum tuum converteris: misericordiam & iudicium custodi, & spera in Deo tuo semper.

7 Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit.

8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.

9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.

10 Et locutus sum super prophetas, & ego visionem multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum.

11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quasi acervi super sulcos agri.

12 † Fugit Iacob in regionem Syriæ, & servavit Israel in uxorem, & in uxore servavit. † *Gen.* 28. 5.

13 † In propheta autem eduxit Dñs Israel de Ægypto: & in propheta servatus est. † *Exod.* 14. 21.

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis ejus super eum veniet, & opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.

C A P V T X I I I.

Abominationes Israel ostendit, propter quas ipse minatur exitum: Dominus dicit se solum esse Deum & liberatorem: arguens Israel ingratitude de beneficiis in deserto acceptis: gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens se eos de morte liberaturum, deinde morte & inferno.

1 Loquente Ephraim, horror invasit Israel, & deliquit in Baal, & mortuus est.

3 Et nunc addiderunt ad peccandum : feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem idolorum , factura artificum totum est : his ipsi dicunt : Immolare homines vitulos adorantes.

4 Idcirco erunt quasi nubes matutina , & sicut ros matutinus præteriens , sicut pulvis turbine raptus ex area , & sicut fumus de fumariorio.

5 Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti : & Deum absque me nescies , & salvator non est præter me.

6 Ego cognovi te in deserto , in terra solitudinis.

7 Iuxta pascua sua adimpleti sunt , & saturati sunt : & elevaverunt cor suum , & oblii sunt mei.

8 Et ego ero eis quasi leæna , sicut pardus in via Assyriorum.

9 Occurram eis quasi ursula raptis catulis , & dirumpam interiora jecoris eorum : & consumam eos ibi quasi leo , bestia agri scindet eos.

10 Perditio tua Israël : tantummodo in me auxilium tuum.

11 Vbi est rex tuus ? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis , & iudices tui , de quibus dixisti : Da mihi regem , & principes.

12 Dabo tibi regem in furore meo , & auferam in indignatione mea.

13 Colligata est iniquitas Ephraim , absconditum peccatum ejus.

14 Dolores parturientis venient ei : ipse filius non sapiens : nunc enim non stabit in contritione filiorum.

15 De manu mortis liberabo eos , de morte redimam eos : ego ero mors tua o mors , morsus tuus ero inferne : consolatio abscondita est ab oculis meis.

16 Quia ipse inter fratres dividet , & adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem : & siccabit venas ejus , & desolabit fontem ejus , & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

C A P V T X I V .

Perditionem annuntiat Israël , propter ipsius peccata : revocat tamen ad se , & conversis plurima bona promittit.

1 Percreat Samaria , quoniam ad amantitudinem concitavit Deum suum : in gladio pereant , parvuli eorum elidantur , & tæta ejus discindantur.

2 Convertere Israel ad Dominum Deum tuum : quoniam corruisti in iniquitate tua.

3 Tollite vobiscum verba , & convertimini ad Dominum : & dicite ei : Omnem aufer iniquitatem , accipe bonum : & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

4 Assur non salvabit nos , super equum non ascendemus , nec dicemus ultra : Dii nostri opera manuum nostrarum : quia ejus , qui in te est , misereberis pupilli.

5 Sanabo contritiones eorum , diligam eos spontanee : quia aversus est furor meus ab eis.

6 Ero quasi ros , Israel germinabit sicut lilium , & erumpet radix ejus ut Libani.

7 Ibunt rami ejus , & erit quasi oliva gloria ejus , & odor ejus ut Libani.

8 Convertentur sedentes in umbra ejus : vivent tritico , & germinabunt quasi vinea : memoriale ejus sicut vinum Libani.

9 Ephraim quod mihi ultra idola ? ego exaudiam , & dirigam eum ego ut abierem virentem : ex me fructus tuus inventus est.

10 Quis sapiens , & intelliget illa ? intelligens , & sciet hæc ? quia rectæ viæ Domini , & iusti ambulabunt in eis : prævaricatores vero corruent in eis.

P R O P H E T I A

I O E L .

C A P V T P R I M V M .

Joel parabola proposita de cruce , locusta , bruchus , & rubigine , quatuor plagas contra Iudam vaticinando , horretur omnes & potissimum sacerdotes ad plerumque , jejunium & orationem , plangens & ipse vastitatem terra sua.

1 Verbum Domini , quod factum est ad Joel filium Phatuel.

2 Audite hoc senes , & auribus percipite omnes habitatores terræ : si factum est istud in diebus vestris , aut in diebus patrum vestrorum ?

3 Super hoc filiis vestris narrate , & filii vestri filiis suis , & filii eorum generationi alteræ.

4 Residuum erucæ comedit locusta , & residuum locustæ comedit bruchus , & residuum bruchi comedit rubigo.

5 Expergiscimini ebrii , & flete , & ululate omnes , qui bibitis vinum in dulcedine : quoniam periit ab ore vestro.

6 Gens enim ascendit super terram meam , fortis & innumerabilis : dentes ejus ut dentes leonis : & molares ejus ut catuli leonis.

7 Posuit vineam meam in desertum , & ficum meam decorticavit : nudans spoliavit eam , & projecit : albi facti sunt rami ejus.

8 Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.

9 Periit sacrificium & libatio de domo Dñi : luxerunt sacerdotes ministri Domini.

10 Depopulata est regio , luxit humus : quoniam vastatum est triticum , confusum est vinum , elanguit oleum.

11 Confusi sunt agricolæ , ululaverunt vinatores super frumento & hordeo , quia periit messis agri.

12 Vineam confusa est , & ficus elanguit : malogranatum , & palma , & malum , & omnia ligna agri aruerunt : quia confusum est gaudium , à filiis hominum.

13 Accingite vos , & plangite sacerdotes , ululate ministri altaris : ingredimini cubile in sacco ministri Dei mei : quoniam interit de domo Dei vestri sacrificium & libatio ,

14 Sanctificate jejunium , vocate cœtum , congregate senes , omnes habitatores terræ in domum Dei vestri : & clamate ad Dominum :

15 Aaa , diei , quia prope est dies Domini , & quasi vastitas à potente veniet.

16 Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri , lætitia & exultatio ?

17 Compu

17 Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatae sunt apothecae: quoniam confasum est triticum.

18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non est pascua eis: sed & greges pecorum disperierunt.

19 Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis.

20 Sed & bestiae agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, & ignis devoravit speciosa deserti.

C A P V T II.

Propheta Iudaeis crudelitatem hostium suorum denuntians, & quam terribilis erit ipsis dies illa: quapropter ad poenitentiam eos hortatur: & contritus magnam pollicetur Dominus prosperitatem, seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem; erisque saluus omnis qui invocaverit nomen Domini.

1 **C**Anite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terrae: Quia venit dies Domini, quia prope est.

2 Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis: quasi mane expansum super montes populus multus & fortis: similis ei non fuit à principio, & post eum non erit usque in anno generationis & generationis.

3 Ante faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.

4 Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: & quasi equites sic current.

5 Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium.

6 A facie ejus cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam.

7 Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendent murum: viri in viis suis gradientur, & non declinabunt à semitis suis.

8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur.

9 Urbem ingredientur, in muro current: domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.

10 A facie ejus contremuit terra, moti sunt caeli: & sol & luna obtenebrati sunt, & stellae retraxerunt splendorem suum.

11 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia & facientia verbum ejus: & magnus enim dies Domini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum?

12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in fletu, & in planctu.

13 Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum: & quia benignus & misericors est, patiens & multae misericordiae, & præstabilis super malitia.

14 **†** Quis scit si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamen Domino Deo vestro.

15 Canite tuba in Sion, & sanctificate jejuniis, vocate cœtum.

16 Congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & sugentes ubera: egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.

17 Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes, quare dicunt in populis: Vbi est Deus eorum?

18 Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo:

19 Et respondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultra opprobrium in Gentibus.

20 Et eum, qui ab Aquilone est, propulsi faciam à vobis: & expellam eum in terram inviam & desertam: faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare novissimum: & ascendet foetor ejus, & ascendet putredo ejus, quia superbe egit.

21 Noli timere terra, exulta & lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus & vinea dederunt virtutem suam.

23 Et filii Sion exultate, & lætami in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorem justitiæ, & descendere faciet ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in principio.

24 Et implebuntur areae frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo.

25 Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos.

26 Et comedetis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum: & non confundetur populus meus in sempiternum.

27 Et scietis quia in medio Israël ego sum: & ego Dominus Deus vester, & non est amplius: & non confundetur populus meus in æternum.

28 Et erit post hæc: & effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetae bunt filii vestri, & filiae vestrae, senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt.

29 Sed & super servos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

30 Et dabo prodigia in caelo, & in terra, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

31 **†** Sol converteretur in tenebras, & luna in sanguinem: antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.

32 Et erit: & omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit: quia in monte Sion, & in Ierusalem erit salvatio sicut dixit Dominus, & in residuis, quos Dominus vocaverit.

† Inf. 2

3. 15.

Isaia

13. 10.

Ezech.

32. 7.

Marci.

13. 24.

Luc.

21. 25.

† Jer.

30. 7.

Amos

5. 18.

Iaph.

1. 15.

† Psal.

85. 5.

Zeph. 4.

3.

*Minatur Dominus afflictionem magnam Genti-
bus, quæ populum suum afflixerunt; sequæ omnes
in valle Iosaphat iudicaturum: fons de domo
Domini egredietur, & Iudæa in æternum inhabi-
tabitur, sanguine ipsius emundato.*

Quia ecce in diebus illis, & in tem-
pore illo, cum convertero capti-
vitatem Iudæ & Ierusalem:

2 Congregabo omnes Gentes, & dedu-
cam eas in vallem Iosaphat: & disceptabo
cum eis ibi super populo meo, & hæredi-
tate mea Israël, quos disperferunt in na-
tionibus, & terram meam dividerunt.

3 Et super populum meum miserunt sor-
tem: & posuerunt puerum in prostibulo, &
puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4 Verum quid mihi & vobis Tyrus & Si-
don, & omnis terminus Palæstinorum?
numquid ultionem vos reddetis mihi? &
si ulciscimini vos contra me, cito veloci-
ter reddam vicissitudinem vobis super ca-
put vestrum.

5 Argentum enim meum & aurum tuli-
stis: desiderabilia mea & pulcherrima in-
tulistis in delubra vestra.

6 Et filios Iudæ, & filios Ierusalem ven-
didistis filiis Græcorum; ut longe faceretis
eos de finibus suis.

7 Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo
vendidistis eos: & convertam retributio-
nem vestram in caput vestrum.

8 Et vendam filios vestros, & filias ve-
stras in manibus filiorum Iudæ, & venun-
dabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia
Dominus locutus est.

9 Clamate hoc in Gentibus: sanctificate
bellum: suscite robustos: accedant, as-
cendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra vestra in gladios, &
ligones vestros in lanceas. Infirmitas dicat:
Quia fortis ego sum.

11 Erumpite, & venite omnes gentes de
circuitu, & congregamini: ibi occumbere
faciet Dominus robustos tuos.

12 Confurgant, & ascendant Gentes in
vallem Iosaphat: quia ibi sedebo ut judi-
cem omnes gentes in circuitu.

† *Apo.* 13 † Mittite falces, quoniam maturavit
cal. 14. messis: venite, & descendite, quia plenum
15. est torcular, exuberant torcularia: quia
multiplicata est malitia eorum.

14 Populi populi in valle concisionis:
quia iuxta est dies Domini in valle conci-
sionis.

† *Supr.* 15 † Sol & Luna obtenebrati sunt, &
2. 10. stellæ retraxerunt splendorem suum.

† *31.* 16 † Et Dominus de Sion rugiet, & de
† *Ier.* Ierusalem dabit vocem suam, & movebun-
25 30. tur cæli, & terra: & Dominus spes populi
Amos sui: & fortitudo filiorum Israël.

1. 2. 17 Et scieris quia ego Dominus Deus ve-
ster, habitans in Sion monte sancto meo:
& erit Ierusalem sancta, & alieni non
transibunt per eam amplius.

† *Amos* 9. 13 † Et erit in die illa: stillabunt mon-
tes dulcedinem, & colles fluent lacte: &
per omnes rivos Iudæ ibunt aquæ: & fons
de domo Domini egredietur, & irrigabit
torrentem spinarum.

19 Ægyptus in desolationem erit, & Idu-
mæa in desertum perditionis: pro eo quod
iniquè egerint in filios Iudæ, & effuderint
sanguinem innocentem in terra sua.

20 Et Iudæa in æternum habitabitur, & Ie-
rusalem in generationem & generationem.

21 Et mundabo sanguinem eorum, quem
non mundaveram: & Dominus commora-
bitur in Sion.

P R O P H E T I A

A M O S.

C A P V T P R I M V M.

*Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Da-
mascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, &
filios Ammon, quos super quatuor sceleribus non
converteret.*

Verba Amos, qui fuit in pastoribus
de Thecue: quæ vidit super Israël
in diebus Ozîæ regis Iudæ, & in
diebus Ieroboam filii Ioas regis Israël,
† ante duos annos terræmotus.

2 Et dixit: † Dominus de Sion rugiet, † *Eze.*
& de Ierusalem dabit vocem suam: & luxe- 14. 5.
runt speciosa pastorum, & exsiccatus est † *Ier.*
vertex Carmeli. 25. 30.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Damasci, & super quatuor non 16.
convertam eum, eo quod triuraverint in
plaustris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael: &
devorabit domos Benadad.

5 Et conteram vestem Damasci: & dis-
perdam habitorem de campo idoli, &
tenentem sceptrum de domo voluptatis: &
transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit
Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleri-
bus Gazæ, & super quatuor non convertam
eum: eo quod transfulerint captivitatem
perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, &
devorabit ædes ejus.

8 Et disperdam habitorem de Azoto,
& tenentem sceptrum de Ascalone: & con-
vertam manum meam super Accaron, &
peribunt reliqui Philisthinorum, dicit Do-
minus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Tyri, & super quatuor non con-
vertam eum: eo quod concluderint capti-
vitatem perfectam in Idumæa, & non sint
recordati fœderis fratrum.

10 Et mittam ignem in murum Tyri, &
devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Edom, & super quatuor non con-
vertam eum: eo quod persecutus sit in gla-
dio fratrem suum, & violaverit misericor-
diam ejus, & tenuerit ultra furorem suum,
& indignationem suam servaverit usque in
finem.

12 Mittam ignem in Themam: & devo-
rabit ædes Bosæ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus filiorum Ammon, & super quatuor
non convertam eum: eo quod effecerit
prægnantes

pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.

14 Et succendam ignem in muro Rabba : & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli , & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchon in captivitatem , ipse , & principes ejus simul , dicit Dominus.

C A P V T II.

Plis Domini in Moab, Iudam & Israel, hisque minatur interitum, quem effugere non poterunt, quia acceptis beneficiis semper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

1 **H**æc dicit Dominus Super tribus sceleribus Moab , & super quatuor non convertam eum , eo quod incenderit ossa regis Idum æ usque ad cinerem ,

2 Et mittam ignem in Moab , & devorabit ædes Carioth : & morietur in sonitu Moab , in clangore tubæ :

3 Et disperdam judicem de medio ejus , & omnes principes ejus interficiam cum eo , dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Iuda , & super quatuor non convertam eum : eo quod abjecerit legem Domini , & mandata ejus non custodierit : de ceperunt enim eos idola sua , post quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Iuda , & devorabit ædes Ierusalem.

6 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Israël , & super quatuor non convertam eum : pro eo quod vèdiderit pro argento justum , & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum , & viam humilium declinant : & filius ac pater ejus ierunt ad puellam , ut violarent nomen sanctum meum.

8 Et super vestimentis pignoris accubuerunt juxta omne altare & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

† Num. 21.24
Deut. 2.24.
9 † Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum : cujus altitudo , cedrorum altitudo ejus , & fortis ipse quasi quercus : & contrivi fructum ejus desuper : & radices ejus subter.

† Exod. 14.21.
Deut. 8.2.
10 † Ego sum , qui ascendere vos feci de terra Egypti , & duxi vos in deserto quadraginta annis , ut possideretis terram Amorrhæi.

11 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas , & de juvenibus vestris Nazaræos : numquid non ita est filiis Israël , dicit Dominus ?

12 Et propinabitis Nazaræis vinum , & prophetis mandabitis , dicentes : Ne prophetetis.

13 Ecce ego stridebo super vos , sicut stridet plaustrum onustum fœno.

14 Et peribit fuga à veloce , & fortis non obtinebit virtutem suam , & robustus non salvabit animam suam.

15 Et tenens arcum non stabit , & velox pedibus sui non salvabitur , & ascensor equi non salvabit animam suam :

16 Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die , dicit Dominus.

C A P V T III.

Domum Israel populum olim unice electum arguit propter scelera : ex quibus paucos dicit servandos in superventura afflictione , quam ipsis comminatur.

1 **A**udite verbum , quod locutus est Dominus super vos , filii Israël : super

omnem cognationem , quam eduxit de terra Egypti , dicens :

2 Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ : idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter , nisi convenerit eis ?

4 Numquid rugiet leo in saltu , nisi habuerit prædam ? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo , nisi aliquid apprehenderit ?

5 Numquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe ? numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit ?

6 Si clanget tuba in civitate , & populus non expavescet ? si erit malum in civitate , quod Dominus non fecerit ?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum , nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

8 Leo rugiet , quis non timebit ? Dominus Deus locutus est , quis non prophetabit ?

9 Auditum facite in ædibus Azoti , & in ædibus terræ Egypti : & dicite : Congregamini super montes Samariæ , & videte infanias multas in medio ejus , & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et nescierunt facere rectum , dicit Dominus , thesaurizantes iniquitatem & rapinas in ædibus suis.

11 Propterea hæc dicit Dñs Deus : Tribulabitur , & circuietur terra : & detrahetur ex te fortitudo tua , & diripientur ædes tuæ.

12 Hæc dicit Dominus : Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura , aut extremum auriculæ : sic eruerunt filii Israël , qui habitant in Samaria in plaga lectuli , & in Damasci grabato.

13 Audite , & contestamini in domo Iacob , dicit Dominus Deus exercituum :

14 Quia in die cum visitare cœpero prævaricationes Israël , super eum visitabo , & super altaria Bethel : & amputabuntur cornua altaris , & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æstiva : & peribunt domus eburnæ , & dissipabuntur ædes multæ , dicit Dominus.

C A P V T IV.

Invehitur sub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samaria , ipsorum subsannans idololatriciam , & qui filii Israel variis flagellis à peccatis suis revocari non potuerunt , minatur eis Dominus similia his qua prius passi fuerant , hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

1 **A**udite verbum hoc vaccæ pingues , quæ estis in monte Samariæ : quæ calumniam facitis egenis , & confringitis pauperes quæ dicitis dominis vestris : Afferre , & bibemus.

2 Iuravit Dominus Deus in sancto suo : quia ecce dies venient super vos , & levabunt vos in contis , & reliquias vestras in ollis ferventibus.

3 Et per aperturas exhibitis altera contra alteram , & projiciemini in Armon , dicit Dominus.

4 Venite ad Bethel , & impie agite : ad Galgalam , & multiplicare prævaricationem : & afferte mane victimas vestras , tribus diebus decimas vestras.

5 Et sacrificare de fermentato laudem: & vocare voluntarias oblationes, & annuntiate: sic enim voluistis filii Israël dicit Dominus Deus.

6 Vnde & ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, & indigentiam panum in omnibus locis vestris: & non estis reversi ad me, dicit Dominus.

7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem: & plui super unam civitatem, & super alteram civitatem non plui: pars una compluta est, & pars, super quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duæ & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non sunt satiatae: & non redistis ad me, dicit Dominus.

† Agg. 2.18. 9 † Percussi vos in vento urente, & in rugine, multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum: oliveta vestra, & ficera vestra comedit eruca: & non redistis ad me dicit Dominus.

10 Misi in vos mortem in via Ægypti, percussi in gladio juvenes vestros, usque ad captivitatem equorum vestrorum: & ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in naves vestras: & non redistis ad me, dicit Dominus.

† Gen. 19.24. 11 Subverti vos, † sicut subvertit Deus Sodomam & Gomorrhā, & facti estis quasi torris raptus ab incendio: & non redistis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter hæc faciam tibi Israël: postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui Israël.

13 Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

C A P V T V.

Luget casum Israelis propheta, revocans eos ad querendum Dominum, ut ita possint evadere afflictiones suis peccatis debitas, propter quas ubique planctus eris: odit dominus festivitates ac sacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 **A**vdite verbum istud, quod ego levo super vos planctum: Domus Israël cecidit, & non adjiciet ut resurgat.

2 Virgo Israël projecta est in terram suam, non est qui suscitaret eam.

3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Vrbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israël.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Israël: Querite me, & viveris.

5 Et nolite querere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Bersabee non transibitis: quia Galgala captiva ducetur: & Bethel erit inutilis.

6 Querite Dominum, & vivite: ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph, & devorabit, & non erit qui extinguat Bethel.

7 Qui convertitis in absinthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis.

† Inf. 2.6. 8 Facientem Arcturum & Orionem, & convergentem in mane tenebras, & diem in noctem mutantem: † qui vocat aquas ma-

ris, & effundit eas super faciem terræ: Dominus nomen est ejus.

9 Qui subridet vastitatem super robustum, & depopulationem super potentem affert.

10 Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati sunt.

11 Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: † domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.

12 Quia cognovi multa scelera vestra, & fortia peccata vestra: hostes iusti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta:

13 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

14 Querite bonum, & non malum, ut vivatis: & erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis.

15 † Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium: si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator: in omnibus plateis planctus: & in cunctis, quæ foris sunt, dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos qui sciunt plangere.

17 Et in omnia vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

18 † Væ desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ, & non lux.

19 Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus: & ingredietur domum, & innitatur manu sua super parietem & mordeat eum coluber.

20 Nunquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non splendor in ea?

21 † Odi, & projeci festivitates vestras: & non capiam odorem coctuum vestrorum.

22 Quod si obtuleritis mihi holocausta, & munera vestra, non suscipiam: & vota pinguium vestrorum non respiciam.

23 Aufer à me tumultum carminum tuorum: & cantica lyrae tuæ non audiam.

24 Et revelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis.

25 † Numquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israël?

26 Et portastis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, fides dei vestri, quæ fecistis vobis.

27 Et migrare vos faciam trans Damascum dicit Dominus, Deus exercituum non ejus.

C A P V T VI.

Comminatur Dominus superbis, & in deliciis agentibus exitum ac transmigrationem, una cum reliquo populo Israel; cuius detestatur superbiam.

1 **V**bi qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaria: optimates capita populorum, ingredientiæ pompice domum Israël.

2 Transite in Chalan, & videte, & ite inde in Emath magnam: & descendite in Geth Palæstinorum, & ad optima quæque regna horum: si latior terminus eorum termino vestro est.

3 Qui

† Soph. 1. 13.

† Rom. 12. 9. Psal. 96. 10.

† Ier. 30. 7. Isai. 2. 11. Soph. 1. 15.

† Isai. 11. 1. Ierem. 6. 20. Malac. 1. 12.

† Ab. 7. 41.

Luc. 6. 24.

3 Qui separati estis in diem malum : & appropinquatis folio iniquitatis.

4 Qui dormitis in lectis eburneis , & las- civitis in stratis vestris : qui comeditis ag- num de grege , & vitulos de medio armenti.

5 Qui canitis ad vocem psalterii , sicut David putaverunt se habere vasa cantici.

6 Bibentes vinum in phialis , & optimo unguento delibuti : & nihil patiebantur su- per contritione Ioseph.

7 Quapropter nunc migrabunt in capite trans migrantium : & auferetur factio lasci- vantium.

† Iere. 51.14. 8 † Iuravit Dominus Deus in anima sua , dicit Dominus Deus exercituum : Detestor ego superbiam Iacob , & domos ejus odi , & tradam civitatem cum habitatoribus suis.

9 Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una , & ipsi morientur.

10 Et tollet eum propinquus suus , & comburet eum , ut efferat ossa de domo : & dicet ei , qui in penetralibus domus est : Numquid adhuc est penes te ?

11 Et respondebit : Finis est : Et dicet ei : Tace , & non recorderis nominis Domini.

12 Quia ecce Dominus mandabit , & per- cutiet domum malorum ruinis , & domum minorem scissionibus.

13 Numquid currere queunt in petris equi , aut arari potest in bubalis , quoniam con- vertistis in amaritudinem iudicium , & fru- ctum justitiæ in absinthium.

14 Qui lætamini in nihilo : qui dicitis : Numquid non in fortitudine nostra assump- simus nobis cornua ?

15 Ecce enim suscitabo super vos domus Israel , dicit Dominus Deus exercituum , gentem : & conteret vos ab introitu Emath , usque ad torrentem deserti.

C A P V T V I I .

Deprecatur propheta pœnas quas videt immine- re , & Dominus comminatur captivitatem , quam Amos sub parabola trullæ camentarii vaticinatur , adversante licet Amasia sacerdote Bethel : qui coram rege Israel accusat Amos , suadens ipsi Amos ut eas prophetas in terram Iuda : sed ostendit se factum à Domino prophetam ut super Israel pro- phetaret , qui & Amasia & Israeli vaticinatur afflictiones.

1 **H**æc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce fictor locustæ in principio germinantium : serotini imbris , & ecce se- rotinus post tonsionem regis.

2 Et factum est : cum consummasset co- medere herbam terræ , dixi : Domine Deus propitius esto , obsecro quis suscitabit Ia- cob , quia parvulus est ?

3 Misertus est Dominus super hoc : Non erit , dixit Dominus.

4 Hæc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus : & devoravit abyssum multam , & comedit simul partem.

5 Et dixi : Domine Deus quiesce , obsecro : quis suscitabit Iacob , quia parvulus est ?

6 Misertus est Dominus super hoc : Sed & istud non erit , dixit Dominus Deus.

7 Hæc ostendit mihi Dominus : & ec- ce Dominus stans super murum litum ,

& in manu ejus trulla camentarii.

8 Et dixit Dominus ad me : Quid tu vides Amos ? Et dixi : Trullam camentarii. Et di- xit Dominus : Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel : non adjiciam ul- tra superinducere eum.

9 Et demolientur excelsa idoli , & sanctifi- cationes Israel desolabuntur : & confurgam super domum Ieroboam in gladio.

10 Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel , dicens : Rebella- vit contra te Amos in medio domus Israel : non poterit terra sustinere universos ser- mones ejus.

11 Hæc enim dicit Amos : In gladio mo- rietur Ieroboam , & Israel captivus migra- bit de terra sua.

12 Et dixit Amasias ad Amos : Qui vides , gradere , fuge in terram Iuda : & comede ibi panem , & prophetabis ibi.

13 Et in Bethel non adjicies ultra ut pro- phetes : quia sanctificatio regis est , & do- mus regni est.

14 Responditque Amos , & dixit ad Ama- sias : Non sum propheta , & non sum filius prophetæ : sed armentarius ego sum vell- cans sycomoros.

15 Et tulit me Dominus cum sequeretur gre- gem : & dixit Dominus ad me : Vade pro- pheta ad populum meum Israel.

16 Et nunc audi verbum Domini : Tu di- cis : Non prophetabis super Israel , & non stillabis super domum idoli.

17 Propter hoc hæc dicit Dominus : Vxor tua in civitate fornicabitur : & filii tui & fi- liæ tuæ in gladio cadent , & humus tua fu- niculo merietur : & tu in terra polluta mo- rieris , & Israel captivus migrabit de terra sua.

C A P V T V I I I .

Amos sub parabola uncini pomorum prophetas finem imminere regni Israel , propter pauperum op- pressionem : acerbisatem vero imminentis calamita- tis explicat : ac festivitates eorum dicit in lu- ctum convertendas , famemque verbi Dei futuram denuntiat.

1 **H**æc ostendit mihi Dominus Deus : & ecce uncinus pomorum.

2 Et dixit : Quid tu vides Amos ? Et dixi : Vincinum pomorum. Et dixit Dominus ad me : Venit finis super populum meum Israel : non adjiciam ultra ut pertranseam eum.

3 Et stridebunt cardines templi in die illa dicit Dominus Deus : multi morientur : in omni loco projicietur silentium.

4 Audite hoc qui conteritis pauperem , & deficere facitis egenos terræ.

5 Dicentes : Quando transibit mensis , & venundabimus merces : & sabbatum , & aperiemus frumentum : ut imminuamus mensuram , & augeamus siclum , & suppo- namus stateras dolosas ,

6 Ut possideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis , & quisquilias frumenti vendamus ?

7 Iuravit Dominus in superbiam Iacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia ope- ra eorum.

8 Numquid super isto non commovebi- tur terra , & lugebit omnis habitator ejus : & ascendet quasi fluvius universus , & ejicie-

tur, & defluet quasi rivus Ægypti?

9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis:

† *Tib.* 10 † Et convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum: & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput calvitium: & ponam eam quasi luctum unigeniti, & novissima ejus quasi diem amarum.

11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.

12 Et commovebuntur à mari usque ad mare, & ab aquilone usque ad orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.

13 In die illa deficient virgines pulchræ, & adolescentes in siti.

14 Qui jurant in delicto Samaritæ: & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Bersabee: & cadent, & non resurgent ultra.

C A P V T I X.

Vastaturum se dicit Dominus impios, sic ut nulli pateat effugium: postea tamen suscitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Israel convertet cum magna ipsorum felicitate.

1 **V**idi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur superliminaria: avaritia enim in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non salvabitur ex eis qui fugerint.

† *Psal.* 2 † Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque in cælum, inde detraham eos.

3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.

† *Jerem.* 4 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & † ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum.

5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Ægypti.

† *Supra* 6 Qui ædificat in cælo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit: † qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus.

7 Numquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii Israel, ait Dominus? numquid non Israel, ascendere feci de terra Ægypti: & Palæstinos de Cappadocia: & Syros de Cyrene?

8 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, & conteram illud à facie terræ: Veruntamen conterens non conteram domum Jacob dicit Dominus.

9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus super terram.

10 In gladio morientur omnes peccatores populi mei: qui dicunt: Non appropinquabit, & non veniet super nos malum.

11 In die illa † suscitabo tabernaculum David, quod cecidit: & reedificabo aperturas murorum ejus, & ea quæ corruerant instantabo: & reedificabo illud sicut in diebus antiquis.

12 Ut possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eo: dicit Dominus faciens hæc.

13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & comprehendet arator messorum, & calcator uvæ mittentem semen: † & stillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt.

14 Et convertam captivitatem populi mei Israel: & ædificabunt civitates desertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum.

15 Et plantabo eos super humum suam: & non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

P R O P H E T I A

A B D I Æ.

Vaticinatur exitum adversus Idumæos qui affligebant ac subsannabant filios Israel: qui tamen reducti, dominium accipient in eos qui ipsos afflixerant.

1 **V**isio Abdiz. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Audium audiivi *Jerem.* 49. 14. mus à Domino, & legatum ad gentes misit: Surgite, & confurgamus adversus in prælium.

2 Ecce parvulum dedi te in gentibus: contemptibilis tu es valde.

3 Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?

4 Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum: inde detraham te, dicit Dominus.

5 Si fures introissent ad te: si latrones per noctem, quomodo concuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi?

6 Quomodo scrutati sunt Esaü, investigaverunt abscondita ejus?

7 Usque ad terminum emiserunt te: omnes viri foederis tui illuserunt tibi: invaluerunt adversum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo.

8 † Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Esaü? *† 1/2 29. 34.*

9 Et timebunt fortes tui à meridie, ut intereat vir de monte Esaü?

10 † Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confusio: & peribis in æternum. *† Gen. 27. 42.*

11 In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, & extranei ingrediebantur portas ejus, & super *Jerusalem*

Ierusalem mittebant sortem: tu quoque eras quasi unus ex eis.

12 Et non despicias in die fratris tui, in die peregrinationis ejus: & non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die angustiae.

13 Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum: neque despicias & tu in malis ejus in die vastitatis illius: & non emitteris adversus exercitum ejus in die vastitatis illius.

14 Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint: & non concludes reliquos ejus in die tribulationis.

15 Quoniam juxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam converteret in caput tuum.

16 Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes jugiter: & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint.

17 Et in monte Sion erit salvatio, & erit sanctus: & possidebit domus Iacob eos qui se possederant.

18 Et erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, & domus Esau stipula: & succendentur eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquæ domus Esau, quia Dominus locutus est.

19 Et hæreditabunt hi qui ad austrum sunt, montem Esau, & qui in campestribus Philisthiim: & possidebunt regionem Ephraim, & regionem Samaritæ: & Benjamin possidebit Galaad.

20 Et transmigratio exercitus hujus filiorum Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sareptam: & transmigratio Ierusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit civitates austri.

21 Et ascendet salutatores in montem Sion judicare montem Esau: & erit Domino regnum.

PROPHEETIA I O N Æ.

CAPVT PRIMVM.

Jonas à Domino missus ut in Ninive prædicaret, navigio fugis in Tharsis à facie Domini: quo immittente in navim tempestatem, jactisque sortibus, deprehensus Jonas in mare mittitur, cessatque tempestas.

1 **E**T factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens:

2 Surge, & vade in Niniven civitatem grandem, & prædica in ea: quia ascendit malitia ejus coram me.

3 Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis à facie Domini, & descendit in Iopem, & invenit navem euntem in Tharsis: & dedit naulum ejus, & descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini.

4 Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.

5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri ad Deum suum: & miserunt vasa, quæ erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab

eis: & Jonas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi.

6 Et accessit ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum, si forte recogniet Deus de nobis, & non pereamus.

7 Et dixit vir ad collegam suum: Venite, & mittamus sortes, & sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: & cecidit fors super Ionam.

8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis cujus causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua, & quo vadis? vel ex quo populo es tu?

9 Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, & Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare & aridam.

10 Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti (cognoverunt enim viri quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.)

11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumescebat.

12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim ego quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super vos.

13 Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, & intumescebat super eos.

14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quæsumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti.

15 Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare: & stetit mare à fervore suo.

16 Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota.

CAPVT II.

Jonas à celo, quem Dominus præparaverat, absorptus, fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cumque de ventre ejus orasset Dominum, ipsius jussu in aridam vomitur.

1 **E**T præparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam: † & erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus. † *Matth. 12.40.*

2 Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis. † *Luc. 11.30.*

3 Et dixit: † Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamavi, & exaudivisti vocem meam. † *1. Cor. 15.44*

4 Et projecisti me in profundum in cor de maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. † *Psal. 119.2.*

5 Et ego dixi: Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum: verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.

6 † Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. † *Psal. 68.8.*

7 Ad extrema montium descendi: terræ vinctæ concluderunt me in æternum: & sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.

8 Cum angustia retur in me anima mea, Domine

Domini recordatus sum : ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.

9 Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.

10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi : quaecumque vovi, reddam pro salute Domino.

11 Et dixit Dominus pisci : & evomuit Ionam in aridam.

C A P V T I I I.

Rursum missus Ionas ad Ninivitas predicat civitatis subversionem ; illis autem ad Deum conversis, & magna poenitentia signa ostendentibus, parcat Dominus civitati.

1 Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo, dicens :

2 Surge, & vade in Ninivem civitatem magnam : & prœdica in ea prœdicationem, quam ego loquor ad te.

3 Et surrexit Ionas, & abiit in Ninivem juxta verbum Domini : & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.

4 Et cœpit Ionas introire in civitatem itinere diei unius : & clamavit, & dixit : Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.

†Matt. 12. 41. & prœdicaverunt jejunium, & vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem.

32. 6 Et pervenit verbum ad regem Ninive : & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.

7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis & principum ejus, dicens : Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam : nec pascantur, & aquam non bibant.

8 Et operiantur saccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir à via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum.

†Jerem. 18. 11. Deus : & revertatur à furore iræ suæ, & non peribimus ?

14. 10 Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala : & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

C A P V T I V.

Afflictus Ionas quia vaticinium suum adversus Ninivem videbat non impleri, mortem optat : verum à Domino corripitur, qui injustam ipsius indignationem convincit, quod putaret se rectè dolere de arefacta hedera, & tamen nolueris Dominum parcere Ninive civitati maxime, in qua erant plus quam 120000. eorum qui non peccaverant.

1 Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est :

2 Et oravit ad Dominum, & dixit : Obsecro Domine, numquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea ? propter hoc prœoccupavi ut fugerem in Tharsis ; & scio enim quia tu Deus clemens & misericors es, patiens & multæ miserationis, & ignoscens super malitia.

†Psal. 25. 9. & ignoscens super malitia.

23. 3 Et nunc Domine tolle quæso animam meam à me : quia melior est mihi mors quam vita.

4 Et dixit Dñs ; Putasne benè irasceris tu ?

5 Et egressus est Ionas de civitate, & sedit contra orientem civitatis : & fecit sibi bimet umbraculum ibi, & sedebat subteg illud in umbra, donec videret quid accideret civitati.

6 Et prœparavit Dominus Deus hedera, & ascendit super caput Ionæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & lætatus est Ionas super hedera, lætitia magna.

7 Et Paravit Deus vermem ascensu diluaculi in crastinum : & percussit hedera, & exaruit.

8 Et cum ortus fuisset sol, prœcepit Dominus vento calido & urenti : & percussit sol super caput Ionæ, & aestuabat : & petiit animæ suæ ut moreretur, & dixit : Melius est mihi mori, quam vivere.

9 Et dixit Dominus ad Ionam : Putasne benè irasceris tu super hedera ? Et dixit : Benè irascor ego usque ad mortem.

10 Et dixit Dominus : Tu doles super hedera, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret ; quæ sub una nocte nata est, & sub una nocte perit.

11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram suam, & jumenta multa ?

P R O P H E T I A M I C H A E Æ.

C A P V T I.

Quo tempore Michæas prophetaverit : comminatus Samariam & Ierusalem exitum & captivitatem propter idololatriam ipsorum : quos plangis Propheta & ad planctum provocas.

1 Verbum Domini, quod factum est ad Michæam Morashtiten, in diebus Ioathan, Achaz, & Ezechiz, regum Juda : quod vidit super Samariam & Ierusalem.

2 † Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus : & sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo.

3 † Quia ecce Dominus egredietur de loco suo : & descendet, & calcabit super excelsa terræ.

4 Et consummentur montes subtus eum : & valles scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

5 In scelere Jacob omne istud, & in peccatis domus Israel ; quod scelus Jacob ? nonne Samaria ? & quæ excelsa Judæ ? nonne Ierusalem ?

6 Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea : & detraham in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.

7 Et omnia sculptilia ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem : quia de mercedibus meretricis congregata sunt, & usque ad mercedem meretricis revertentur.

8 Super hoc plangam, & ululabo : vada

†Deut. 32. 14
Isaia 1. 2.
†Isaia 26. 21

dam spoliatus, & nudus: faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum.

9 Quia desperata est plaga ejus, quia venit utque ad Iudam, tetigit portam populi mei usque ad Ierusalem.

10 in Geth nolite annuntiare, lachrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conspergite.

11 Et transite vobis habitatio pulchra, confusa ignominia: non est egressa quæ habitat in exitu: planctum domus vicina accipiet ex vobis, quæ sterit sibi met.

12 Quia infirmata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia descendit malum à Domino in portam Ierusalem.

13 Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filix Sion, quia in te inventa sunt scelera Israël.

14 Propterea dabit emissarios super hæreditatem Geth: domus mendacii in deceptionem regibus Israël.

15 Adhuc hæredem adducam tibi quæ habitas in Maresa: usque ad Odollam veniet gloria Israël.

16 Decalvare, & tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila: quoniam captivi ducti sunt ex te.

C A P V T I I.

Propheta populi sui multiplicem injustitiam, & omnia peccata recensens, prædicat vindictam & captivitatem ipsi imminere; & ob id lugent, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1 **V** & qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.

2 Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum ejus: virum, & hæreditatem ejus.

3 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.

4 In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum cum suavitate, dicitur: Depopulatione vastati sumus: pars populi mei commutata est: quomodo recederà me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?

5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cæu Domini.

6 Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio.

7 Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes ejus: Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui rectè graditur.

8 Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit: desuper tunica pallium sustulistis: & eos, qui transibant simplici ter, convertistis in bellum.

9 Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum: à parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum.

10 Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem: propter immunditiam ejus contumpetur pueritine pessima.

11 Etiam non estem vir habens spiritum,

& mentacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit super quem stillatur populus iste.

12 Congregatione congregabo Jacob totum te: in unum conducam reliquias Israël, pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum, tumultuabuntur à multitudine hominum.

13 Ascendet enim pandens iter ante eos: dividunt, & transibunt portam, & ingredientur per eam: & transibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

C A P V T I I I.

Propter peccata principum, judicum, pseudoprophetarum ac sacerdotum populi Israël, comminatur Dominus gravem ultionem, & Ierosolymæ deletionem.

1 **E** T dixi: Audite principes Jacob, & duces domus Israël: Nunc quid non vestrum est scire judicium,

2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnem eorum desuper ossibus eorum?

3 Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoierunt: & ossa eorum confregerunt, & conciderunt sicut in lebetes, & quasi carnem in medio ollæ.

4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

5 Hæc dicit Dominus super prophetas, qui educunt populum meum: qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium.

6 Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies.

7 Et confundentur qui vident visiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei.

8 Verumtamen ego repleus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute: ut annuntiem Jacob scelus suum, & Israël peccatum suum.

9 Audite hoc principes domus Jacob, & iudices domus Israël: quia abominamini iudicium, & omnia recta pervertitis.

10 Qui edificatis Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate.

11 **†** Principes ejus in muneribus iudicabant, & sacerdotes ejus in mercede docebant, & prophete ejus in pecunia divina: & super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala.

12 Propter hoc, causa vestri, **†** Sion **†** Ier. quasi ager arabicus, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa silvarum, 26. 18.

C A P V T I V.

Tempore gratia plurimæ nationes accedent ad Ecclesiam & cultum Dei, cum magna securitate: consolatur Sion quod de captivitate sit à Domino redimenda ut se de suis inimicis deleat.

1 **E** T erit: in novissimo dierum erit Ier. 3. 8. & mons domus Domini preparatus.

In vertice montium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi.

2 Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Dñi, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Ierusalem.

3 Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes usque in longinquum: & concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium: & non discent ultra belligerare.

4 Et sedebit vir subtus vitem suam, & subtus ficum suam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum locutum est.

5 Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum & ultra.

6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam ejeceram, colligam, & quam affixeram:

7 † Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, quæ laboraverat, in gentem robustam: † & regnabit Dominus super eos in monte Sion ex hoc nunc & usque in æternum.

8 Et tu turris gregis nebulosa filia Sion usque ad te veniet: & veniet potestas prima, regnum filia Ierusalem.

† Soph. 3. 19. quid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?

† Dan. 7. 14. Luc. 1. 32. 10 Dole & satage filia Sion, quasi parturiens: quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies usque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11 Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ, quæ dicunt, Lapidetur: & aspiciat in Sion oculus noster.

12 Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt consilium ejus: quia congregavit eos quasi fœcunum areæ.

13 Surge, & tritura filia Sion: quia cornu rui ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas: & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino universæ terræ.

C A P V T V.

Inminuens urbis Ierusalem vastatio ostenditur, & Christus in Bethlehem nasciturus: reliquia Israel exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipsis idololatria.

1 Nunc vastaberis filia latronis: obfidionem posuerunt super nos, in virga percutient maxillam iudicis Israel.

† Malt. 2. 6. 2 † ET TV BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquæ fratrū ejus convertentur ad filios Israël.

4 Et habitabit, & pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui: & convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ.

5 Et erit iste pax: cum venerit Assyrius in terram nostram, & quando calcaverit in domibus nostris: & suscitabimus super eum septem pastores, & octo primates homines.

6 Et pascet terram Assur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: & liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram, & cum calcaverit in finibus nostris.

7 Et erunt reliquæ Jacob in medio populorum multorum quasi ros à Domino, & quasi stillæ super herbam, quæ non expectat virum, & non præstolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in jumentis silvarum, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum qui cum transierit, & conculcaverit, & ceperit, non est qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & disperdam quadrigas tuas.

11 Et perdam civitates terræ tuæ, & destruiam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et perire faciam sculptilia tua, & statuas tuas de medio tui: & non adorabis ultra opera manuum tuarum.

13 Et evellam locos tuos de medio tui, & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

C A P V T VI.

Discepsat Dominus cum ingratis, recensens collata illis beneficia, indicans etiam quid sit bonum, & quid Dominus à populo suo requirat: sed propter injustitiam aliaque scelera filiorum Israel comminatur eis Dominus varias afflictiones.

1 **A**vdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende iudicio adversum montes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia iudicium Domini cum populo suo, & cum Israël dijudicabitur.

3 † Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. † 177. 2. 5.

4 Quia eduxi te de terra Egypti, & de domo servientium liberavi te: & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam?

5 † Popule meus memento quæso quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor, de Serim usque ad Galgalam, ut cognosceres justitias Domini. † Num. 22. 6. 23.

6 Quid dignum offeram Domino? curva bo genu Deo excelsio? numquid offeram ei holocaustomata, & vitulos anniculos?

7 Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8 Indicabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & factus erit timentibus nomen tuum; Audite tribus, & quis approbabit illud?

10 Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena.

11 Numquid iustificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa?

12 In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione super peccatis tuis.

14 Tu comedes, & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non salvabis: & quos salvaveris, in gladium dabo.

† Deut. 18. 38. Agg. 2. 6. 15 † Tu feminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo; & mustum, & non bibes vinum.

16 Et custodisti præcepta Amri, & omne opus domus Achab, & ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in sibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

C A P V T V I I.

Luget Propheta tam paucos esse reliquos qui non sint iniqui: in nullo homine ostendit esse confidendum, sed in solo Deo salvatore: qui miserebitur Sion: & pudentis inimicis, eam ad se reducet, complens factas ad patres promissiones.

1 Veni mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumnno racemos vindemiæ: non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.

2 Perit sanctus de terra, & rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur vir fratrem suum ad mortem venatur.

3 Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, & iudex in reddendo est: & magnus locutus est desiderium animæ suæ & conturbaverunt eam.

4 Qui optimus in eis est, quasi paliurus: & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum.

5 Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.

† Man. 10. 35. † Man. 10. 36. 6 † Quia filius contumeliam facit patri, & filia confurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam: † & inimici hominis domestici ejus.

7 Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum salvatorem meum: audiet me Deus meus.

8 Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi: confurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est.

9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iustitiam ejus.

10 Et aspiciet inimica mea, & operietur confusione, quæ dicit ad me: Vbi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.

11 Dies, ut ædificentur inaceria tuæ: in die illa longè fiet lex.

12 In die illa & usque ad te veniet de Assur, & usque ad civitates munitas, & à civitatibus munitis usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.

13 Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, & propter fructum cogitationum eorum.

14 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ habitantes solos in salatu, in medio Carmeli: pascentur Basan & Galaad juxta dies antiquos.

15 Secundum dies egressionis tuæ de terra Egypti ostendam ei mirabilia.

16 Videbunt gentes, & confundentur super omni fortitudine sua: ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt.

17 Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis: Dominum Deum nostrum formidabunt, & timebunt te.

18 † Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, & transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? non immittere ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est.

19 Revertetur, & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.

20 Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham: quæ jurasti patribus nostris à diebus antiquis.

PROPHETIA

H A H V M.

C A P V T P R I M V M.

Zelus Dei adversus hostes suos, qui patiens est & fortitudine magnus, cujus ira nemo potest resistere, & in se sperantium est liberator, sui que populi hostes est consumpturus.

1 O Nus Ninive: Liber visionis Nahum Elcesæi.

2 Deus æmulator, & ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, & habens furorem: ulciscens Dominus in hostes suos & irascens ipse inimicis suis.

3 Dominus patiens, & magnus fortitudinis & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate, & turbine viæ ejus, & nebula pulvis pedum ejus.

4 Increpans mare, & exsiccat illud: & omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.

5 Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt: & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.

6 Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira furoris ejus? indignatio ejus effusa est ut ignis: & petrae dissolutæ sunt ab eo.

7 Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & sciens sperantes in se.

8 Et in diluvio prætereunte, consummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus persequentur tenebræ.

9 Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non con-

† Jerem. 10. 36. Act. 10. 43.

surget duplex tribulatio.

10 Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter portantium: consumuntur quasi stipula ariditate plena.

11 Ex te exhibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans pravificationem.

12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures; sic quoque attondentur, & pertransibit: affixi te, & non affligam te ultra.

13 Et nunc conteram virgam ejus de dorso uno, & vincula tua dirumpam.

14 Et præcipiet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiam sculptile, & confatile, ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

† *Isaia* 52. 7. *Rom.* 10. 15. 15 † Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem: celebra luda festivitates tuas, & redde vota tua: quia non adjiciet ultra ut pertranseat in te Belial: universus interit.

C A P V T I I.

Obsidio Ninive ejusque à Chaldeis depopulatio, quia superbe egit contra populum Domini.

1 Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde.

2 Quia reddidit Dominus superbiam Iacob, sicut superbiam Israël: quia vastatores dissipaverunt eos, & propagines eorum corruerunt.

3 Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habentæ currus in die præparationis ejus, & agitadores consopiti sunt.

4 In itineribus conturbati sunt: quadrigæ collisæ sunt in plateis: aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia.

5 Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis: velociter ascendent muros ejus, & præparabitur umbraculum.

6 Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum.

7 Et miles captivus abductus est: & ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus suis.

8 Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ ejus: ipsi verò fugerunt: state, state, & non est qui revertatur.

9 Diripite argentum, diripite aurum: & non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus.

10 Dissipata est, & scissa, & dilacerata: & cor tabescens, & dissolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.

11 Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc, catulus leonis, & non est qui exterreat?

12 Leo cepit sufficienter catulis suis, & necavit leonibus suis: & implevit præda specus suas, & cubile suum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dñs exercituum, & succendam usque ad funum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius:

& exterminabo de terra prædam tuam: & non audietur ultra vox nunciorum tuorum.

C A P V T I I I.

Ninive urbs sanguinum sub nomine adultera vastata prædicatur: quod exemplo Alexandria & Babylonis devastata confirmatur: nec erit qui Ninive condoleat, aut eam consoletur super ipsius devastatione.

1 Væ civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet à te rapina.

2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis ascendentis:

3 Et micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec est finis cadaverum, & corruent in corporibus suis.

4 Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, & gratæ & habentis maleficia quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis.

5 † Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.

6 Et proficiam super te abominationes & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum.

7 Erit: omnis, qui viderit te, resiliet à te, & dicer: Vastata est Ninive: quis commovebit super te caput? unde quæram consolatorem tibi?

8 Numquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus: cujus divitiæ mare: aquæ muri ejus.

9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non est finis: Africa & Lybies fuerunt in auxilio tuo.

10 Sed & ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem: parvuli ejus elisi sunt in capite omnium viarum, & super inclutos ejus miserunt sortem & omnes optimates ejus confixi sunt in compedibus.

11 Et tu ergo inebriaberis, & eris despecta: & tu quæres auxilium ab inimico.

12 Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in os comedentis.

13 Ecce populus tuus mulieres in medio inimicis tuis ad apertione pandetur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

14 Aquam propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & calca, subigens tene laterem.

15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locusta.

16 Plures fecisti negotiationes tuas quam stellæ sint cæli: bruchus expansus est, & avolavit.

17 Custodes tui quasi locustæ: & parvuli tui quasi locustæ locustarum, quæ confidunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, & avolaverunt, & non est cognitus locus earum ubi fuerint.

18 Dormitaverunt pastores tui, rex Assuræ sepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non est qui congreget.

19 Non

19 Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua: omnes qui audierunt auditio- nem tuam, compreslerunt manū super te: quia super quem non transit malitia tua semper?

PROPHETIA

H A B A C V C.

C A P V T I.

Miratur propheta impium, prosperari, & prava- lere adversus justum: nam adversus Iudæos suscitavit Dominus Chaldaeos, qui victoriam non Domino, sed idolo suo tribuunt.

1 **O**Nus, quod vidit Habacuc pro- pheta,

2 **V**squequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim pa- tiens; & non salvabis.

3 Quare ostendisti mihi iniquitatem & laborem, videre prædam & injustitiam con- tra me? & factum est iudicium, & contra- dictio potentior.

4 Propter hoc lacerata est lex, & non pervenit usque ad finem iudicium: quia im- pius prævalet adversus justum, propterea egreditur iudicium perversum.

† **A**spicite in gentibus, & videte: ad- miramini, & obstupescite: quia opus fa- ctum est in diebus vestris, quod nemo cre- det cum narrabitur.

6 Quia ecce ego suscitabo Chaldaeos, gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat taber- nacula non sua.

7 Horribilis, & terribilis est: ex semetipsa iudicium, & onus ejus egredietur.

8 Leviores pardis equi ejus, & velociores lupis vespertinis; & diffundentur equites ejus: equites namque ejus de longè venient, volabunt quasi aquila festinans ad come- dendum.

9 Omnes ad prædam venient, facies eo- rum ventus urens: & congregabit quasi are- nam, captivitatem.

10 Et ipse de regibus triumphabit, & ty- ranni ridiculi ejus erunt: & ipse super om- nem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam.

11 Tunc mutabitur spiritus, & pertransibit, & corruet: hæc est fortitudo ejus Dei sui.

12 Numquid non tu à principio Domine Deus meus, sancte meus, & non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum: & for- tem ut corripes, fundasti eum.

13 Mundi sunt oculi tui, ne videas ma- lum; & respicere ad iniquitatem non pote- ris; quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiores se.

14 Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem.

15 Totum in hamo sublevavit, traxit il- lud in fagina sua, & congregavit in rete suam. Super hoc lætabitur & exultabit.

16 Propterea immolabit faginem suam, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis incrassata est pars ejus, & cibus ejus electus.

17 Propter hoc ergo expandit fagenam suam, & semper interficere Gentes non parcat.

C A P V T II.

Propheta à Domino responsum expectanti præci- pitur, ut scribat visionem, ac longanimiter ipsius eventum expectet: destructio Babylonis propter mul- ta ipsorum scelera describitur, & quod idola eis non proderunt.

1 **S**uper custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem: & con- templabor, ut videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.

2 Et respondit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum, & explana eum super tabulas, ut percurrat qui legerit eum.

3 Quia adhuc visus procul, & apparebit in finem, & non mentietur; si moram fe- cerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.

4 Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso: † justus autem in fide sua vivet.

5 Et quomodo vnum portantem decipit: sic erit vir superbus, & non decorabitur: qui dilatavit quasi infernus animam suam: & ipse quasi mors, & non adimpletur: & congregabit ad se omnes gentes, & coa- cervabit ad se omnes populos.

6 Numquid non omnes isti super eum pa- rabolam sument, & loquelam ænigmatum ejus: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non sua? usquequò & aggravat contra se den- sum lutum?

7 Numquid non repente consurgent qui mordeant te: & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

8 Quia tu spoliasti gentes multas, spolia- bunt te omnes qui reliqui fuerint de popu- lis, propter sanguinem hominis, & iniqui- tatem terræ civitatis, & omnium habitan- tium in ea.

9 Væ qui congregat avaritiam malam do- mui suæ, ut sit in excello nidus ejus, & li- berari se putat de manu mali.

10 Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, & peccavit ani- ma tua.

11 Quia lapis de pariete clamabit: & li- gnum, quod inter juncturas ædificiorum est, respondebit?

12 † Væ qui ædificat civitatem in sangui- nibus, & præparat urbem in iniquitate.

13 Numquid non hæc sunt à Dño exerci- tium? Laborabunt enim populi in multo igne & gentes in vacuum, & deficient.

14 Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriā Domini, quasi aquæ operien- es mare.

15 Væ qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians ut aspiciat nuditatem ejus.

16 Repletus es ignominia pro gloria: bi- be tu quoque, & consopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignomi- niæ super gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & va- stitas animalium deterrebit eos de sanguini- bus hominum, & iniquitate terræ, & civita- tis, & omnium habitantium in ea.

18 Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, & imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor ejus, ut faceret simulachra muta.

† *Isa. 3. 36.*

Rom.

1. 17.

Gal.

3. 11.

Hebr.

10. 38.

† *Eze.*

24. 9.

Nab.

3. 1.

19 Vx qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro & argento: & omnis spiritus non est in visceribus ejus.
 † Psal. 10 † Dominus autem in templo sancto suo: sileat à facie ejus omnis terra.

I O R A T I O H A B A C V C

Prophetæ pro ignorantibus.

C A P V T I I I.

3 D O m i n e a u d i v i a u d i t i o n e m t u a m , & t i m u i .

Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud.

In medio annorum notum facies: cum iratus fueris, misericordiam recordaberis.

3 Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan.

Operuit cælos gloria ejus: & laudis ejus plena est terra.

4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus.

Ibi abscondita est fortitudo ejus:

5 Ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6 Stetit, & mensus est terram.

Aspexit, & dissolvit Gentes: & contriti sunt montes sæculi.

Incurvari sunt colles mundi, ab itineribus æternitatis ejus.

7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiarum, turbabuntur pelles terræ Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?

Qui ascendes super equos tuos: & quadrigæ tuæ salvatio.

9 Suscitans suscitabis arcum tuum, jura-menta tribubus quæ locutus es.

Fluvios scindes terræ:

10 Viderunt te, & doluerunt montes: gurges aquarum transiit.

Dedit abyssus vocem suam: altitudo manus suas levavit.

11 Sol & luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.

12 In fremitu conculcabis terram: & in furore obstupescies Gentes.

13 Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.

Percussisti caput de domo impii: denu-
 disti fundamentum ejus usque ad collum.

14 Maledixisti sceptris ejus, capiti bella-
 torum ejus, venientibus ut turbo ad disper-
 gendum me.

Exultatio eorum, sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito.

15 Viam fecisti in mari equis tuis, in lu-
 to aquarum miliarum.

16 Audivi, & conturbatus est venter meus: à voce contremuerunt labia mea.

Ingredietur putredo in ossibus meis, & subter me scateat.

Vt requiescam in die tribulationis: ut ac-
 cendam ad populum accinctum nostrum.

17 Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ: & arva non affe-
 rent cibum.

Abscindetur de ovili pecus: & non erit armentum in præsepibus.

18 Ego autem in Domino gaudebo: & exultabo in Deo Iesu meo.

19 Deus Dominus fortitudo mea: & po-
 net pedes meos quasi cervorum.

Et super excelsa mea deducet me victor in Psalmis canentem.

P R O P H E T I A

S O P H O N I Æ.

C A P V T I.

*Quo tempore Sophonias prophetaverit: qui pri-
 mum peccatoribus univ. sis, deinde Judæis commi-
 natur, ob idololatricam & Dei contemptum, divi-
 nam ultionem: Ierusalem quoque lucernis scrutanda
 dicitur, & quam erit amara dies ultionis Domini.*

1 V E r b u m D o m i n i , q u o d f a c t u m
 est ad Sophoniam filium Chu-
 si, filii Godoliz, filii Amariæ,
 filii Ezechiz, in diebus Iosiz filii Amon re-
 gis Judæ.

2 Congregam congregabo omnia à facie
 terræ, Dicit Dominus.

3 Congregans hominem & pecus, con-
 gregans volatilia cæli & p̄ces maris: &
 ruinæ impiorum erunt: & disperdam homi-
 nes à facie terræ, dicit Dominus.

4 Et extendam manum meam super Ju-
 dam, & super omnes habitantes Ierusalem:
 & disperdam de loco hoc reliquias Baal, &
 nomina ædituorum cum sacerdotibus:

5 Et eos qui adorant super tecta militiam
 cæli, & adorant & jurant in Domino, &
 jurant in Melchom.

6 Et qui avertuntur de post tergum Domi-
 ni, & qui non quæsierunt Dominum, nec
 investigaverunt eum.

7 Silete à facie Domini Dei: quia juxta
 est dies Domini, quia præparavit Dominus
 hostiam, sanctificavit vocatos suos.

8 Et erit: in die hostiæ Domini, visitabo
 super principes, & super filios regis, & su-
 per omnes qui indui sunt veste peregrina:

9 Et visitabo super omnem, qui arrogan-
 ter ingreditur super limen in die illa: qui
 complent domum Domini Dei sui iniqui-
 tate & dolo.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox
 clamoris à porta piscium, & ululatus à Se-
 cunda, & contritio magna à collibus.

11 Ululate habitatores Pilæ: conticuit
 omnis populus Chanaan, disperierunt om-
 nes involuti argento.

12 Et erit in tempore illo: scrutabor Ie-
 rusalem in lucernis: & visitabo super viros
 defixos in facibus suis: qui dicunt in cor-
 dibus suis: Non faciet bene Dominus, &
 non faciet male.

13 Et erit fortitudo eorum in direptio-
 nem, & domus eorum in desertum: &
 † ædificabunt domos, & non habitabunt: † Amos
 & plantabunt vineas, & non bibent vinum 5. 11.
 earum.

14 Iuxta

14 Iuxta est dies Domini magnus, juxta est & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.

† *Jer.* 15 † Dies iræ dies illa, dies tribulationis
30. 7. & angustiae, dies calamitatis & miseriae,
† *Joel* 2. dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ &
21. turbinit,

† *Amos* 16 Dies tubæ & clangoris super civitates
3. 18. munitas, & super angulos excelsos.

17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercore.

† *Ezech.* 18 † Sol & argentum eorum, & aurum
7. 19. eorum non poterit liberare eos in die iræ
† *Infra* Domini: † in igne zeli ejus devorabitur
3. 8. omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

C A P V T II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum converteretur, priusquam ira Domini ei superveniat, omnesque mansuetos terra ut Dominum quærant: denuncians destructionem imminere Philistinis, Moabit, Ammonitis, Æthiopibus & Assyriis.

1 **C**onvenite, congregamini gens non amabilis:

2 Priusquam pariat jussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos dies indignationis Domini.

3 Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium ejus estis operati: quærite justum, quærite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini.

4 Quia Gaza destructa erit, & Ascalon in desertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.

5 Væ quæ habitans funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini super vos Chanaan terra Philistinorum, & disperdam te, ita ut non sis inhabitator.

6 Et erit funiculus maris requies pastorum, & caulæ pecorum:

7 Et erit funiculus ejus, qui remanserit de domo Iuda: ibi pascuntur, in domibus Ascalonis ad vespertam requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus eorum, & averteret captivitatem eorum.

8 Audivi opprobrium Moab, & blasphemias filiorum Ammon: quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati sunt super terminos eorum.

9 Propter vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israël, quia Moab ut Sodomia erit, & filii Ammon quasi Gomorha, siccitas spinarum, & acervitalis: & desertum usque in æternum: reliquæ populi mei diripient eos, & residui gentis meæ possidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro superbia sua: quia blasphemaverunt, & non magnificati sunt super populum Domini exercituum.

11 Horribilis Dominus super eos, & attenuabit omnes deos terræ: & adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulæ Gentium.

12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis.

13 Et extendet manum suam super Aquilonem, & perdet Assur: & ponet specio-

sam in solitudinem, & in invium, & quasi desertum.

14 † Et accubabunt in medio ejus greges, omnes bestię Gentium: & onocrotalus
† *Isaia* 34. 11. & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestię? omnis qui transibit per eam, sibilabit, & movebit manum suam.

C A P V T III.

Arguit Ierusalem, & præcipue rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficiis neque flagellis sint ad ipsum conversi: de felicitate nova legit, ac multiplicatione credentium: penamque iniquorum prædicitur.

1 **V**æ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non suscepit disciplinam: in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.

3 † Principes ejus in medio ejus quasi
† *Ezech.* 22. 27. leones rugientes: iudices ejus lupi vespere, non relinquebant in mane. *Matth.*

4 Prophetæ ejus velani, viri infideles: sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injuste egerunt contra legem. *3. 11.*

5 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem: mane mane iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur: nescivit autem iniquus confusionem.

6 Disperdidi Gentes, & dissipati sunt angeli earum: desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat: desolatae sunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

7 Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus visitavi eum: verumtamen diluculo surgentes corrumperunt omnes cogitationes suas.

8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: † in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. *† sup. 1. 18.*

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiz, inde supplices mei, filii disperforum meorum deferent munus mihi.

11 In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum: & sperabunt in nomine Domini.

13 Reliquæ Israel non facient iniquitatem, nec loquuntur mendacium, & non inveniuntur in ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascuntur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14 Lauda filia Sion : jubila Israël : lætare, & exulta in omni corde filia Ierusalem.

15 Abstulit Dominus iudicium tuum avertit inimicos tuos : rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.

16 In die illa dicetur Ierusalem : Noli timere : Sion, non dissolvantur manus tuæ.

17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit : gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.

18 Nugas, qui à lege recesserant, congregabo, quia ex te erant : ut non ultra habeas super eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo : & salvabo claudicantem : & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo : & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confusionis eorum :

20 In tempore illo, quo adducam vos ; & in tempore, quo congregabo vos, dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMVM.

Quo tempore propheta verit Aggæus : qui increpat Iudeos, quod neglecta domo Dei propria ædificia curarent : ob quam causam dicit illis immisam à Deo sterilitatem : eoque tempore dicit Zorobabel & Iesus sacerdos magnus una cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

† Esdra
5. 1.

IN anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophete, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum filium Iosedec, sacerdotem magnum, dicens :

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens : Populus iste dicit : Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophete, dicens :

4 Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laquearum, & domus ista deserta?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum : Ponite corda vestra super vias vestras.

† Deut
28. 38.
Mich.
6. 15.

6 † Seminastis multum, & intulistis parum : comeditis, & non estis satiati : bibistis, & non estis inebriati : operuistis vos, & non estis calefacti : & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum peritulum.

7 Hæc dicit Dominus exercituum : Ponite corda vestra super vias vestras.

8 Ascendite in montem : portate ligna, & ædificate domum : & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9 Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus : & intulistis in domum, & exultavi illud : quam ob causam, dicit Dominus exercituum ? quia domus mea deserta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam.

10 Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem, & terra prohibita est ne daret germen suum :

11 Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem manuum.

12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedec sacerdos magnus, & omnes reliqui populi, vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophete, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos : & timuit populus à facie Domini.

13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens : Ego vobiscum sum, dicit Dominus.

14 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, ducis Iuda, & spiritum Iesu filii Iosedec sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo : & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

CAPUT II.

Esti templum reedificatum nihil videatur prior collatum, postea tamen veniente Messia, relectitur gloria majori, quam fuerit prioris templi : & sicut Iudei ob neglectam templi reedificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipsorumque sacrificia, & sterilitas adducta ; ita post inceptam reedificationem omnia ipse sunt prospera.

IN die vigesima quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis.

2 In septimo mense, vigesima & prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophete, dicens :

3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, & ad Iesum filium Iosedec sacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens :

4 Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima ? & quid vos videtis hanc nunc ? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris ?

5 Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus : & confortare Iesu fili Iosedec sacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum : & facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum.)

6 Verbum quod pepigi vobiscum cum egrederemini de Terra Egypti : & spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam.

8 Et movebo omnes Gentes : ET VENIET DESIDERATVS cunctis Gentibus : & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

9 Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum.

10 Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum : & in loco illo dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

11 In vigesima & quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini

† Heb.
12. 26.

Domini ad Aggeum prophetam, dicens:
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens:

13 Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate ejus panem aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non.

14 Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes: & dixerunt: Contaminabitur.

15 Et respondit Aggeus, & dixit: Sic populus iste, & si gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16 Et nunc ponite corda vestra à die hac & supra, antequam ponereur lapis super lapidem in templo Domini.

17 Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, & fierent decem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti.

† Amos 4. 9. 18 † Percussi vos vento urente, & aurigine, & grandine omnia opera manuum vestrarum: & non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus.

19 Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, à die vigesima & quarta noni mensis: à die qua fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum.

20 Numquid jam semen in germine est: & adhuc vinea, & ficus: & malograna-tum, & lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam.

21 Et factum est verbum Domini secundo ad Aggeum in vigesima & quarta mensis, dicens:

22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens: Ego movebo cælum pariter & terram.

23 Et subvertam solium regnorum, & conteram fortitudinem regni Gentium: & subvertam quadrigam, & ascensorem ejus: & descendent equi, & ascensores eorum: vir in gladio fratris sui.

† Eccl. 9. 13. 24 In die illa, dicit Dominus exercituum, affluam te † Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus: & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad resipiscentiam, ne imitentur patres suos, qui prophetas contemnentes puniti sunt: duplici figura ostendit Dominus se puniturum Gentes quæ populum suum afflixerant: hunc autem in Ierusalem revocandum, in qua edificabitur: si Dominus templum.

I In mense octavo: in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiz filii Addo, prophetam, dicens:

2 Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: † Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.

4 Ne sitis sicut patres vestri, † ad quos clamabant prophetae priores, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum, Convertimini de viis vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis: & non audierunt, neque attenderunt ad me dicit Dominus.

5 Patres vestri ubi sunt? & Prophetae numquid in sempiternum vivent?

6 Veruntamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, & conversi sunt, & dixerunt: Sicut cogitavi Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, & secundum adinventiones nostras, fecit nobis?

7 In die vigesima & quarta undecimi mensis Sabbath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiz, filii Addo, prophetam, dicens:

8 Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo: & post eum equi rufi, varii, & albi.

9 Et dixi: Quid sunt isti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sit hæc.

10 Et respondit vir, qui stabat inter myrteta, & dixit: Isti sunt quos misit Dominus ut perambulent terram.

11 Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrteta, & dixerunt: Perambulavimus terram, & ecce omnis terra habetur, & quiescit.

12 Et respondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum usquequo tu non misereris Ierusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est.

13 Et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.

14 Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: † Zelatus sum Ierusalem & Sion zelo magno.

15 Et ira magna ego irascor super gentes opulentas: quia ego iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt in malum.

16 Propterea hæc dicit Dominus: Revertar ad Ierusalem in misericordiis: & domus mea ædificabitur in ea ait Dominus exercituum: & perpendiculum extendetur super Ierusalem.

17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis: & consolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Ierusalem.

18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua.

19 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me, quid sunt hæc? & dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Iudam, & Israël, & Ierusalem.

20 Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros.

21 Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua quæ ventilaverunt Iudam per singulos viros, & nemo eorum levavit caput suum: & venerunt isti deterrere ea, ut deficiant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Iuda ut dispergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir mensuraturus Ierusalem, quæ post captivitatem solusam vehementer replenda est habitatoribus; cui Deus promuro eris; & afflictis Chaldeis ac ceteris qui filios Israel affixerunt, multa gentes una cum Sion læta venient ad serviendum Domino, quas ipse suscipies in populum.

1 Et levavi oculos meos & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus mentorum.

2 Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem, & videam quanta sit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum ejus.

4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem, præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus.

5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circum: & in gloria ero in medio ejus.

6 O, & fugite, de terra aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quatuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.

7 O Sion, fuge quæ habitas apud filiam Babylonis:

8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos tangit pupillam oculi mei:

9 Quia ecce ego levabo manum meam super eos, & erunt præda his, qui serviebant sibi: & cognoscetis quia Dominus exercituum misit me.

10 Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

11 Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui & scies quia Dominus exercituum misit me ad te.

12 Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata: & eliget adhuc Ierusalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini: qui consurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPUT III.

Iesus sacerdos exatus sordidus, induitur mutatoris, qui iudicaturus est domum Domini, si in viis ipsius ambulet: adducet Dominus servum suum Orientem; & de lapide agis super quem septem oculi sunt

1 Et ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini: & satan stabat à dextris ejus ut adversaretur ei.

2 Et dixit Dominus ad satan: Inrepet Dominus in te satan: & increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalem: numquid non iste torris est erutus de igne?

3 Et Iesus erat indutus vestibus sordidis: & stabat ante faciem angeli.

4 Qui respondit, & ait ad eos qui stabant coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoris.

5 Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput ejus. Et posuerunt cidarim mundam super caput ejus, & induerunt eum vestibus: & angelus Domini stabat.

6 Et contestabatur angelus Domini Iesum, dicens:

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodieris: tu quoque iudicabis domum meam, & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

8 Audi Iesu sacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt, ecce enim ego ^{† Lus.} AD-

D V C A M S E R V V M M E V M ^{† 78.} O R I E N T E M

9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu: super lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego cælabo sculpsuram ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem, & subter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario & stanneo, ac septem oculis Domini, & horum interpretatio: quodque templum a Zorobabel fundatum, ab ipso consummabitur.

1 Et reversus est angelus, qui loquebatur in me, & suscitavit me, quasi virum qui suscitatur de somno suo.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernæ ejus super illud: & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus.

3 Et duæ olivæ super illud: una à dextris lampadis, & una in sinistris ejus.

4 Et respondi, & aio ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc domine mi?

5 Et respondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: non, domine mi.

6 Et respondebit, & ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & edu et lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, & manus ejus perficient eam: & scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos.

10 Quis enim despexit dies parvos? & lætabuntur, & videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel, Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram.

11 Et respondi, & dixi ad eum: quid sunt duæ olivæ istæ, ad dexteram candelabris & ad sinistram ejus?

12 Et respondi secundo, & dixi ad eum: Quid sunt duæ spicæ olivarum, quæ sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffuloria ex auro?

13 Et ait ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non domine mi.

14 Et dixit: isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui iudicabuntur: mulier in amphora sedens cum massa plumbi designat impietatem, & duæ mulieres alitæ levant illam in æræ.

1 Et conversus sum, & levavi oculos meos: & vidi, & ecce volumen volans:

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.

3 Et dixit ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: omnis jurans, ex hoc similiter iudicabitur.

4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & consumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

5 Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid est hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ.

8 Et dixit: Hæc est impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os ejus.

9 Et elevavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram & cælum.

10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quo istæ deferunt amphoram?

11 Et dixi ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar: & stabilatur, & ponatur ibi super basem suam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrige vise de medio duorum montium arcorum, quatuor venti sunt, egredientes in terram: de coronis in capite Iesu sacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in folio suo.

1 Et conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium: & montes, montes ærei.

2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga secunda equi nigri.

3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortes.

4 Et respondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc, domine mi?

5 Et respondit angelus, & ait ad me: Isti

sunt quatuor venti cæli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terræ.

6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & varii egressi sunt ad terram Austri.

7 Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quærebant ire & discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.

8 Et vocavit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis.

9 Et factum est verbum Dñi ad me, dicens:

10 Sume à transmigratione, ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaia: & venies tu in die illa, & intrabis domum Iosif, filii Sophoniz, qui venerunt de Babylone.

11 Et sumes aurum & argentum: & facies coronas, & pones in capite Iesu filii Iosedec sacerdotis magni.

12 Et loqueris ad eum dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: **† E C C E V I R O R I E N S N O M E N E I V S:** & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino.

13 Et ipse exstruet templum Domino: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super folio suo: & erit sacerdos super folio suo, & concilium pacis erit inter illos duos.

14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiz, & Idaiz, & Hani, filio Sophoniz, memoriale in templo Domini.

15 Et qui procul sunt venient, & ædificabunt in templo Domini: & scieris quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vo-
cemin Dei vestri.

CAPUT VII.

Ieiunia quibus Iudæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt non placebant Domino, quia in iniquitatibus suis permanebant: proinde hortatur eos ad resipiscendum, nam quia prophetas olim non audierant, dispersit eos Dominus in gentes, terraque desolata facta est propter ipsorum iniquitates.

1 Et factum est in anno quarto Darii Regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu.

2 Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, & Rogommelech, & viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini:

3 Ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid stendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis annis?

4 Et factum est verbum Domini exercituum, ad me dicens:

5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad sacerdotes, dicens: **† Cum jejunaretis,** & plangeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos: numquid jejunium jejunastis mihi?

6 Et cum comedistis, & bibistis, numquid non vobis comedistis, & vobismetipsis bibistis?

7 Numquid non sunt verba, quæ locutus est Dominus

† Luc.
1. 98.

† Isai.
58. 5.

Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur, & esset opulenta, ipsa & urbes in circuitu ejus, & ad Austrum, & in campestribus habitaretur.

8 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum judicate, & misericordiam & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo.

† Exod. 22. 21. 11. & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri suo non cogitet in corde suo.

† Jer. 5. 28. 11. Et noluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures suas aggravaverunt ne audirent.

12 Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum: & facta est indignatio magna à Domino exercituum.

13 Et factum est sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14 Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt: & terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens & revertens: & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

C A P V T V I I I.

Sicut Dominus propter peccata populi sui afflixit eum, & desolatam fecit Ierusalem: sic nunc facit illam plurimum habitari, omniaque dabit prospera, modo ei servant: quibus adjungentur & alie gentes: de fimbria Iudæi à decem viris ethnicis apprehensa.

1 Et factum est verbum Domini exercituum, dicens.

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus sum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, & habitabo in medio Ierusalem: & vocabitur Ierusalem civitas veritatis, & mons Domini exercituum mons sanctificatus.

4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes & anus in plateis Ierusalem: & viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus & puellis, ludentibus in plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis, & de terra Occasus solis.

8 Et adducam eos, & habitabunt in medio Ierusalem: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate & in iustitia.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestræ, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum, in die qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur.

10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat, neque introeunti, neque exeunti erat

pax præ tribulatione: & dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum.

11 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum.

12 Sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, & terra dabit germen suum, & cæli dabunt rorem suum: & possidere faciam reliquias populi hujus universa hæc.

13 Et erit: sicut eratis maledictio in gentibus, domus Iuda, & domus Israël: sic salvabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus vestræ.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cum ad iracundiam provocasset patres vestri me, dicit Dominus.

15 Et non sum misertus: sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam domui Iuda, & Ierusalem: nolite timere.

16 Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: † Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: veritatem, & iudicium pacis judicate in portis vestris. *Eph. 4. 25.*

17 Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus.

18 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

19 Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiā, & in sollemnitate præclaras: veritatem tantum, & pacem diligite.

20 Hæc dicit Dominus exercituum: Viquequo veniant populi, & habitent in civitatibus multis.

21 Et vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & queramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

22 Et venient populi multi, & gentes robustæ, ad querendum Dominum exercituum in Ierusalem, & deprecandam faciem Domini.

23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, & apprehendent fimbriam viri Iudæi, dicentes: Ibi-mus vobiscum: audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

C A P V T I X.

Vaticinatur adversus civitates Syria, & super-bos Philisthor: rex Christus venturus est ad Sion insidens pullo asini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emisit vinctor de lacu in sanguine testamenti sui: omnia dicuntur futura populo Dei prospera, quoniam ipse eum proteget.

1 O N us verbi Dñi in terra Hadrach, & Damasci requies ejus: quia Dñi est oculus hominis, & omnium tribuum Israël.

2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: assumpserunt quippe sibi sapientiam valde.

3 Et ædificavi Tyrus munitionem suam, & coacervavit argentum quasi humum, & aurum ut lutum platearum.

4 Ecce

4 Ecce Dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni devorabitur.

5 Videbit Ascalon, & timebit: & Gaza, & dolebit nimis; & Accaron, quoniam confusa est spes ejus: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.

6 Et sedebit separator in Azoto, & disperdam superbiam Philistinorum:

7 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, & abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux in Iuda, & Accaron quasi Iebusæus.

8 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes & revertentes, & non transibit super eos ultra exactor; quia nunc vidi in oculis meis.

† 1f. 9 † Exulta satis filia Sion, jubila filia
52.11. Ierusalem: ECCE REX TVVS veniet
Matth. tibi, justus, & salvator, ipse pauper, & as-
21. 5. cendens super asinam, & super pullum fi-
lium asinæ.

10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus belli: & loquetur pacem gentibus, & potestas ejus à mari usque ad mare, & à fluminibus usque ad fines terræ.

11 Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti spei: hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.

13 Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Ephraim: & suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia: & ponam te quasi gladium fortium.

14 Et Dominus Deus super eos videbitur: & exhibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet turbine Austri.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & subjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quasi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quasi cornua altaris.

16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus est, quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?

CAPVT X.

Solus Dominus potest petita prestare, qui confortabit Iudæos: & misertus ipsorum congregabit eos de variis locis captivis in terram pristinam, humiliatis ipsorum inimicis.

1 **P**erite à Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives. & pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.

2 Quia simulachra locuta sunt inutile, & divini viderunt mendacium, & somniores locuti sunt frustra: vane consolabantur: idcirco abducti sunt quasi grex: affligentur, quia non est eis pastor.

3 Super pastores iratus est furor meus, & super hircos visitabo: quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda, &

posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.

4 Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.

5 Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur ascensores equorum.

6 Et confortabo domum Iuda, & domum Ioseph salvabo: & convertam eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fuerunt quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.

7 Et erunt quasi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quasi à vino: & filii eorum videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.

8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati.

9 Et seminabo eos in populis, & de longe recordabuntur mei: & vivent cum filiis suis, & revertentur.

10 Et reducam eos de terra Ægypti, & de Assyriis congregabo eos, & ad terram Galaad & Libani adducam eos, & non invenietur eis locus.

11 Et transibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur superbia Assur, & septem Ægypti recedet.

12 Confortabo eos in Domino, & in nomine ejus ambulabunt dicit Dominus.

CAPVT XI.

Iubet Dominus pasci pecora occisionis, quibus non parces, quia pastores eorum non parcebant eis: de duabus virgibus tandem abscissis, & tribus pastoribus uno mense succisis: de appensa mercede triginta argenteorum projectorum ad statuarium: & de alio malo pastore à Domino suscitando.

1 **A**peri Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.

2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: ululate quercus Basan: quoniam succisus est salus munitus.

3 Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis.

4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis.

5 Quæ qui possederunt, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus: & pastores eorum non parcebant eis.

6 Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, in manu regis sui: & concident terram, & non erunt de manu eorum.

7 Et pascam pecus occisionis propter hoc & pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.

8 Et succidi tres pastores in mense uno, & contracta est anima mea in eis: siquidem & anima eorum variavit in me.

9 Et dixi: Non pascam vos: quod morietur, morietur: & quod succiditur, succidatur: & reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui.

10 Et

10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus, & abscidi eam, ut irritum facerem fœdus meum: quod percussi cum omnibus populis.

11 Et in irritum deductum est in die illa, & cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

12 Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, & si non, quiescite. † Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. † *Man. 27. 9.*

13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projecì illos in domum Domini ad statuarium.

14 Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam & Israel.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti.

16 Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissolveret.

17 O pastor, & idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium ejus, & super oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate ficcabitur, & oculus dexter ejus tenebrescens obscurabitur.

C A P V T X I I.

Iuda & Ierusalem à variis regnis affligentur, sed rursum reducti filii Israel in terram suam superiores erunt his qui se afflixerant: effusoque à Domino spiritu gratia super habitatores Ierusalem, aspicient ad eum quem confixerunt: & super eum dolebunt, plangentes, singula familia seorsum.

1 **O** Nus verbi Domini super Israel. Dixit Dominus extendens cælum, & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo:

2 Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapulæ omnibus populis in circuitu: sed & Iuda erit in obsidione contra Ierusalem.

3 Et erit: in die illa ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: & colligentur adversus eam omnia regna terræ.

4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem ejus in amentiam: & super domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam cæcitate.

5 Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercituum Deo eorum.

6 In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis: & sicut facem ignis in fœno: devorabunt ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu: & habitabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ierusalem.

7 Et salvabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio: ut non magnifice gloriatur domus David, & gloria habitantium Ierusalem contra Iudam.

8 In die illa proteget Dominus habitato-

res Ierusalem, & erit qui ostenderit eis in die illa, quasi David, & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum.

9 Et erit in die illa quæram conterere omnes gentes quæ veniunt contra Ierusalem.

10 Et effundam super domum David, & super habitatores Ierusalem, spiritum gratiæ & precum: † & aspicient ad me, quem † *Joan. 19. 57.* confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.

11 In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, † sicut planctus Adadremmon in † *1. Par. 35. 22.* campo Mageddon.

12 Et plangent terra: familie & familie seorsum: familie domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum:

13 Familie domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familie domus Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familie Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum.

14 Omnes familie reliquæ, familie & familie seorsum, & mulieres eorum seorsum.

C A P V T X I I I.

Cum fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola: & pseudoprophetae à sibi charissimis lapidabuntur, quæ sint plaga in medio manuum: percutiendus pastor, & oves dispergenda: dua partes hominum dispergentur in omni terra: & tertia per ignem probabitur.

1 **I**n die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Ierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ.

2 † Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra: & pseudoprophetas, & spiritum immundum auferam de terra. † *Ezech. 30. 13.*

3 Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum: Non vives: quia mendacium locus es in nomine Domini. & configent eum pater ejus & mater ejus, genitores ejus, cum prophetaverit.

4 Et erit: in die illa confundentur prophetæ, unusquisque ex visione sua cum prophetaverit: nec operientur pallio saccino, ut mentiantur.

5 Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

6 Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.

7 Framea susciare super pastorem meum, & super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum: † percutite pastorem, & dispergentur oves: & convertam manum ad parvulos. † *Man. 26. 3. Marc. 14. 27.*

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea dispergentur, & deficient: & tertia pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos sicut uritur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: populus meus es: & ipse dicet Dominus Deus meus.

C A P V T

CAPVT XIV.

Postquam Ierusalem passa fuerit captivitatem, & afflicciones à Gentibus, erit dies nota Domino cum exhibunt aqua viva de Ierusalem: & filii Israel revertentur, habitaturi secure in Ierusalem: percutietque Dominus plaga Gentes quæ pugnauerunt adversus Ierusalem: & harum reliquia ascendent, ut adorent Dominum in Ierusalem, sanctamque erit quod est super frænum equi.

Ecce venient dies Domini, & dividentur spolia tua in medio tui.

2 Et congregabo omnes Gentes ad Ierusalem in prælium, & capietur civitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas: sicut præliatus est in die certaminis.

4 Et stabunt pedes ejus in die illa super Montem olivarum, qui est contra Ierusalem ad orientem: & scindetur Mons olivarum ex media parte sui ad orientem, & ad occidentem, prærupto grandi valde: & separabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

5 Et fugietis ad vallem montium eorum: quoniam conjungeretur vallis montium usque ad proximum: & fugietis† sicut fugistis à facie terræmotus in diebus Ozæ regis Iuda: & veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies, neque nox: & in tempore vespere erit lux.

8 Et erit in die illa: Exhibunt aquæ vivæ de Ierusalem: medium earum ad mare orientale, & medium earum ad mare novissimum: in æstate & in hieme erunt.

9 Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad Austrum Ierusalem: & exaltabitur, & habitabit in loco suo: à porta Benjamin usque ad locum portæ prioris, & usque ad portam angulorum: & à turre Hananeel usque ad torcularia regis.

11 Et habitabunt in ea: & anathema non erit amplius: sed sedebit Ierusalem securo.

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnauerunt adversus Ierusalem: tabescet caro uniuscujusque stantis super pedes suos, & oculi ejus contabescunt in foraminibus suis: & lingua eorum contabescet in ore suo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir manum proximi sui, & conferetur manus ejus super manum proximi sui.

14 Sed & Iudas pugnabit adversus Ierusalem: & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & vestes multæ satis.

15 Et sic erit ruina, equi, & muli, & camelii, & asini, & omnium jumentorum,

quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc.

16 Et omnes qui reliqui fuerint de universis Gentibus, quæ venerunt contra Ierusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Regem, Dominum exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum.

17 Et erit: qui non ascenderit de familiis terræ ad Ierusalem, ut adoret Regem, Dominum exercituum, non erit super eos imber.

18 Quod & si familia Egypti non ascenderit, & non venerit: nec super eos erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non ascenderunt ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

19 Hoc erit peccatum Egypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit quod super frænum equi est, sanctum Domino: & erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari.

21 Et erit omnis lebes in Ierusalem & in Iuda sanctificatus Domino exercituum: & venient omnes immolantes, & sument ex eis, & coquent in eis: & non erit mercator ultra in domo domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPVT I.

Prophetia Malachia ad Israel, quem Dominus arguit ingratitude, quod non agnoscebat se in Iacob, unde descendebat, dilectum, rejecto Esau cum populo suo: ideo conqueritur se ab Israel non honorari neque timeri, quodque sacerdotes despiciant nomen Domini, quorum rejiciat sacrificia, gratiam habens oblationem mundam qua in omni loco ei offertur.

Nus verbi Domini ad Israel in manu Malachia.

2 Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis, In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dixit Dominus, & dilexi Iacob,

3 Esau autem odio habui? & posui montes ejus in solitudinem, & hereditatem ejus in dracones deserti.

4 Quod si dixerit Idumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus quæ destructa sunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Isti ædificabunt, & ego destruam: & vocabuntur termini impietatis, & populus cui iratus est Dominus usque in æternum.

5 Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel.

6 Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ego sum ubi est honor meus, & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, & sacerdotes, qui despiciatis nomen meum, & dixistis: in quo despeximus nomen tuum.

7 Offeritis super altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluitur iste? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est.

8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum, & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum.

10 Quis est in vobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum? & munus non suscipiam de manu vestra.

† Psal. 112. 3. 11 † Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.

12 Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: & quod superponitur, contemptibile est, cum igne qui illud devorat.

13 Et dixistis: Ecce de labore, & exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum, & intulistis de rapinis claudum, & languidum, & intulistis manus: numquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus?

14 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

C A P V T II.

Comminatur Dominus se maledicturum benedictionibus sacerdotum, nisi resipiscant: ipsius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: transgressus est & Iuda educens alienigenas, quapropter non respiciet deinceps Dominus ad sacrificium eorum: de uxore diligenda seu dimittenda: laborare fecerant Dominum in sermonibus suis.

† Levit. 26. 14. 28. 15. 1 ET nunc ad vos mandatum hoc, O sacerdotes.

2 † Si nolueritis audire, & nolueritis ponere super cor ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis: quoniam non posuistis super cor.

3 Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercorem solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.

4 Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5 Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei paver.

6 Lex veritatis fuit in ore ejus: & iniquitas non est inventa in labiis ejus: in pace & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate.

7 Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.

8 Vos autem recessistis de vita, & scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis

pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, & accepistis faciem in lege.

10 Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum?

11 Transgressus est Iuda, & abominatio facta est in Israel, & in Ierusalem: quia contaminavit Iudas sanctificationem Domini, quam dilexit: & habuit filiam dei alieni.

12 Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magistrum & discipulum de tabernaculis Iacob, & offerentem munus Domino exercituum:

13 Et hoc rursum fecistis, operiebatis lacrimis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra.

14 Et dixistis: Quam ob causam? quia Dominus testificatus est inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti: & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui.

15 Nonne unus fecit: & residuum spiritus ejus est? Et quid unus querit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, & uxorem adolescentiæ tuæ noli respicere.

16 Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum ejus: dicit Dominus exercituum: custodite spiritum vestrum, & nolite despiciere.

17 Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certe ubi est Deus iudicii.

C A P V T III.

De praecursore Christi, & hujus adventu, ac futuro iudicio: qui purgatis filios Levi gratum habebit sacrificium Iuda & Ierusalem: comminatur sceleratis gravem ultionem: quos tamen ad se revocat, plurima bona convulsis promittens: conqueritur de iniquitate filiorum Israel, & quod ipsum in decimis suis configant, quodque dicunt Deo non esse cura suos cultores, ejus contrarium tandem experientur.

1 Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominus, quem vos queritis: & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.

2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum:

3 Et sedebit conflans, & emundans argentum & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia.

4 Et placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem, sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui.

5 Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & perjuris.

perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, & pupillos: & oppriment perigrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filii Iacob non estis consumpti.

7 A diebus enim patrum vestrorum, recessistis à legitimis meis, & non custodistis, ^{† Zach. 8. 3.} Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur?

8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.

9 Et in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota.

10 Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuerò vobis cataractas cæli, & effundero vobis benedictionem usque ad abundantiam,

11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ; nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.

12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.

13 Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.

† ^{Isa. 21. 15.} 14 Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui servit Deo: & quod emolumentum quia custodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum?

15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem ædificati sunt facientes impietatem, & tentaverunt Deum & salvi facti sunt.

16 Tunc locuti sunt timentes Dominum, unusquisque cum proximo suo: Et attendit Dominus, & audivit: & scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.

17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, sicut parcat vir filio suo servienti sibi.

18 Et convertemini, & videbitis, quid sit inter justum & impium; & inter servientem Deo, & non servientem ei.

C A P V T I V.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulsa ipsorum radice: orietur sol justitiae Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminisci legis Moysi: Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 **E**cce enim dies veniet succensa quasi caminus: & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, stipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen.

† ^{Luca 21. 78.} 2 Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ: & sanitas in pennis ejus: & egrediemini, & salietis sicut vituli de armento.

3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum.

4 † Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israël, præcepta & judicia. ^{† Exod. 20.}

5 † Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. ^{Deut. 4. 5. 6. † Mal. 17. 10. Marc. 9. 10. Luca. 1. 17.}

6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne forte veniam, & percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMVS
MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percussit, successit tandem in Græcia Antiochus illustris: sub quo scelerati quidam ex filiis Israël profanarunt Ierusalem: Antiochus autem, devicto Ptolemao rege Ægypti, invasit Ierusalem; & ablatis omnibus vasculis templi ac thesauris, fecit eadem magnam, unde ortus est ingens planctus: simile fecit & princeps tributorum ab eo missus, incensa Ierusalem, plurimisque in captivitatem ductis: Antiochus leges idololatriæ Iudaicæ statuit, & ablatis cunctis divini cultus caeremoniis, & ædificato idolo desolationis, venientes misere cruciandans: cujus edicta plurimi impii secuti sunt, pia vero respuerunt, mortem potius subire parati.

1 **E**T factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum & Medorum:

2 Constituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ:

3 Et pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis Gentium: & filuit terra in conspectu ejus.

4 Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus:

5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti sunt illi in tributum.

6 Et post hæc decidit in lectum & cognovit quia moreretur.

7 Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute: & divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret.

8 Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus est.

9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum: unusquisque in loco suo:

10 Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, & filii eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terras.

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Israël filii iniqui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala.

13 Et bonus visus est sermo in oculis eorum.

14 Et destinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem ut facerent iustitiam Gentium.

15 Et ædificaverunt gymnasium in Ierosolymis secundum leges Nationum:

16 Et fecerunt sibi præputia, recesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt Nationibus, & venumdati sunt ut facerent malum.

17 Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret super duo regna.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephanis, & equitibus, & copiosa navium multitudine:

19 Et constituit bellum adversus Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.

20 Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti: & accepit spolia Terræ Ægypti.

21 Et convertit Antiochus, postquam percussit Ægyptum in centesimo & quadagesimo tertio anno: & ascendit ad Israel,

22 Et ascendit Ierosolymam in multitudine gravi.

23 Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & moriariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia.

24 Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia & accepit thesauros occultos, quos invenit: & sublatis omnibus abiit in terram suam.

25 Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia magna.

26 Et factus est planctus magnus in Israël, & in omni loco eorum.

27 Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines, & juvenes infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est.

28 Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, lugebant:

29 Et commota est terra super habitantes in ea, & universa domus Iacob induit confusionem.

30 Et post duos annos dierum, misit Rex principem tributorum in civitates Iuda, & venit Ierusalem cum turba magna.

31 Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.

32 Et irruit super civitatem repente, & percussit eam plaga magna & perdidit populum multum ex Israël.

33 Et accepit spolia civitatis: & succendit eam igni, & destruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu:

34 Et captivas duxerunt mulieres: & natos, & pecora possederunt.

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem:

36 Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea, & posuerunt arma, & escas, & congregaverunt spolia Ierusalem:

37 Et reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in diabolum malum in Israël:

39 Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, & contaminaverunt sanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum, & facta est externa semini suo, & nati ejus reliquerunt eam.

41 Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo, & dies festi ejus conversi sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.

42 Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus: & sublimitas ejus conversa est in luctum.

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus unus: & relinqueret unusquisque legem suam.

44 Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt sabbatum.

46 Et misit Rex libros per manus nuntiorum in Ierusalem, & in omnes civitates Iuda: ut sequerentur leges gentium terræ,

47 Et prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei.

48 Et prohiberent celebrari sabbatum, & dies solemnes.

49 Et iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israël.

50 Et iussit ædificari aras, & templa: & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios suos incircumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviscerentur legem, & immutarent omnes justificationes Dei.

52 Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.

54 Et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare.

55 Et congregati sunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala super terram:

56 Et effugaverunt populum Israël in abditis, & in absconditis fugitivorum locis.

57 Die quintadecima mensis Cassi, quinto, & quadagesimo & centesimo anno ædificavit Rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per universas civitates Iuda in circuitu ædificaverunt aras.

58 Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura: & sacrificabant:

59 Et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicumque observabat legem Domini, secundum edictum Regis trucidabant eum.

61 In virtute sua faciebant hæc populo Israël:

† Tob.
2. 6.
Amos
8. 10.

Israel, qui inveniebatur in omni mense & mense in civitatibus.

52 Et quinta & vigesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare,

53 Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum regis Antiochi,

54 Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

55 Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis:

56 Et noluerunt infringere legem Dei sanctam, & trucidati sunt:

57 Et facta est ira magna super populum valde.

CAPVT II.

Mathathias cum filiis luges Afflictionem civitatis, & sanctorum profanationem; ostensisque signis mæstitia respondet his qui à rege missi erant, nec se nec cognationem suam impio decreto obtemperaturos: occisique idololatrya Iudæo & regis ministro, fugit cum filiis in montes: & plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nollens sabbato inimicis resistere: Mathathias collecto priorum exercitu, revocat Dei cultum, destructa idololatrya, castrisque Antiochi presidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo semper tueantur legem Domini, dant Simonem filium suum in consiliarium, & Iudam in militia principem.

1 IN diebus illis surrexit Mathathias filius Ioannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Ioarib ab Ierusalem, & consedit in monte Modin:

2 Et habebat filios quinque, Ioannem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thasi:

4 Et Iudam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Ionathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Iudæ, & in Ierusalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic, cum datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo ignobilis.

9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus.

11 Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.

12 Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea Gentes.

13 Quo ergo nobis adhuc vivere?

14 Et scidit vestimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se ciliciis, & plauerunt valde.

15 Et venerunt illuc qui missi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & ascendere thura, & à lege Dei discedere.

16 Et multi de populo Israel consentientes à cesserunt ad eos: sed Mathathias, & filii ejus constanter steterunt.

17 Et respondentes qui missi erant ab Antiocho dixerunt Mathathias: Princeps & clarissimus & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus.

18 Ergo accede prior, & fac iussum regis, sicut fecerunt omnes Gentes & viri Iudæ, & qui remanserunt in Ierusalem: & eris tu, & filii tui, inter amicos regis, & amplificatus auro & argento, & muneribus multis.

19 Et respondit Mathathias, & dixit magna voce: Et si omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis ejus:

20 Ego, & filii mei, & fratres mei, obediemus legi patrum nostrorum.

21 Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem & iustitias Dei:

22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via.

23 Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Iudæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum iussum regis:

24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum iudicium legis, & insatiabilis trucidavit eum super aram;

25 Sed & virum, quem rex Antiochus miserat, qui cogebar immolare, occidit in ipso tempore, & aram destruxit.

26 Et zelatus est legem, † sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. † Num. 25. 13.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me.

28 Et fugit ipse, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29 Tunc descenderunt multi quærentes iudicium, & iustitiam, in desertum:

30 Et sederunt ibi ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt super eos mala.

31 Et renuntiatum est vitis regis, & exercitui, qui erat in Ierusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deserto, & abiissent post illos multi.

32 Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt adversus eos prælium in die sabbatorum,

33 Et dixerunt ad eos: Resistitis & nunc adhuc? exite, & facite secundum verbum regis Antiochi, & vivetis.

34 Et dixerunt: Non exhibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.

35 Et concitaverunt adversus eos prælium:

36 Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta.

37 Dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos celum, & terra, quod iniuste perditis nos.

38 Et intulerunt illis bellum sabbatis : & mortui sunt ipsi , & uxores eorum , & filii eorum , & pecora eorum , usque ad mille animas hominum.

39 Et cognovit Mathathias , & amici ejus , & luctum habuerunt super eos valde.

40 Et dixit vir proximo suo : Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt , & non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris , & justificationibus nostris : nunc citius disperdent nos à terra.

41 Et cogitaverunt in die illa , dicentes : Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello de sabbatorum , pugnemus adversus eum : & non moriemur omnes , sicut mortui sunt fratres nostri in oculis.

42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidzorū fortis viribus ex Israel , omnis voluntarius in lege :

43 Et omnes , qui fugiebant à malis , additi sunt ad eos , & facti sunt illis ad firmamentum.

44 Et collegerunt exercitum , & percusserunt peccatores in ira sua , & viros iniquos in indignatione sua : & ceteri fugerunt ad nationes , ut evaderent.

45 Et circumvit Mathathias , & amici ejus , & destruxerunt aras.

46 Et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel : & in fortitudine.

47 Et persecuti sunt filios superbix , & prosperatum est opus in manibus eorum :

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium , & de manibus regum : & non dederunt cornu peccatori.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathix moriendi , & dixit filiis suis : Nunc confortata est superbia , & castigatio , & tempus eversionis , & ira indignationis.

50 Nunc ergo , o filii , æmulatores estote legis , & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum ,

51 Et mementote operum patrum , quæ fecerunt in generationibus suis : & accipietis gloriam magnam , & nomen æternum.

† Gen. 21. 2. 52 † Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis , & reputatum est ei ad justitiam ?

† Gen. 41. 40. 53 † Ioseph in tempore angustix suæ custodivit mandatum , & factus est dominus Ægypti.

† Num. 25. 13. 54 † Phinees pater noster , zelando zelum Dei , accepit testamentum sacerdotii æterni. Eccli. 45. 28. 55 † Iesus dum implevit verbum , factus est dux in Israel.

† Ios. 1. 2. 56 † Caleb , dum testificatur in Ecclesia , accepit hæreditatem.

† Num. 24. 6. 57 † David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula.

† Ios. 14. 14. 58 † Elias , dum zelat zelum legis , receptus est in cælum ,

† 2 Reg. 2. 4. 59 † Ananias & Azarias & Misael credentes , liberati sunt de flamma.

† 4 Reg. 2. 11. 60 † Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum.

† Dan. 3. 50. 61 Et ita cogitate per generationem & generationem : quia omnes qui sperant in eum , non infirmantur.

62 Et à verbis viri peccatoris ne timueri-

tis : quia gloria ejus , stercus & vermis est. 63 Hodie extollitur , & cras non invenietur : quia conversus est in terram suam , & cogitatio ejus periiit.

64 Vos ergo filii confortamini , & viriliter agite in lege : quia in ipsa gloriosi eritis.

65 Et ecce Simon frater vester , scio quod vir consilii est : ipsum audite semper , & ipse erit vobis pater :

66 Et Iudas Machabæus fortis viribus à juventute sua , sit vobis princeps militix , & ipse aget bellum populi.

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis : & vindicate vindictam populi vestri.

68 Retribuite retributionem Gentibus , & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos , & appositus est ad patres suos ,

70 Et defunctus est anno centesimo & quadragesimo sexto : & sepultus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin , & planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

C A P V T I I I.

Iudas Machabæus dux eximius predicatur , qui perambulans civitates Iuda , trucidabat omnes impios : & occiso duce Appollonio , ejusque exercitu disperso , vicis cum paucis potentissimum Syria exercitum una cum duce Serone : iratus autem ob hoc rex Antiochus , profectus in Persidem constituit Lysiam viceregem , dato belli in Iudæos apparatu , qui misit contra terram Iuda Gorgium cum exercitu : Iudas autem & sui ad bellum se parant , maxime operibus pœnitentia & oratione ad Deum.

1 ET surrexit Iudas , qui vocabatur Machabæus , filius ejus pro eo :

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus , & universi qui se conjunxerant patri ejus , & præliabantur prælium Israel cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo suo , & induit se lorica sicut gigas , & succinxit se arma bellica sua in præliis , & protegebat castra gladio suo.

4 Similis factus est leoni in operibus suis , & sicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et persecutus est iniquos persequens eos : & qui conturbabant populum suum , eos succendit flammis.

6 Et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus , & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt : & directa est salus in manu ejus.

7 Et exacerbat reges multos , & lætificabat Iacob in operibus suis , & in sæculum memoria ejus in benedictione.

8 Et perambulavit civitates Iuda , & perdidit impios ex eis , & avertit iram ab Israel.

9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ , & congregavit pereuntes.

10 Et congregavit Appollonius Gentes , & à Samaria virtutem multam & magnam , ad bellandum contra Israel.

11 Et cognovit Iudas , & exiit obviam illi , & percussit , & occidit illum : & ceciderunt vulnerati multi , & reliqui fugerunt.

12 Et accepit spolia eorum : & gladium Appollonii abstulit Iudas , & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ , quod congregavit Iudas congregationem

gationem fidelium & ecclesiam secum ;

14. Et ait : Faciam mihi nomen , & glorificabor in regno , & debellabo Iudam , & eos qui cum ipso sunt , qui spernebant verbum regis.

15. Et præparavit se : & ascenderunt cum eo castra impiorum , fortes auxilarii , ut facerent vindictam in filios Israël.

16. Et appropinquaverunt usque ad Bethoron : & exivit Iudas obviam illi cum paucis.

17. Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam , dixerunt Iudæ : Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam , & tam fortem , & nos fatigati sumus jejuniis hodie ?

18. Et ait Iudas : Facile est concludi multos in manus paucorum : & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis , & in paucis :

19. Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli , sed de cælo fortitudo est.

20. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaciæ & superbia , ut disperdant nos , & uxores nostras , & filios nostros , & ut spolient nos :

21. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris , & legibus nostris :

22. Et ipse Dominus conerit eos ante faciem nostram , vos autem ne timueritis eos.

23. Ut cessavit autem loqui , insiluit in eos subito : & contritus est Seron & exercitus ejus in conspectu ipsius :

24. Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum , & ceciderunt ex eis octingenti viri , reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim.

25. Et cecidit timor Iudæ , ac fratrum ejus , & formido super omnes gentes in circuitu eorum.

26. Et pervenit ad regem nomen ejus , & de præliis Iudæ narrabant omnes gentes.

27. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos , iratus est animo : & misit , & congregavit exercitum universi regni sui , castra fortia valde :

28. Et aperuit ærarium suum , & dedit stipendia exercitui in annum : & mandavit illis ut essent parati ad omnia.

29. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis , & tributa regionis modica propter dissolutionem , & plagam , quam fecit in terra , ut tolleretur legitima , quæ erant à primis diebus.

30. Et timuit ne non haberet ut semel & bis , in sumptus & donaria , quæ dederat ante larga manu : & abundaverat super reges qui ante eum fuerant ,

31. Et consternatus erat animo valde , & cogitavit ire in Persidem , & accipere tributa regionum & congregare argentum multum.

32. Et reliquit Lyfiam hominem nobilem de genere regali , super negotia regia , à flumine Euphrate usque ad flumen Egypti :

33. Et ut nutrebat Antiochum filium suum , donec rediret.

34. Et tradidit ei medium exercitum , & elephantos : & mandavit ei de omnibus

quæ volebat , & de inhabitantibus Iudæam & Ierusalem :

35. Et ut mitteret ad eos exercitum , ad conterendam & extirpandam virtutem Israël , & reliquias Ierusalem , & auferendam memoriam eorum de loco :

36. Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum , & sorte distribueret terra eorum.

37. Et rex assumpsit partem exercitus residui , & exivit ab Antiochia civitate regni sui , anno centesimo & quadragesimo septimo , & transfretavit Euphratem flumen & parambulabat superiores regiones.

38. Et elegit Lyfias Prolemæum filium Dorymini , & Nicanorem , & Gorgiam , viros potentes ex amicis regis :

39. Et misit cum eis quadraginta millia virorum , & septem millia equitum , ut venirent in terram Iuda , & disperderent eam secundum verbum regis.

40. Et processerunt cum universa virtute sua , & venerunt , & applicuerunt Emmaum in terra campestri ,

41. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum : & acceperunt argentum & aurum multum valde , & pueros : & venerunt in castra , ut acciperent filios Israël in servos ; & additi sunt ad eos exercitus Syriæ , & terræ alienigenarum.

42. Et vidit Iudas , & fratres ejus , quia multiplicata sunt mala , & exercitus applicabant ad fines eorum : & cognoverunt verba regis , quæ mandavit populo facere in interitum & consummationem :

43. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum : Erigamus defectionem populi nostri , & pugnemus pro populo nostro , & sanctis nostris.

44. Et congregatus est conventus ut essent parati in prælium : & ut orarent , & peterent misericordiam & miserationes.

45. Et Ierusalem non habitabatur , sed erat sicut desertum : non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus : & sanctum conculcabatur : & filii alienigenarum erant in arce , ibi erat habitatio gentium : & ablata est voluptas à Jacob , & defecit ibi tibia & cithara.

46. Et congregati sunt , & venerunt in Maspha contra Ierusalem : quia locus orationis erat in Maspha ante in Israël.

47. Et jejunaverunt illa die , & induerunt se ciliciis , & cinerem imposuerunt capiti suo , & disciderunt vestimenta sua :

48. Et expandebant libros legis , de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum :

49. Et attulerunt ornamenta sacerdotalia , & primitias , & decimas : & suscitaverunt Nazaëos , qui impleverant dies :

50. Et clamaverunt voce magna in cælum , dicentes : Quid faciemus istis , & quo eos ducemus ?

51. Et sancta tua conculcata sunt , & contaminata sunt , & sacerdotes tui facti sunt in luctum , & in humilitatem.

52. Et ecce nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant : tu scis quæ cogitant in nos.

53 Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna,

55 Et post hæc constituit Iudas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

† Deut. 30. 5. 6. 7. 8. 56 † Et dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem.

57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad austrum Emmaum.

58 Et ait Iudas: Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversus nationes has, quæ convenerunt adversus nos, disperdere nos & sancta nostra:

59 Quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ, & sanctorum.

60 Sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat.

C A P V T I V.

Gorgias quærit Iudam: at hic suos hortatus fudit hostes, rursumque Gorgia exercitu fuso colligit spolia; & iterum fuis ad Deum precibus, devincit Lysia exercitum, ac postmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, sacrificiisque oblatæ, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; statuto etiam huius dedicationis annuo festo ad dies octo.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte,

2 Ut applicarent ad castra Iudæorum, & percuterent eos subito: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et audivit Iudas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris.

5 Et venit Gorgias in castra Iudæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Eugiunt hi à nobis.

6 Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum tantum; qui tegumenta & gladios non habebant:

7 Et viderunt castra gentium valida, & loricatorum & equestrum in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Iudas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formideris.

† Exod. 14. 9. 9 † Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo.

10 Et nunc clamemus in cælum, & miseretur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie:

11 Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israël.

12 Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso.

13 Et exierunt de castris in prælium, & verba ceciderunt hi qui erant cum Iuda.

14 Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum.

15 Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

16 Et reversus est Iudas, & exercitus ejus, sequens eum.

17 Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est.

18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, & sumetis postea spolia securi.

19 Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, & succenderunt castra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum est.

21 Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul & Iudam, & exercitum in campo paratum ad prælium.

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum.

23 Et Iudas reversus est ad spolia castrorum: & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et conversi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus.

25 Et facta est salus magna in Israël in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nuntiaverunt Lysia universa quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit, & alia contigerunt in Israël, & qualia mandavit rex.

28 Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos:

29 Et venerunt in Iudæam, & castra posuerunt in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum decem millibus viris.

30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es salvator Israël, † qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David † & tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathæ filii Saul, & armigeri ejus.

31 Conclude exercitum istum in manu populi tui Israël, & confundantur in exercitu suo & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione sua.

33 Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiserunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lysia quinque millia virorum.

35 Videns autem Lysias fugam suorum, & Iudæorum audaciam, & quod parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochia.

† I. Regum 17. 50. † I. Regum 14. 13.

ebiam, & elegit milites: ut multiplicati ruitus venirent in Iudæam.

36 Dixit autem Iudas, & fratres ejus: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renovare.

37 Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion,

38 Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in attritis virgulta nara sicut in saltu vel in montibus, & pastophoria diruta.

39 Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum.

40 Et ceciderunt in faciem super terram: & exclamaverunt tubis signorum, & clamaverunt in cælum.

41 Tunc ordinavit Iudas viros, ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta.

42 Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud: ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes, & demoliri sunt illud.

46 Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & responderet de eis.

47 Et acceperunt lapides integros secundum legem; & edificaverunt altare novum, secundum illud quod fuit prius.

48 Et edificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem, & atria sanctificaverunt.

49 Effecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum.

50 Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia quæ fecerant.

52 Et ante matutinum surrexerunt quinta & vigesima die mensis noni (hic est mensis Cassieu) centesimi quadragesimi octavi anni:

53 Et obtulerunt sacrificium secundum legem, super altare holocaustorum novum quod fecerunt.

54 Secundum tempus & secundum diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui prosperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis januas.

58 Et facta est lætitia in populo magna valde, & aversum est opprobrium gentium.

59 Et statuit Iudas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta & vigesima die mensis Cassieu, cum lætitia & gaudio.

60 Et edificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent gentes, & conculcarent eum, sicut antea fecerunt.

61 Et collocavi illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percussit Iudas plurimas Gentes finitimas: obfessosque Galaaditas & Galilaos ipse una cum fratre Simone liberat: & devicto semel atque iterum Timotheo, captaque civitate Ephron, quæ transitum ipsi præbere noluerat, & omni masculo ipsius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad sacrificandum Domino: interea qui reliqui fuerant duces in Ierusalem, dum contra Iudæ præceptum pugnant adversus Gentes, caduntur: Iudas vero percussit Chebron & Azotum, subversis ipsarum simulachris.

1 Et factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædificatum est altare & sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde.

2 Et cogitabant tollere genus Iacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & persequi.

3 Et debellabat Iudas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circumfedeabant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei in via.

5 Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

6 Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:

7 Et commisit cum eis prælia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos:

8 Et cœpit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus est in Iudæam.

9 Et congregatæ sunt gentes quæ sunt in Galaad, adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miserunt litteras ad Iudam & fratres ejus, dicentes: Congregatæ sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus est dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & peremerunt illic fere mille viros.

14 Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa consensu

unicis, nuntiantes secundum verba hæc :
 15 Dicentes convenisse & adversum se à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

16 Vt audivit autem Iudas, & populus, sermones istos, convenit Ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixitque Iudas Simoni fratri suo : Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa : ego autem & frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim.

18 Et reliquit Iosephum filium Zachariæ & Azariam, duces populi, cum residuo exercitu in Iudæa ad custodiam :

19 Et præcepit illis, dicentes : Præstote populo huic : & nolite bellum committere adversum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam : Iudæ autem octo millia in Galaaditim.

21 Et abiit Simon in Galilæam, & commisit prælia multa cum gentibus : & contritæ sunt gentes à facie ejus, & persecutus est eos usque ad portam.

22 Ptolemaidis : & ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, & accepit spolia eorum.

23 Et assumpsit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Iudæam cum lætitia magna.

24 Et Iudas Machabæus & Ionathas frater ejus transierunt Iordanem, & abierunt viam trium dierum per desertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacifice, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26 Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Maget, & Carnaim : hæc omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admove exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Iudas, & exercitus ejus, viam in desertum Bosor repente, & occupavit civitatem : & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni.

29 Et surrexerunt inde nocte, & ibant usque ad munitionem.

30 Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos ecce populus multus, cujus non erat numerus portantes scapas & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31 Et vidit Iudas quia coepit bellum, & clamor belli ascendit ad cælum sicut tuba, & clamor magnus de civitate :

32 Et dixit exercitui suo : Pugnate hodie pro fratribus, vestris.

33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt tubis & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt castra Timothei quia

Machabæus est, & refugerunt à facie ejus : & percusserunt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35 Et divertit Iudas in Maspha, & expugnavit, & coepit eam : & occidit omnem masculum ejus, & sumpsit spolia ejus, & succendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra posuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et misit Iudas specularem exercitum : & renuntiaverunt ei, dicentes : Quia conveniunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis :

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Iudas obviam illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus sui : Cum appropinquaverit Iudas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ : si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum : quia potens poterit adversum nos.

41 Si vero timuerit transire, & posuerit castra extra flumen, transferremus ad eos, & poterimus adversus illum.

42 Vt autem appropinquavit Iudas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & mandavit eis, dicens : Neminem hominum reliqueritis : sed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus post eum : & contritæ sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt arma sua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit igni, cum omnibus qui erant in ipso : & oppressa est Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Iudæ.

45 Et congregavit Iudas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valde, ut venirent in terram Iudæ.

46 Et venerunt usque Ephron : & hæc civitas magna in ingressu posita, munita valde, & non erat declinare ab ea dextra vel sinistra, sed per mediam iter erat.

47 Et incluserunt se qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidibus : & misit ad eos Iudas verbis pacificis,

48 Dicens : Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram : & nemo vobis nocebit : tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Iudas prædicare in castris, ut applicarent unusquisque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt se viri virtutis, & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita est civitas in manu ejus :

51 Et peremerunt omnem masculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit spolia ejus, & transivit per totam civitatem super interfectos.

51 Et transgressi sunt Iordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.

52 Et erat Iudas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram.

53 Et ascenderunt in montem Sion cum letitia & gaudio, & obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset: donec reverterentur in pace.

54 Et in diebus, quibus erat Iudas & Ionathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

55 Audivit Iosephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res bene gestas, & prælia quæ facta sunt,

56 Et dixit: Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt.

57 Et præcepit his qui erant in exercitu suo, & abierunt Iamniam.

58 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

59 Et fugati sunt Iosephus & Azarias usque in fines Iudæ: & ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, & facta est fuga magna in populo:

60 Quia non audierunt Iudam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos.

61 Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.

62 Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

63 Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.

64 Et exivit Iudas, & fratres ejus, & expugnabant filios Esau, in terra quæ ad austrum est, & percussit Chebron & filias ejus: & muros ejus & turres succendit igni in circuitu.

65 Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

66 In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium.

67 Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum: & diruit aras eorum & sculptilia deorum ipsorum succendit igni, & coepit spolia civitatum, & reversus est in terram Iuda.

C A P V T V I.

Antiochus repulsus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortuniis quæ sui in Iudæa passi erant, incidit præ tristitia in mortis languorem, confitens hoc sibi contigisse ob impietatem quam in Iudeos exercuerat: quo ibi mortuo, & Iuda arcem Ierusalem obsidente, successit ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregavit adversus Iudam potentissimo exercitu non potuit eum vincere: & Eleazar, occiso ingenti elephante, ab eo oppressus interiit: Rex autem oppugnans Ierusalem revocatur a Lyfia; sed post juratam pacem non servat jurjurandum.

1 Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento & auro,

2 Templumque in ea locuples valde: & illic velamina aurea, & lorice, & scura, quæ reliquit Alexander Philippi rex Ma-

cedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate:

4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Iuda:

6 Et quia abiit Lyfias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Iudeorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:

7 Et quia diruerunt abominationem, quam edificaverat super altare, quod erat in Ierusalem, & sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed & Bethsuram civitatem suam.

8 Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valde: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratu est se mori.

10 Et vocavit omnes amicos suos & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corruui corde præ sollicitudine:

11 Et dixi in corde meo: in quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea.

12 Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem, unde abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudæam sine causa.

13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista: & ecce pereo tristitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit eum super universum regnum suum:

15 Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutrire eum, & regnaret.

16 Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadagesimo nono.

17 Et cognovit Lyfias quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi qui erant in arce, concluderant Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum gentium.

19 Et cognovit Iudas disperdere eos: & convocavit universum populum: ut obsiderent eos.

20 Et convenerunt simul, & obsederunt eos, anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machinas.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, & adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel,

22 Et abierunt ad regem, & dixerunt: quousque non facis iudicium, & vindicas fratres nostros?

23 Nos decrevimus servire patri tuo, &

ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis ejus:

24 Et filii populi nostri propter hoc alienabant se à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur.

25 Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed & in omnes fines nostros.

26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eam, & munitionem Bethsuram munierunt:

27 Et nisi præveneris eos velocius, majora quam hæc facient, & non poteris obtinere eos.

28 Et iratus est rex, ut hæc audivisset, & convocavit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos qui super equites erant.

29 Sed & de regnis aliis, & de insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitii.

30 Erat numerus exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephantum trigintaduo, docti ad prælium.

31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas; & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.

32 Et recessit Iudas ab arce, & movit castra ad Bethzacharam contra castra regis.

33 Et surrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam; & comparaverunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:

34 Et elephantis ostenderunt sanguinem uræ & mori, ad acuendos eos in prælium:

35 Et diviserunt bestias per legiones; & affiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æræ in capitibus eorum; & quingenti equites ordinati unicuique bestię electi erant.

36 Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant ab ea.

37 Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis trigintaduo, qui pugnabant desuper, & Iudas magister bestię.

38 Et residuum equitarum hinc & inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere constipatos in legionibus ejus.

39 Et ut resplendit sol in clypeos aureos, & æreos, resplenduerunt montes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis.

40 Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, & alia per loca humilia: & ibant caute & ordinate.

41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & incessu turbæ, & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde, & fortis.

42 Et appropiavit Iudas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.

43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricis aiam loricis regis: & erat eminens super ceteras bestias, & visum est ei quod in ea esset rex.

44 Et dedit se ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum.

45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris & à sinistris, & cadebant ab eo huc a que illuc.

46 Et ivit sub pedes elephantis, & supposit se ei, & occidit eum: & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.

47 Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt se ab eis.

48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem, & applicuerunt castra regis ad Iudæam & montem Sion.

49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabata erant terræ.

50 Et comprehendit rex Bethsuram: & constituit illic custodiam servare eam.

51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos: & statuit illic balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & spicula, & scorpios ad mittendas sagittas, & fundibula.

52 Fecerunt autem & ipsi machinas adversus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

53 Escæ autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset: & qui remanserant in Iudæa de gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ fuerant.

54 Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque in locum suum.

55 Et audivit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viveret, ut nutrebat Antiochum filium suum, & regnaret,

56 Reversus esset à Perside, & Media, & exercitus qui abierat cum ipso, & quia quærebat suscipere regni negocia:

57 Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Desimus quotidie, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.

58 Nunc itaque demus dextras hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum:

59 Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius, propter legitima enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc.

60 Et placuit sermo in conspectu regis & principum: & misit ad eos pacem facere, & receperunt illam.

61 Et juravit illis rex, & principes: & exierunt de munitione.

62 Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citius juramentum, quod juravit: & mandavit destruere murum in gyro.

63 Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem.

C A P V T VII.

Demetrius Seleuci filius, accipit Antiochum & Lysiam, obtinet regnum patrum suorum: qui, accusatus apud se Iuda Machabæum, misit Lucem Bacchidem

accusatore Alcimum constitutum sacerdotem ad affligendum filios Israël: sed cum non possent adversus Iudam prevalere, missus est à rege Nicanor, qui, ut priores, cum dolo nequirit, vi Iudam aggressus, semel atque iterum ab eo devictus est, & promissis ad Deum precibus, cum toto suo exercitu occisus, amputato ipsius capite ac dextera, qui irrisit Iudæorum sacrificiis superbe contra locum sanctum exsulatus: cujus victoria dies annuus apud Iudæos celebris instituitur.

A Nno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.

2 Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum & Lyfiam, ut adducerent eos ad eum.

3 Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum.

4 Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui.

5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israël, & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos.

6 Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Iudas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & non dispersit de terra nostra.

7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis, & puniat omnes amicos ejus, & adiutores eorum.

8 Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum,

9 Ut videret exterminium, quod fecit Iudas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Israël.

10 Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Iuda: & miserunt nuntios, & locuti sunt ad Iudam, & ad fratres ejus, verbis pacificis in dolo.

11 Et non intenderunt sermonibus eorum viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.

12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio scribarum requirere quæ justa sunt:

13 Et primi Assidæi qui erant in filiis Israël, & exquirebant ab eis pacem.

14 Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos.

15 Et locutus est cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.

16 Et crediderunt ei, & comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in una die, secundum verbum quod scriptum est:

† Psal. 78. v. 3. **C**arnes sanctorum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.

18 Et incubuit timor & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas & iudicium in eis: transgressi sunt enim constitutum, & iusjurandum quod iuraverunt.

19 Et movit Bacchides castra ab Ierusalem, & applicuit in Bethzecha: & misit, &

comprehendit multos ex eis qui à se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.

20 Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem:

21 Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui.

22 Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt terram Iuda, & fecerunt plagam magnam in Israël.

23 Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israël, multo plus quam gentes.

24 Et exiit in omnes fines Iudææ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores & cessaverunt ultra exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus quod prævaluit Iudas, & qui cum eo erant: & cognovit quia non potest sustinere eos, & regressus est ad regem, & accusavit eos multis criminibus.

26 † Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus: qui erat inimicitias exercens contra Israël: & mandavit ei evertere populum.

† 2. Mach. 15. r.

27 Et venit Nicanor in Ierusalem cum exercitu magno, & misit ad Iudam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo.

28 Dicens: Non sit pugna inter me & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.

29 Et venit ad Iudam, & salutaverunt se invicem pacifice: & hostes parati erant rapere Iudam.

30 Et innotuit sermo Iudæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & contritus est ab eo, & amplius noluit videre faciem ejus.

31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum est consilium ejus: & exivit obviam Iudæ in pugnam juxta Capharsalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33 Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocaustomata, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irridens sprexit eos, & polluit: & locutus est superbe

35 Et juravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Iudas, & exercitus ejus in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna.

36 Et intraverunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi: & stentes dixerunt:

37 Tu Domine elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo.

38 Fac vindictam in homine isto, & exercitus ejus, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Ierusalem, & castra

h

castra applicuit ad Bethoron, & occurrit illi exercitus Syriæ.

40 Et Judas applicuit in Adarfa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:

† 4. *Regum* 19.35. *Tob.* 1. 21. *Ecl.* 48.24. *Isaia* 37.36. *2. Mac.* 8.19. 41. Qui missi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit Angelus, & percussit ex eis centum octogintaquinque millia:

42 Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie: & scia t ceteri quia male locutus est super sancta tua: & iudica illum secundum malitiam illius.

43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecima die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in prælio.

44 Ut autem vidit exercitus ejus quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma sua, & fugerunt.

45 Et persecuti sunt eos viam unius diei, ab Adazer usquequò veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post eos cum significationibus:

46 Et exierunt de omnibus castellis Iudææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est relictus ex eis nec unus.

47 Et acceperunt spolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat superbe, & attulerunt & suspenderunt contra Ierusalem.

48 Et lætatus est populus valde, & egerunt diem illam in læritia magna.

49 Et constituit agi omnibus annis diem istam, tertiadecima die mensis Adar.

50 Et siluit terra Iuda dies paucos.

C A P V T V I I I.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama ac virtute qua hic recitantur, missis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipsorum præsidio Iudæi à Græcorum iugo liberentur: Romani autem Iudæam remittunt isti fœderis rescriptum in tabulis æreis sculptum, quod hic refertur.

ET audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescant ad omnia quæ postulantur ab eis: & quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, & quia sunt potentes viribus.

1 Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tributum:

2 Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & quod in potestatem redegerunt metallata argenti & auri, quæ illic sunt, & possederunt omnem locum consilio suo, & patientia.

3 Locaque quæ longè erant valde ab eis, & Reges qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percusserunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis.

4 Et Philippum & Persen Ceteorum regem, & ceteros qui adversum eos arma tulerunt, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:

5 Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui

eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valde, contritum ab eis.

6 Et quia ceperunt eum vivum: & statuerunt ei ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, & daret obsides, & constitutum,

7 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum: & accepit eas ab eis, dederunt Eumeni regi.

8 Et quia qui erant apud Heliadam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit sermo his,

9 Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem:

10 Et residua regna, & insulas quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in potestatem redegerunt.

11 Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè: quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos.

12 Quibus verò vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant: & exaltati sunt valde:

13 Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

14 Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt gerant:

15 Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque zelus inter eos.

16 Et elegit Judas Eupolemum, filium Ioannis, filii Iacob, & Iasonem, filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amicitiam, & societatem:

17 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum quæ viderunt quod in servitutem premerent regnum Israël.

18 Et abierunt Romam viam multam valde, & introierunt curiam, & dixerunt:

19 Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Iudæorum miserunt nos ad vos statueret vobiscum societatem & pacem, & conscribere nos socios & amicos vestros.

20 Et placuit sermo in conspectu eorum. 21 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Ierusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis & societatis.

22 BENE SIT ROMANIS, & genti Iudæorum, in mari & in terra in æternum: gladiusque & hostis procul sit ab eis.

23 Quod si insiterit bellum Romanis prius, aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum:

24 Auxilium feret gens Iudæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

25 Et præliantibus non dabunt, neque sub-

ministra

ministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem & si genti Iudæorum prius acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:

28 Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum absque dolo.

29 Secundum hæc verba constituerunt Romani populo Iudæorum.

30 Quod si post hæc verba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: & quæcumque addiderint, vel dempserint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros, & socios Iudæos?

32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari terraque.

C A P V T IX.

Bacchide & Alcimo contra Iudam missis à Demetrio, Iudas minimo exercitu fortissime resistens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Israelitis frater ipsius Ionathas in ejus locum succeditur: qui ob fratris Ioannis mortem percussit filios Iambri in nuptiis: rursusque percussis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum sanctum opera percussus à Deo paralyti, mortuus est: sed & Bacchides cum nec dolo nec vi posset Ionathan perdere, inito cum eo fœdere discessit, nec amplius in Iudæam reversus est.

Interea ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor & exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem & Alcimum rursus mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam quæ duxit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbellis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3 In mense primo anni centesimi & quinquagesimisecondi applicuerunt exercitum ad Ierusalem:

4 Et surrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5 Et Iudas posuerat castra in Laifa, & tria millia viri electi cum eo:

6 Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, & timuerunt valde: & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.

7 Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confectus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus est.

8 Et dixit his qui residui erant: Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos.

9 Et avertabant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversus eos: nos autem pauci sumus.

10 Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis: & si appropriaverit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.

11 Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviam: & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii & sagittarii præbant exercitum, & primi certaminis omnes potentes.

12 Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis:

13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Iudæ, etiam ipsi, & commota est terra à voce exercituum: & commissum est prælium à mane usque ad vespæram.

14 Et vidit Iudas, quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipso omnes constantes corde:

15 Et contrita est dextera pars ab eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti.

16 Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quod contritum est dextrum cornu, & secuti sunt post Iudam, & eos qui cum ipso erant, à tergo:

17 Et ingravatum est prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis.

18 Et Iudas cecidit, & cæteri fugerunt.

19 Et Ionathas & Simon tulerunt Iudam fratrem suum, & sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin.

20 Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, & lugebant dies multos,

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel!

22 Et cætera verba bellorum Iudæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta: multa enim erant valde.

23 Et factum est: post obitum Iudæ emerferunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta est fames magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & constituit eos dominos regionis:

26 Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28 Et congregati sunt omnes amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ:

29 Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros Bacchidem, & eos qui inimici sunt gentis nostræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, ducem ad bellandum bellum nostrum.

31 Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, & surrexit loco Iudæ fratris sui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33 Et cognovit Ionathas, & Simon frater ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecuz, & confederunt ad aquam lacus Asphar.

34 Et cognovit Bacchides, & die sabbatum venit ipse, & omnis exercitus ejus, trans Iordanem.

35 Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthazos amicos suos, ut commodarent illis apparatus suum qui erat copiosus.

36 Et exierunt filii Iambri ex Madaba, & comprehenderunt Ioannem, & omnia quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Post hæc verba, renuntiatum est Ionathæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati sunt sanguinis Ioannis fratris sui: & ascenderunt, & absconderunt se sub tegumento montis.

39 Et elevaverunt oculos suos, & viderunt & ecce tumultus, & apparatus multus: & sponsus processit, & amici ejus, & fratres ejus, obviam illis cum tympanis & musicis, & armis multis.

40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in montes: & acceperunt omnia spolia eorum:

41 Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum ipsorum in lamentum.

42 Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui: & reversi sunt ad ripam Iordanis.

43 Et audivit Bacchides, & venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in virtute magna.

44 Et dixit ad suos Ionathas surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri & nudius tertius.

45 Ecce enim bellum ex adverso, aqua verò Iordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes: & saltus: & non est locus divertendi.

46 † Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum.

47 Et extendit Ionathas manum suam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retro.

48 Et dissiliit Ionathas, & qui cum eo erant, in Iordanem, & transnataverunt ad eos Iordanem.

49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reversi sunt in Ierusalem,

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Iudæa munitionem, quæ erat in Iericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelsis, & portis, & seris.

51 Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel:

52 Et munivit civitatem Bethsuram, & Gazaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & apparatus escarum.

53 Et accepit filios principum regionis obsides, & posuit eos in arce in Ierusalem in custodiam.

54 Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera prophetarum: & cepit destruere.

55 In tempore illo percussus est Alcimus: & impedita sunt opera illius, & conclusum est os ejus, & dissolutus est paralyticus, nec ultra potuit loqui verbum, & mandare de domo sua.

56 Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Alcimus: & reversus est ad regem, & siluit terra annis duobus.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt, & consilium ei dederunt.

60 Et surrexit ut veniret cum exercitu multo, & misit occulte epistolas sociis suis, qui erant in Iudæa, ut comprehenderent Ionathan, & eos qui cum eo erant: sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta viros, & occidit eos:

62 Et secessit Ionathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Berhbesen, quæ est in deserto: & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides, & congregavit universam multitudinem suam: & his, qui de Iudæa erant, denunciavit.

64 Et venit, & castra posuit desuper Berhbesen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65 Et reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero,

66 Et percussit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaferon in tabernaculis ipsorum: & coepit cadere, & crescere in virtutibus.

67 Simon verò, & qui cum ipso erant, exierunt de civitate, & succenderunt machinas.

68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus est ab eis: & affligerunt eum valde, quoniam consilium ejus, & congressus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam.

70 Et cognovit Ionathas, & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit secundum verba ejus, & juravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam prius erat prædatus de terra Iuda: & conversus abiit in terram suam, & non apposuit amplius venire in fines ejus.

73 Et cessavit gladius ex Israel: & habita-

† 2.
Paral.
20. 3.

vix Ionathas in Machmas, & cepit Ionathas ibi iudicare populum, & exterminavit impios ex Israel.

CAPVT X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionathas, semel ac iterum plurima pollicens: at illo prælegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander, devicto occisoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemai regis Aegypti filiam, plurimum Ionathan honorans: porro Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Ionathas, succensa Azoto & templo Dagon: rursusque ab Alexandro honoratur data sibi Accaron ac fibula aurea.

IN anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis: & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic.

1 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valde, & exivit obviam illi in prælium.

2 Et misit Demetrius epistolam ad Ionathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

3 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos:

4 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum: & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

5 Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus: & obsides, qui erant in arce, iussit tradi ei.

6 Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant.

7 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.

8 Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis:

9 Et habitavit Ionathas in Ierusalem, & cepit ædificare & innovare civitatem.

10 Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

11 Et fugerunt alienigenæ qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

12 Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in terram suam:

13 Tantum in Bethsura remanserunt aliqui, ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium.

14 Et audivit Alexander rex promissa, quæ promisit Demetrius Ionathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt:

15 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & socium nostrum.

16 Et scripsit epistolam, & misit ei secundum hæc verba dicens:

17 Rex Alexander fratri Ionathæ salutem.

18 Audivimus de te, quod vir potens sis viribus, & aptus es ut sis amicus noster.

19 Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus veteris

regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad nos.

20 Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solemnī scenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa.

21 Et audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis, & ait:

22 Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum ad munimen sui?

23 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut sint mecum in adiutorium.

24 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salutem:

25 Quoniam servastis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, & gavisi sumus.

26 Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum:

27 Et remitemus vobis præstationes multas, & dabimus vobis donationes.

28 Et nunc absolvo vos & omnes Iudæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coronas remitto, & tertias feminis:

29 Et dimidiam partem fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiantur à terra Iuda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in totum tempus:

30 Et Ierusalem sit sancta, & libera cum finibus suis: & decimæ & tributa ipsius sint.

31 Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Ierusalem: & do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam.

32 Et omnem animam Iudæorum, quæ captiva est à terra Iuda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum.

33 Et omnes dies sollemnes, & sabbata, & neomeniæ, dies decreti, & tres dies ante diem sollemnem, & tres dies post diem sollemnem, sint omnes immunitatis & remissionis omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo:

34 Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & movere negotia adversus aliquem illorum, in omni causa.

35 Et ascribantur ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui sunt in munitionibus regis magni:

36 Et ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Iuda.

37 Et tres civitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa reputentur ut sint sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis.

38 Ptolemaida, & confines ejus quas dedit donum sanctis, qui sunt in Ierusalem, ad necessarios sumptus sanctorum.

40 Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ ne contingant :

41 Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos : & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum, quod est Ierusalem, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis :

45 Et ad extruendos muros Ierusalem, & communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros in Iudæa.

46 Vt audivit autem Ionathas & populus sermones istos, & non crediderunt eis, nec receperunt eos : quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, & tribulaverat eos valde.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & quasi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit castra contra Demetrium.

49 Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander, & incubuit super eos.

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit sol : & cecidit Demetrius in die illa.

51 Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundum hæc verba, dicens :

52 Q V O N I A M regressus sum in regnum meum & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & possedi regionem nostram,

53 Et commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse, & castra ejus, à nobis, & sedimus in sede regni ejus :

54 Et nunc statuamus ad invicem amicitiam : & da mihi filiam tuam uxorem : & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipsi, digna te.

55 Et respondit rex Ptolemæus, dicens : F E L I X dies, in qua reversus es ad terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi quod scripsisti : sed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & spondeam tibi sicut dixisti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam, anno centesimo sexagesimo secundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam suam : & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, sicut reges, in magna gloria.

59 Et scripsit rex Alexander Ionathæ, ut veniret obviam sibi.

60 Et abiit cum gloria ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona : & invenit gratiam in conspectu eorum.

61 Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes adversus eum : & non intendit ad eos rex.

62 Et iussit spoliari Ionathan vestibus suis, & indui eum purpura : & ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum.

63 Dixitque principibus suis. Exite cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo adversus eum interpellat de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.

64 Et factum est, ut viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes :

65 Et magnificavit eum rex, & scripsit eum inter primos amicos, & posuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centesimo sexagesimo quinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta in terram patrum suorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contristatus est valde, & reversus est Amiochiam.

69 Et constituit Demetrius rex Appollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ : & congregavit exercitum magnum, & accessit ad Iamnam : & misit ad Ionathan summum sacerdotem,

70 Dicens : Tu solus resistis nobis : ego autem factus sum in derisum, & in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, & comparemus illic invicem : quia mecum est virtus bellorum.

72 Interroga, & discite quis sum ego, & ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui & dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua :

73 Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi ?

74 Vt audivit autem Ionathas sermones Appollonii, motus est animo : & elegit decem millia virorum, & exiit ab Ierusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adiutorium :

75 Et applicuerunt castra in Ioppen, & exclusit eum à civitate (quia custodia Apollonii Ioppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt ei, & obringit Ionathas Ioppen.

77 Et audivit Appollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, & consideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas in Azotum, & commiserunt prælium.

79 Et reliquit Appollonius in castris mille equites post eos occulte.

80 Et cognovit Ionathas quoniam inf-

hi sunt post se, & circuierunt castra ejus, & jecerunt jacula in populum à mane usque ad vesperam.

81 Populus autem stabat, sicut præceperat Ionathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et eiecit Simon exercitum suum, & commisit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti sunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum suum, ut ibi se liberarent.

84 Et succendit Ionathas Azotum, & civitates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit spolia eorum: & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui succensi sunt, fere octo millia virorum.

86 Et movit inde Ionathas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87 Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis, habentibus spolia multa.

88 Et factum est: ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan.

89 Et misit ei fibulam auream: sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

C A P V T X I.

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaserat, ablata ab eo filia sua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Ionathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Ionathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occisis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochia liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Ionatha initum pravaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Ionatha, qui una cum fratre Simone sapiens puer evadit adversus alienigenas.

ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebant obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & operiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer suus esset.

3 Cum autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus.

4 Et ut appropriavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus viam.

5 Et narraverunt regi quia hæc fecit Ionathas ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, & invicem se salutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Ierusalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit domi-

nium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.

9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens: **V E N I**, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

10 Pœnitet enim me quod dederim illi filiam meam: quæsiit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propter quod concupierat regnum ejus.

12 Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifesta sunt inimicitie ejus.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti & Asiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus est.

17 Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo.

18 Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra castra.

19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

20 In diebus illis congregavit Ionathas eos qui erant in Iudæa, ut expugnarent arcem, quæ est in Ierusalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiaverunt ei quod Ionathas obsideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus est: & statim venit ad Ptolemæidam, & scripsit Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinato.

23 Vt audivit autem Ionathas, iussit obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit se periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum & vestem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemæidam, & invenit gratiam in conspectu ejus.

25 Et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua.

26 Et fecit ei rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum.

27 Et statuit ei principatum sacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et postulavit Ionathas à rege, ut immunem faceret Iudæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promissa ei talenta trecenta.

29 Et consensit rex: & scripsit Ionathæ epistolas de his omnibus hunc modum continentes:

30 **R E X** Demetrius fratri Ionathæ salutem, & genti Iudæarum.

31 Exemplum epistolæ, quam scripsimus Læstheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos ut sciretis :

32 Rex Demetrius Læstheni parenti salutem.

33 Genti Iudæorum, amicis nostris, & conservantibus quæ iusta sunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipsorum, quam erga nos habent.

34 Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt Iudææ ex Samaria, & omnes confines earum, sequestrari omnibus sacrificantibus in Ierosolymis, pro his quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, & pro fructibus terræ & pomorum.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis : & areas salinarum, & coronas quæ nobis deferebantur.

36 Omnia ipsis concedimus : & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in monte sancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo, & nihil ei resistit, dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis Gentium : & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius : & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutrebat Antiochum filium Alexandri :

40 Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco patris sui : & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.

41 Et misit Ionathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Ierusalem, & qui in præfidiis erant : quia in pugnabant Israel.

42 Et misit Demetrius ad Ionathan, dicens : Non hæc tantum faciam tibi, & genti tuæ : sed gloria illustrabo te, & gentem tuam, cum fuerit opportunum.

43 Nunc ergo recte feceris, si miseris in auxilium mihi viros : quia discessit omnis exercitus meus.

44 Et misit ei Ionathas tria millia virorum fortium Antiochiam : & venerunt ad regem, & delectatus est rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam : & occupaverunt qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Iudæos in auxilium, & convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi sunt omnes per civitatem :

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & succenderunt civitatem, & cœperunt spolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt qui erant de civitate, quod obtinissent Iudæi civitatem sicut volebant, & infirmati sunt mente sua, & clamaverunt ad regem cum precibus : dicentes :

50 Da nobis dexteram, & cessent Iudæi oppugnare nos & civitatem.

51 Et projecerunt arma sua, & fecerunt pacem, & glorificati sunt Iudæi in conspectu regis, & in conspectu omnium qui erant in regno ejus, & nominati sunt in regno : & regressi sunt in Ierusalem habentes spolia multa.

52 Et sedit Demetrius rex in sede regni sui : & siluit terra in conspectu ejus.

53 Et mentitus est omnia quæcumque dixit, & abalienavit se à Ionatha, & non retribuit ei secundum beneficia quæ sibi tribuerat, & vexabat eum valde.

54 Post hæc autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adolescens, & regnavit, & imposuit sibi diadema.

55 Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos disperferat Demetrius, & pugnaverunt contra eum : & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon bestias, & obtulit Antiochiam :

57 Et scripsit Antiochus adolescens Ionathæ, dicens : Constituo tibi sacerdotium, & constituo te super quatuor civitates, ut sis de amicis regis.

58 Et misit illi vasa aurea in ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream :

59 Et Simonem fratrem ejus constituit ducem à terminis Tyri usque ad fines Egypti.

60 Et exiit Ionathas, & perambulabat trans flumen civitates : & congregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Ascalonem, & occurrerunt ei honorifice de civitate.

61 Et abiit inde Gazam : & concluserunt se qui erant Gazæ : & obsedit eam, & succendit quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus est ea.

62 Et rogaverunt Gazenses Ionathan, & dedit illis dexteram : & accepit filios eorum obsides, & misit illos in Ierusalem : & perambulavit regionem usque Damascum.

63 Et audivit Ionathas quod prævaricati sunt principes Demetrii in Cades, quæ est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum remove a negotio regni :

64 Et occurrit illis : fratrem autem suum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, & expugnabat eam diebus multis, & conclusis eos,

66 Et postulaverunt ab eo dexteram accipere, & dedit illis : & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & posuit in ea præsidium.

67 Et Ionathas & castra ejus applicuerunt ad aquam Genesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Afor.

68 Et ecce castra alienigenarum occurrerunt in campo, & tendebant ei insidias in montibus : & ipse autem occurrit ex adverso.

69 Insidiæ vero exurrexerunt de locis suis, & commiserunt prælium.

70 Et fugerunt qui erant ex parte Ionathas omnes, & nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias filius Absalomi, & Iudas filius Calphi, princeps militum exercitus.

71 Et scidit Ionathas vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & oravit.

72 Et reversus est Ionathas ad eos in praelium, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.

73 Et viderunt qui fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & insequabantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua, & pervenerunt usque illuc.

74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reversus est Ionathas in Ierusalem.

C A P V T XII.

Ionathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrii ipsum invadentes fugat: percussisque Arabibus ordinat adificare præsidia in Iudæa, & muros contra arcem in Ierusalem: sed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente se amicum, apud Ptolemaida dolo captus est, omnesque qui cum eo erant, interfecti.

ET vidit Ionathas quia tempus eum juvat, & elegit viros, & misit eos Romam, statueret & renovare cum eis amicitiam:

2 Et ad Spartiatis, & ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Ionathas summus sacerdos, & gens Iudæorum miserunt nos, ut renovaremus amicitiam: & societatem secundum pristinum.

4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Iudæa cum pace.

5 Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Ionathas Spartiatis:

6 **I**ONATHAS summus sacerdos, & seniores gentis, & sacerdotes & reliqui populi Iudæorum, Spartiatis fratribus salutem.

7 Iam pridem misse erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem, ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet, quod subiectum est.

8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum honore: & accepit epistolas, in quibus significabatur de societate & amicitia.

9 Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris,

10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne forte alieni efficiamur à vobis: multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos.

11 Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus solemnibus, & cæteris quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis quæ offerimus, & in observationibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum.

12 Letamur itaque de gloria vestra.

13 Nos autem circumdederunt multitudine, & multa prælia, & impugna-

verunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro.

14 Nolumus ergo verbis molesti esse, neque cæteris locis & amicis nostris, in his præliis.

15 Habuimus enim de cælo auxilium, & liberati sumus nos, & humiliati sunt inimici nostri.

16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Iasonis filium, & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam & societatem pristinam.

17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & saluent vos, & reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostræ.

18 Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hæc.

19 Et hoc est rescriptum epistolarum, quod miserat Onias:

20 Arius, rex Spartiatarum, Onias sacerdoti magno salutem.

21 Inventum est in scriptura de Spartiatis & Iudæis, quoniam sunt fratres, & quod sunt de genere Abraham.

22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra.

23 Sed & nos rescripsimus vobis: Pecora nostra, & possessiones nostræ, vestræ sunt, & vestræ, nostræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.

24 Et audivit Ionathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius, pugnare adversus eum.

25 Et exiit ab Ierusalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem ejus.

26 Et misit speculatores in castra eorum, & reversi renuntiaverunt quod constituunt supervenire illis nocte.

27 Cum occidisset autem sol, præcepit Ionathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, & posuit custodes per circuitum castrorum.

28 Et audierunt adversarii quod paratus est Ionathas cum suis in bello, & timuerunt, & formidaverunt in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.

29 Ionathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane: videbant autem luminaria ardentia:

30 Et secutus est eos Ionathas, & non comprehendit eos: transferant enim flumen Eleutherum.

31 Et divertit Ionathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, & percussit eos, & accepit spolia eorum.

32 Et junxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, & venit usque ad Ascalonem, & ad proxima præsidia, & declinavit in Ioppen, & occupavit eam.

34 (Audivit enim quod vellent præsidium tradere partibus Demetrii) & posuit ibi custodes, ut custodirent eam.

35 Et reversus est Ionathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præsidia in Iudæa,

36 Et ædificare muros in Ierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium

arcis, & civitatis, ut separaret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque emanaret, neque vendant.

37 Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat super torrentem ab ortu solis, & reparavit eum, qui vocatur Capheretha:

38 Et Simon ædificavit Adiada in Sepheila, & munivit eam, & imposuit portas & seras.

39 Et cum cogitasset Triphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:

40 Timens ne forte non permitteret eum Ionathas, sed pugnaret adversus eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethsan.

41 Et exivit Ionathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethsan.

42 Et vidit Triphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, timuit.

43 Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi.

44 Et dixit Ionathas: Vt quid vexasti universum populum cum bellum nobis non sit?

45 Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum, & universos præpositos negotii, & conversus abibo: propterea enim veni.

46 Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in terram Iudæ.

47 Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

48 Vt autem intravit Ptolemaidam Ionathas, clauserunt portas civitatis Ptolemenses: & comprehenderunt eum: & omnes, qui cum eo intraverant gladio interfecerunt.

49 Et misit Triphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent omnes socios Ionathæ.

50 At illi cum cognovissent quia comprehensus est Ionathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, & exierunt parati in prælium.

51 Et videntes hi qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt:

52 Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iudæ. Et planxerunt Ionathan, & eos qui cum ipso fuerant, valde: & luxit Israël luctu magno.

53 Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, contere eos, dixerunt enim:

54 Non habent principem, & adjuvantiem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum:

C A P V T XIII.

Suscepto Simon principatu pro fratre Ionatha missus petiit à Tryphone pecuniam, una cum filiis Ionathæ, ad ejus redemptionem: Tryphon autem accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus sepulchrum ædificatum, Simon magnificum extruxit pa-

rentibus ac fratribus sepulchrum in Medin: Tryphon vero, occiso Antiocho, regnum ejus invasit, & Simon, impetrata à rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arceem Ierosolymarum obtinuit: propter quod latum agunt festum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præcipitur.

1 **E**T audivit Simon quod congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Iudæ, & attereret eam.

2 Videns quia in tremore populus est, & in timore, ascendit Ierusalem, & congregavit, populum:

3 Et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia, & angustias quales vidimus:

4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israël, & relictus sum ego solus.

5 Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis.

6 Vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros, & uxores: quia congregatæ sunt universæ gentes contere nos inimicitiae gratia.

7 Et accensus est spiritus populi simul ut audivit sermones istos:

8 Et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ fratris tui:

9 Pugna prælium nostrum: & omnia, quæcumque dixeris nobis, faciemus.

10 Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare universos muros Ierusalem, & munivit eam in gyro.

11 Et misit Ionathan filium Absalom, & cum eo exercitum novum, in Ioppen, & eiecit his, qui erant in ea, remansit illic ipse.

12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Iudæ, & Ionathas cum eo in custodia.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14 Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathæ: & quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos,

15 Dicens: pro argento, quod debebas frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinuius eum.

16 Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat à nobis, & remitemus eum.

17 Et cognovit Simon quia cum dolo loqueretur secum, iussit tamen dari argentum, & pueros: ne inimicitiam magnam fumeret ad populum Israël, dicentem:

18 Quia non misit ei argentum, & pueros, propterea periit.

19 Et misit pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non dimisit Ionathan.

20 Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam quæ ducit Ador: & Simon, & castra ejus ambulabant in omnem locum quocumque ibant.

21 Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis alimonias.

21 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valde, & non venit in Galaaditim.

22 Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Jonathan & filios ejus illic.

23 Et convertit Tryphon, & abiit in terram suam.

24 Et misit Simon, & accepit ossa Jonathan fratris sui: & sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

25 Et planxerunt eum omnis Israël planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

26 Et ædificavit Simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante:

27 Et statuit septem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quatuor fratribus:

28 Et his circumposuit columnas magnas; & super columnas arma, ad memoriam æternam; & juxta arma naves sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

29 Hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

30 Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum.

31 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.

32 Et ædificavit Simon præsidia Iudææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta munitionibus.

33 Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni: quia actus omnes Tryphonis perditionem fuerant gesti.

34 Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:

35 REX Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico regum, & senioribus & genti Iudæorum, salutem.

36 Coronam auream, & bahem, quam misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere præpositis regis remittere vobis quæ indulgemus.

37 Quæcumque enim constituimus, vobis constant. Munitiones, quas ædificastis, vobis sint.

38 Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Ierusalem, jam non sit tributarium.

39 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, & sit inter vos pax.

40 Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israël.

41 Et cepit populus Israël scribere in tabulis & gestis publicis, Anno primo sub Simone summo sacerdote, magno duce, & principe Iudæorum.

42 In diebus illis applicuit Simon ad Gazan, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percussit turrem unam, & comprehendit eam.

43 Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: & factus est motus magnus in civitate.

44 Et ascenderunt qui erant in civitate, cum uxoribus & filiis supra murum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magna, postulantes à Simone dextras sibi dari.

45 Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.

46 Et flexus Simon, non debellavit eos: eiecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes in quibus fuerant simulachra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

47 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

48 Qui autem erant in arce Ierusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt.

49 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & eiecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus:

50 Et intraverunt in eam tertia & vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israël.

51 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

52 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.

53 Et vidit Simon Ioannem filium suum, quod fortis prælii vir esset: & posuit eum ducem virtutum universalium: & habitavit in Gazanis.

C A P V T X I V.

Demetrio à duce Arsaces devicto & capto Simonem suopopulo magna pace fruitur; ad quem misse sunt litteræ renovati fœderis à Spartiatibus & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mularum mille miserat.

1 Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem:

2 Et audiit Arsaces rex Persidis & Mediæ, quia intravit Demetrius cōfines suos, & misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad se.

3 Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in custodiam.

4 Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus Simonis, & quæsiuit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum, & fecit introitum in insulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis suæ, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arcibus, & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resisteret ei.

8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace : & terra Iuda dabat fructus suos : & ligna camporum fructum suum.

9 Seniores in plateis sedebant omnes , & de bonis terræ tractabant , & iuvenes inducunt se gloriam & stolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias , & constituere eas ut essent vasa munitiois , quoad usque nominatum est nomen gloriæ eius usque ad extremum terræ.

11 Fecit pacem super terram , & lætatus est Israël lætitia magna.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua , & sub ficulnea sua : & non erat qui eos terre-
ret.

13 Defecit impugnans eos super terram : reges contriti sunt in diebus illis.

14 Et confirmavit omnes humiles populi sui & legem exquisivit , & abstulit omnem iniquum & malum :

15 Sancta glorificavit , & multiplicavit vasa sanctorum.

16 Et auditum est Romæ quia defunctus esset Ionathas , & usque in Spartiatis : & contristati sunt valde.

17 Ut audierunt autem quod Simon frater eius factus esset summus sacerdos loco eius , & ipse obtineret omnem regionem , & civitates in ea :

18 Scripserunt ad eum in tabulis æreis , ut renovarent amicitias & societatem , quam fecerunt cum Iuda , & cum Ionatha fratribus eius.

19 Et lætæ sunt in conspectu Ecclesiæ in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum , quas Spartiati miserunt :

20 SPARTIANORVM Principes , & civitates , Simoni Sacerdoti magno , & senioribus , & sacerdotibus , & reliquo populo Iudæorum , fratribus , salutem.

21 Legati , qui missi sunt ad populum nostrum , nuntiaverunt nobis de vestra gloria , & honore , ac lætitia : & gavisi sumus in introitu eorum.

22 Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi : sic : Numenius Antiochi , & Antipater Iasonis filius , legati Iudæorum , venerunt ad nos , renovantes nobiscum amicitiam pristinam.

23 Et placuit populo excipere viros gloriose , & ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris , ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti.

24 Post hæc autem misit Simon Numenium Romanum , habentem clypeum aureum magni , pondo mmarum mille , ad statuendam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus

25 Sermones istos , dixerunt : Quam gratiarum actionem reddemus Simoni , & filiis eius ?

26 Restituit enim ipse fratres suos , & expugnavit inimicos Israël ab eis : & statuerunt ei libertatem , & descriperunt in tabulis æreis , & posuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc est exemplum scripturæ : OCTAVA & decima die mensis Elul , anno cente-

simo septuagesimo secundo , anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel.

28 In conventu magno sacerdotum , & populi , & principum gentis , & seniorum regionis , nota facta sunt hæc : Quoniam , frequenter facta sunt prælia in regione nostra.

29 Si non autem Mathathias filius ex filiis Iarib , & fratres eius dederunt se periculo , & restiterunt adversariis gentis suæ , ut starent sancta ipsorum , & lex : & gloria magna glorificaverunt gentem suam.

30 Et congregavit Ionathas gentem suam , & factus est illis sacerdos magnus , & appointus est ad populum suum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare , & atterere regionem ipsorum , & extendere manus in sancta eorum.

32 Tunc restitit Simon , & pugnavit pro gente sua , & erogavit pecunias multas , & armavit viros virtutis gentis suæ , & dedit illis stipendia.

33 Et munivit civitates Iudææ , & Bethsuram , quæ erat in finibus Iudææ , ubi erant arma hostium antea : & posuit illic præsidium viros Iudæos.

34 Et Ioppen munivit , quæ erat ad mare , & Gazaram , quæ est in finibus Azoti , in qua hostes antea habitabant , & collocavit illic Iudæos : & quæcumque apta erant ad correptionem eorum , & posuit in eis.

35 Et vidit populus actum Simonis , & gloriam quam cogitabat facere genti suæ , & posuerunt eum ducem suum , & principem sacerdotum , eo quod ipse fecerat hæc omnia , & iustitiam , & fidem , quam conservavit genti suæ , & exquisivit omni modo exaltare populum suum.

36 Et in diebus eius prosperatum est in manibus eius , ut tollerentur gentes de regione ipsorum , & qui in civitate David erant in Ierusalem , in arce , de qua procedebant , & contaminabant omnia quæ in circuitu sanctorum sunt , & inferebant plagam magnam castitati :

37 Et collocavit in ea viros Iudæos ad tutamentum regionis , & civitatis , & exaltavit muros Ierusalem.

38 Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium.

39 Secundum hæc fecit eum amicum suum , & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim quod appellati sunt Iudæi à Romanis amici , & socii , & fratres , & quia susceperunt legatos Simonis gloriose :

41 Et quia Iudæi , & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum , & summum sacerdotem in æternum , donec surgat propheta fidelis :

42 Et ut sit super eos dux , & ut cura esset illi pro sanctis , & ut constitueret præpositos super opera eorum , & super regionem , & super arma , & super præsidia :

43 Et cura sit illi de sanctis : & ut audiat ab omnibus , & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione , & ut operiatur purpura , & auro :

44 Et ne liceat ulli ex populo , & ex sacerdotibus , irritum facere aliquid horum , & contradicere his quæ ab eo dicuntur ,

que convocare conventum in regione sine ipso : & vestiri purpura, & uti fibula aurea.

45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid eorum, reus erit.

46 Et complacuit omni populo statuere Simonem, & facere secundum verba ista.

47 Et suscepit Simon, & placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Iudæorum, & sacerdotum, & præficeret omnibus.

48 Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri :

49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii eius.

C A P V T X V.

Antiochus Demetrii filius litteras amicitiarum misit ad Simonem : Romani fœderatos sibi Iudæos ceteris nationibus per litteras commendant : Antiochus dum Tryphonem insequitur, missum à Simone militum auxilium recusat, mittitque ad eum Athenobium qui multa tamquam debita reposcat : & Simonis responso accepto, constituit adversus eum Cendebeum ducem exercitus, ipse vero Tryphonem persequitur.

1 **E**T misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simonis sacerdoti, & principi gentis Iudæorum, & universæ genti :

2 Et erant continentes hunc modum : **R E X** Antiochus Simoni sacerdoti magno, & genti Iudæorum, salutem.

3 Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vindicare regnum, & restituere illud sicut erat antea : & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruerunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ego statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges & quæcumque alia dona remiserunt tibi :

6 Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua :

7 Ierusalem autem sanctam esse, & liberam : & omnia arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti, quæ tenes, manean tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cum autem obtinuerimus regnum nostrum glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relictæ essent cum Triphone.

11 Et insecutus est eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus virorum bellicorum, & octo millibus equitum :

14 Et circumvit civitatem, & naves à mari accesserunt : & vexabant civitatem à terra

& mari, & neminem sinebant ingredi vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc :

16 **L V C I V S** consul Romanorum Ptolemæo regi salutem.

17 Legati Iudæorum venerunt ad nos amici nostri : renovantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Simone principe Sacerdotum, & populo Iudæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mmarum mille.

19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum : & ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos.

20 Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum.

21 Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arsaci,

23 Et in omnes regiones : & Lampfaci, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coos, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, & populo Iudæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admoventes ei semper manus, & machinas faciens : & conclusit Tryphonem, ne procederet.

26 Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa :

27 Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienavit se ab eo.

28 Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens : Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ est in Ierusalem, civitates regni mei :

29 Fines earum desolastis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Iudææ.

31 Sin autem, dare pro illis quingenta talenta argenti, exterminii, quod exterminastis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta : sin autem veniemus, & expugnabimus vos.

32 Et venit Athenobius amicus regis in Ierusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatus copiosum : & obstupuit : & retulit ei verba Regis.

33 Et respondit ei Simon, & dixit ei : Neque alienam terram sumptimus, neque

aliena detinemus : sed hereditatem patrum nostrorum , quæ injuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est.

34 Nos vero tempus habentes , vindicamus hereditatem patrum nostrorum.

35 Nam de Ioppe , & Gazara quæ expostulas , ipsi faciebant in populo plagam magnam , & in regione nostra : horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum.

36 Reversus autem cum ira ad regem , renuntiavit ei verba ista , & gloriam Simonis , & universa quæ vidit : & iratus est rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthostada.

38 Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum : & exercitum peditum , & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere castra contra faciem Iudææ : & mandavit ei ædificare Gedorem , & obstruere portas civitatis , & debellare populum. Rex autem persequetur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebæus Iamniam , & cepit irritare plebem , & conculcare Iudæam , & caprivitare populum , & interficere , & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites , & exercitum , ut egressi perambularent viam Iudææ , sicut constituit ei rex.

CAPVT XVI.

Simon senex mittit exercitum suum cum filiis suis Iuda & Ioanne adversus Cendebæum : quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivia sacerumque filios Mathathiam & Iudam dolo interfecit, ut ita Iudæa provincias obtineret: porro quos ad Ioannem dolo interimendum miserat, sunt ab illo interfecti, & Ioannes patri in summo sacerdotio successit.

1 Et ascendit Ioannes de Gazaris , & nuntiavit Simoni patri suo quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum.

2 Et vocavit Simon duos filios seniores : Iudam & Ioannem , & ait illis : Ego , & fratres mei , & domus patris mei , expugnabimus hostes Israël ab adolescentia usque in hunc diem : & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties.

3 Nunc autem senui , sed estote loco meo , & fratres mei : & egressi pugnate pro gente postea auxilium vero de cælo vobiscum sit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum , & equites , & profecti sunt ad Cendebæum , & dormierunt in Modin.

5 Et surrexerunt mane , & abierunt in campum : & ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum , & equitum , & fluvius torrentis erat inter medium ipsorum.

6 Et admovit castra contra faciem eorum ipse : & populus ejus , & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem , & transfretavit primus , & viderunt eum viri , & transierunt post eum.

7 Et divisit populum , & equites in medio peditum : erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

8 Et exclamaverunt sacris tubis , & in su-

gam conversus est Cendebæus , & castra ejus : & ceciderunt ex eis multi vulnerati : residui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis : Ioannes autem insecutus est eos , donec venit Cedronem , quam ædificavit :

10 Et fugerunt usque ad turres quæ erant in agris Azoti , & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum , & reversus est in Iudæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Ieriho , & habebat argentum & aurum multum.

12 Erat enim gener summi sacerdotis.

13 Et exaltatum est cor ejus , & volebat obrinere regionem , & cogitabat dolum adversus Simonem , & filios ejus , ut tolleret eos.

14 Simon autem perambulans civitates quæ erant in regione Iudæa , & sollicitudinem gerens earum , descendit in Iericho ipse , & Mathathias filius ejus , & Iudas , anno centesimo septuagesimo septimo , mense undecimo : hic est mensis Sabath.

15 Et suscepit eos filius Abobi in munitionem , quæ vocatur Doch , cum dolo , quam ædificavit : & fecit eis convivium magnum , & abscondit illic viros.

16 Et cum inebriatus esset Simon , & filii ejus , surrexit Ptolemæus cum suis , & sumptum arma sua , & intraverunt in convivium : & occiderunt eum , & duos filios ejus , & quosdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Israël , & reddidit mala pro bonis.

18 Et scripsit hæc Ptolemæus , & misit regi ut mitteret ei exercitum & auxilium , & traderet ei regionem , & civitates eorum , & tributa.

19 Et misit alios in Gazaram tollere Ioannem , & tribunis misit epistolas , ut venirent ad se , & daret eis argentum & aurum , & dona.

20 Ut alios misit occupare Ierusalem , & montem templi.

21 Et præcurrens quidam , nuntiavit Ioanni in Gazara , quia periit pater ejus , & fratres ejus , & quia misit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem , vehementer expavit : & comprehendit viros qui venerant perdere eum , & occidit eos : cognovit enim quia quærebant eum perdere.

23 Et cetera sermonum Ioannis , & bellorum ejus , & bonarum virtutum , quibus fortiter gessit , & ædificii murorum quas extruxit , & rerum gestarum ejus :

24 Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus , ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

Iudæi habitantes Ierosolymis scribunt Iudæis in Egypto commorantibus mortem Antiochi ac suorum quæ in Perside contigerat , gratias Deæ agentes , & hortantes ut celebrent diem scenopægiæ & diem dati ignis post reductionem captivitatis : cuius

super rei narratur hic historia, & oratio Nehemias.

FRATRIBVS, qui sunt per Ægyptum Iudæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Ierosolymis, Iudæi, & qui in regione Iudæ, & pacem donam.

1 Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Iacob, servorum suorum fidelium:

2 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

3 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.

4 Exaudiat orationes vestras & reconcilietur vobis, nec vos deferat in tempore malo.

5 Et nunc hic sumus orantes pro vobis.

6 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Iudæi scripsimus vobis in tribulatione, & impetu, qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Iason à sancta terra, & à regno.

7 Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem & oravimus ad Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.

8 Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Casleu.

9 Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Ierosolymis, & in Iudæa, Senatusque & Iudas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægypto sunt, Iudæis, salutem & sanitatem.

10 De magnis periculis à Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.

11 Ipse enim ebullire fecit de Perfide eos, qui pugnaverunt contra nos, & sanctam civitatem.

12 Nam cum in Perfide esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Nanæ, consilio deceptus sacerdotum Nanæ.

13 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

14 Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanæ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani clauserunt templum,

15 Cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem & eos qui cum eo erant, & diviserunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

16 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

17 Facturi igitur quinta & vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia.

18 Nam cum in Perfidem ducerentur patres nostri sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus

altus & ficcus: & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.

19 Cum autem præterissent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perfidis: nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam.

20 Et iussit eos haurire, & afferre sibi & sacrificia, quæ imposita erant, iussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua & ligna, & quæ erant superposita.

21 Vtique hoc factum est, & tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

22 Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante, ceteris autem respondentibus.

23 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator, terribilis & fortis, & iustus & misericors, qui solus es bonus rex.

24 Solus præstans, solus iustus, & omnipotens & æternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:

25 Accipe sacrificium pro universo populo tuo Israël, & custodi partem tuam, & sanctifica.

26 Congrega dispersionem nostram, libera eos qui servantur Gentibus, & contemptos & abominatos respice: ut sciant Gentes quia tu es Deus noster.

27 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia.

28 Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses.

29 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumptum esset sacrificium.

30 Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit lapides majores perfundi.

31 Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est.

32 Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant purificaverunt sacrificia.

33 Considerans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

34 Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu sua, tribuebat eis.

35 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

C A P V T II.

Jeremias sub Babylonicam captivitatem tradito transmigrantibus igne & lege Dei, in es monte ad quem ascendens Moyses vidit terram promissionis, abscondit tabernaculum, arcam & altare incensum ibi essent usque ad populi reditum ex captivitate Babylonicam quodam Moyses & Salomonis factis hic attinguntur: de factis Iuda Machabæi

† Deut.
30. 3.
5.
Inf. 2.
18.

fratrum ejus, & de quo quinque Iasonis volumina in unum hunc librum convahuntur.

¶ **I**nvenitur autem in descriptionibus Ieremias propheta, quod iussit eos ignem accipere qui transmigraabant: ut significatum est, & ut mandavit transmigratis.

2 Et dedit illis legem ne obliviscerentur precepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde suo.

¶ **Dent.** 34. 1. Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum & arcam iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo exiit in montem: † in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hereditatem.

5 Et veniens ibi Ieremias invenit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.

6 Et accesserunt quidam simul: qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Ieremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat.

8 Et tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit majestas Domini, & nubes erit sicut & Moyse manifestabatur, & † sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc.

9 Magnifice enim sapientiam tractabat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis & consummationis templi.

¶ **Levit.** 9. 24. † 2. Sicut & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de cælo, & consumpsit holocaustum, sic † & Salomon oravit, & descendit ignis de cælo, & consumpsit holocaustum.

¶ **Levit.** 10. 16. 17. 11 Et dixit Moyses † eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est.

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Nehemias hæc eadem: & ut construens Bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epistolas regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Iudas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia: & sunt apud nos.

15 Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

16 Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: bene ergo facietis, si egeritis hos dies.

17 Deus autem qui liberavit populum suum, & reddidit hereditatem omnibus, & regnum, & sacerdotium, & sanctificationem,

¶ **Dent.** 30. 3. 5. 18 † Sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur: & congregabit de sub cælo in locum sanctum.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Iuda vero Machabæo, & fratribus

ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione.

21 Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem & filium ejus Eupatorem;

22 Et de illuminationibus quæ de cælo factæ sunt ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis;

24 Itemque ab Iasone Cyreneo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine breviter.

25 Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiatarum propter multitudinem rerum,

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus,

28 Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus.

29 Veritatem quidem de singulis, auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.

30 Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis.

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori:

32 Brevitatem vero dictionis sectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum est.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat, stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

C A P V T I I I.

Simon templi præpositus thesauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos missus à rege Heliodorus, post fusas Iudeorum orationes, à Diæ percutitur sed Onia pontificis sacrificio ac precibus liberatur, acisq; Deo & Onia Gratiis, narrat regi ac ceteris omnibus Dei magnalia.

¶ **I**gitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala,

2 Fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent;

3 Ita ut Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

¶ **Simon**

4 Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat, obistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cum vincere Oniam non posset: venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis:

6 Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Ierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non perinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere unversa.

7 Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam transportaret.

8 Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicen civitates esset peragraturus, revera autem regis propositum perfecturus.

9 Sed, cum venisset Ierosolymam, & benignè à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita essent.

10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum & pupillorum:

11 Quædam verò esse Hircani Tobiz viri valde eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta.

12 Decipi verò eos, qui credidissent loco & templo, quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione & sanctitate omnino impossibile esse.

13 At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda.

14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per universam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se, & invocabant de cælo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.

16 Iam verò qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus effluiebat.

18 Alii enim gregatim de domibus confluxebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus.

19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluxebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procuriebant ad Oniam, aliz autem ad muros, quædam vero per fenestras aspiciebant:

20 Universe autem protendentes manus in cælum deprecabantur.

21 Erat enim misera commissa multitudi-

nis, & magni sacerdotis in agone constituti expectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi his qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat, eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens.

24 Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui a se fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens scissorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit; qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

27 Subiò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusus rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis cursoribus & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute:

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus.

30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: & templum quod paulò ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum est.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.

32 Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iudæis circa Heliodorum confirmatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, affantes Heliodoro, dixerunt: Onia sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, & Onia gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei.

37 Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset apud adhuc semel Ierosolymam nunti, ait:

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies; si tamen evaserit: eo quod in loco sit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator & adjutor est loci illius.

& venientes ad male faciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ararii custodia ita res se habet.

C A P V T I V.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum concessit: cuius pontificatum ambiens frater ejus Iason promissit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit: quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promissa non praestanti succedit frater ipsius Lyfimachus: Onias cum Menelaum de sacrolegio argueret, illius suasu ab Andronico perimitur; propter quod jussu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyfimacho à populo oppresso, Menelaus apud regem accusatus, intercedentibus donis absolvitur, occisis innocentibus ejus accusatoribus.

1 Simon autem praedictus pecuniarum & patriae delator, male loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset inventor malorum:

2 Provisoremque civitatis ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei, audebat infidiatorem regni dicere.

3 Sed, cum inimicitiae in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent:

4 Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpotè ducem Cœlesyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit,

5 Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ multitudinis considerans.

6 Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.

7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniæ summum sacerdotium!

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiæ sibi constitueret, & eos, qui in Ierosolymis erant, Antiochenos scribere.

10 Quod cum rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum, contribules suos transferre coepit:

11 Et amotis his, quæ humanitatis causa Judæis à regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione legitima, civium jura destituens, prava instituta sanciebat.

12 Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ conversationis, propter impii & non sacerdotis Iasonis nefarium & inauditum scelus:

14 Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinarent parare cipes

fieri palæstræ, & præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur.

16 Quarum gratia periculosa eos contentio habebit, & eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impie agere impune non cedit: sed hoc tempus sequens declarabit.

18 Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset,

19 Misit Iason facinorosus, ab Ierosolymis viros peccatores portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari.

20 Sed hæc oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentem autem datæ sunt in fabricam navium triremium.

21 Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Ioppen, & inde Ierosolymam.

22 Et magnifice ab Iasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingressus est: & inde in Phœnicem exercitum convertit.

23 Et post triennii tempus misit Iason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis necessariis responsa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorfit summum sacerdotium, superponens Iasoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptisque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio; animos verò crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.

26 Et Iason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis, nihil agebat, cum exactionem faceret Sosistratus, qui arci erat præpositus:

28 (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob causam utrique ad regem sunt evocati.

29 Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lyfimacho fratre suo: Sosistratus autem prælatus est Cypriis.

30 Et cum hæc agerentur, contigit, Tharsenses & Mallotas seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinæ dono essent dati.

31 Festinantes itaque rex venit sedare illos, relicto suscepto uno ex comitibus suis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa à templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod

33 Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam, & datis dextris cum iurejurando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam.

35 Ob quam causam non solum Iudæi, sed aliz quoque nationes indignabantur, & moleste ferebant de nece tanti viri injusta.

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Iudæi apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37 Contristatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem, & modestiam.

38 Accensisque animis, Andronicum purpura exutum per totam civitatem jubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat: sacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente poenam.

39 Multis autem sacrilegiis in templo à Lyfimacho commissis Menelai consilio, & divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lyfimachum, multo jam auro exportato.

40 Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lyfimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti coepit, duce quodam tyranno, ætate pariter & dementia provecto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyfimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuerunt: quidam vero cinerem in Lyfimachum jecere.

42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati, omnes vero in fugam conversi sunt: ipsum etiam sacrilegum secus ætarium interfecerunt.

43 De his ergo coepit iudicium adversus Menelaum agitari.

44 Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri à senioribus.

45 Et cum superaretur Menelaus promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à sententia:

47 Et Menelaum quidem universæ malitiæ reum criminibus absolvit: miseros autem, qui etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Cito ergo injustam poenam dederunt, qui pro civitate, & populo, & sacris vasis, causam prosecuti sunt.

49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

Armatis exercitus, ipsorumque congressiones Ierosolymis in aere quadraginta diebus conspicimus: Iason Ierusalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud externos misere moritur: Antiochus, innumeris in Ierusalem trucidatis, vindictæ ac venundatis, templum spoliatur: & discedens, relinquit crudeles prapósitos qui populum affligant: rursusque missa duce Apollonio plurimos interficiunt Iudas vero Machabeus cum suis in desertum locum secessit.

1 Eodem tempore Antiochus secundam Eprofectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos.

3 Et cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, telorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti.

5 Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem: & civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem.

6 Iason vero non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium & non civium se trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusione accepit, & profugus iterum abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum, in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legem & execrabilis, ut patriæ & civium hostis, in Ægyptum extrusus est:

9 Et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui insepultos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abjicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulchro participans.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Iudæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12 Iussit autem militibus interficere, nec parcere occurrentibus, & per domos ascendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum ac seniorum, & mulierum & natorum exterminia, virginumque & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati.

15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius, Mene-

ao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor: 16 Et